

Telve

2024 / 14

Dil, Düşünce ve Edebiyat Dergisi

"Ya Beni Konuştur Ya Geceden Çıkart Adımı"

KİTAP

Aşk Estetiği
Üzerine

OTURUM

STRAZBURG
KONUŞMALARI

DENEME

Yabancı Bir Dünyada
Kök Arayışı

Telve dergisinden herkese merhaba

Her iplik, kendi rengini ve dokusunu koruyarak bir kimlik taşır ancak bir araya gelmeden yalnızca bir iplik olarak kalır. Bir kilimi anlamlı ve değerli kılan, bu ipliklerin birbirine kenetlenerek bir bütünün parçası olmasıdır. *Telve*, bu tezgâhın başındaki bir zanaatkâr gibi iplikleri sabırla bir araya getiriyor, motifleri buluşturuyor ve renkleri ahenkle birleştiriyor. Her sayı, bu kilime işlenmiş yeni bir motif; her eser ise dokuyu derinleştiren bir ilmik. Beş yıllık serüvenimizde Türkçenin ve edebiyatın geniş elleriyle dokuyarak büyüttüğümüz bu kilimi 14. sayımızla taçlandırıyor olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu renkli bütünün ihtişamında emeği geçen herkese teşekkür ederiz.

Sınırların ötesine taşan düşlerle, gönül coğrafyamızın derinliklerinden hikâyeler, şiirler ve denemelerle dokunan yeni motiflerle sesleniyoruz. Her eser bir başka rengin, bir başka hikâyenin parçası. Bu büyük kilimde, hep birlikte yer alıyor ve Türkçenin renklerini ilmek ilmek işliyoruz.

Dostluğun, paylaşımın ve kültürel zenginliğin de izlerini sürdüğümüz bu yolda geçtiğimiz ay İstanbul'un tarihi mekânlarından Rami Kütüphanesi'nde düzenlenen *III. Uluslararası Yazarlar Buluşması* kapsamında 28 farklı ülkeden 84 yazar bir araya geldik. Türkçenin etrafında toplanarak edebiyatın birleştirici gücüne bir kez daha tanıklık ettik. Yalnızca farklı coğrafyaların seslerini aynı platformda buluşturmakla kalmayıp aynı zamanda derinlikli tartışmalar ve üretken fikir alışverişleri yeni ufuklar açtı.

Geçtiğimiz dönemlerde Strazburg'da düzenlediğimiz panellerin içeriğini siz değerli okurlarımızla paylaşma ihtiyacı duyduk. İlk panelimiz kıymetli arkadaşlarımızın katkılarıyla *Kanonların Dışında Edebiyat Yapmak Mümkün mü?* sorusunun etrafında şekillendi. Ardından *Ana Dilde Düşün-*

mek ve Yazmak başlığı altında buluştuk ve konu ekseninde panelistlerimiz görüşlerini paylaştı. Son olarak *Çift Dilde Düşünmenin ve Yazmanın İmkânları* üzerine gerçekleştirdiğimiz oturumda çok dilli yazarların yaratım süreçlerini ve kültürel katmanların edebiyat üzerindeki etkisini değerlendirdik. Bu toplantılar, edebiyatın farklı boyutlarını keşfetmek ve Türkçenin çok yönlü gücünü yeniden anlamlandırmak için kıymetli birer zemin oluşturdu.

Bu yıl düzenlenen "Bir Dünya Edebiyat Ödülleri" yarışmasında ödül alan ve Türkçenin zenginliğini yazılarına yansıtan değerli yazarlarımızı gönülden tebrik ediyoruz. Bununla birlikte, *Telve*'nin kapısını çalan, yazdıklarını paylaşma cesareti gösteren ve Türkçenin sınırları aşan gücüne inanarak bize katılan yazarlarla büyümekten memnuniyet duyuyoruz. Kalemleyle edebiyat dünyasına kattıkları her yeni renk, *Telve*'nin büyüyen desenine unutulmaz izler bırakıyor. Her biri, bu büyük kilime işlenen yeni desenler, dokusuna eklenen özel ilmeklerdir. Kendilerine başarılar diliyor, aramıza hoş geldiniz diyoruz.

Telve'nin ardından Balkanların sesi *Bağlar* ve şimdi de uluslararası öğrencilerin sesi *Her Boydan* dergisinin yayın hayatına başlamasını büyük bir sevinçle kutluyor, uzun soluklu olmasını diliyoruz. *Telve*, *Bağlar*, *Her Boydan*... Hepsi Türkçenin etrafında şekillenen, kültürel bir mirasın dokusuna eklenen yeni birer kilim.

Bizi sosyal medya hesaplarımızdan takip ederek gelişmelerden haberdar olabilir, görüşlerinizi bizimle paylaşabilirsiniz. Edebiyatla dokunan bu kilimin önemli bir parçası da sizsiniz.

Keyifli okumalar dileriz!

Sena Şeker

Telve

İmtiyaz Sahibi: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı adına Abdullah Eren
Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri: Ali Işık **Yayın Danışmanı:** İsmail Yıldız **Editörler:** Firdevs Çağlar, Elif Neslihan Güney
Yayın Koordinatörleri: Ecem Tuba Hızarcı, Furkan Uzun **İçerik Editörleri:** Ertuğrul Sabuncu, Rumeysa Öztürk,
Sena Şeker, Yasemin Kelkit, Zümra Ufuk Tashih ve Redaksiyon: Veysel Altuntaş **Tasarım:** Yasin Çetin

İletişim: Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat Ankara Tel: 090 312 218 40 00
Mail: telve@yfb.gov.tr, dergitelve@gmail.com

Kapak Sözü: "Ya beni konuştur ya gecedен çıkart adımı" Ertuğrul Sabuncu'nun "Vals" şiirinden alınmıştır.

Yayın Türü: 3 Aylık Süreli Yayın, **Basım Tarihi:** Aralık 2024, **Baskı:** Başak Matbaacılık Tanıtım Hizmetleri İth. İhr. A.Ş. Anadolu Bulvarı Meka İş Merkezi No: 5/7 Kat 7 Gimat -Yenimahalle / Ankara Tel: (0312) 397 16 17.

Abdullah EREN

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı

Edebiyat, insanlığın duygularını ve düşüncelerini yansıtan evrensel bir dil, bir araçtır. Şiirden öyküye, denemeden eleştiriye uzanan geniş yelpazesıyla her sayıda okurlarına ilham veren *Telve* dergisi, Türk Diasporasının mukim olduğu farklı kıtalarda Diaspora Türk edebiyatının önemli bir temsilcisi olmayı sürdürüyor.

Bu nedenle *Telve* dergisi yalnızca bir yayın değil, aynı zamanda Avrupa, Amerika ve Kanada'da yaşayan genç yazarların, Türkçenin engin denizine dalarak dile getirdikleri hikâyelerine, dertlerine ve seslenişlerine şahit olduğumuz bir buluşma noktasıdır.

Bir dile sahip olmak, yalnızca kelimelerle konuşmak değil, aynı zamanda bir milletin hafızasını, ruhunu ve şahsiyetini muhafaza etmektir. Edebiyat ise bu hafızanın yansıtıldığı bir aynadır. *Telve* dergisi, bu aynayı berrak tutmayı kendine şiar edindi. Bu minvalde yazıp okuyarak, düşünce üretmek yeni fikirleri aydınlığa kavuşturan her bir genç yazarımız Türkçenin inceliklerini ve ahengi-ni muhafaza eden bir irfan meşalesidir.

Telve'nin 14. sayısında, edebiyat dünyamızda yeni seslerin duyulması amacıyla gerçekleştirdiğimiz Bir Dünya Edebiyat Ödülleri yarışmasında, genç yazarlarımızın yaratıcılığını ve yeteneklerini sergiledikleri eserlere de yer verilmiştir.

Türkçenin yalnızca bir iletişim vasıtası değil, aynı zamanda bir kültür hazinesi ve bir medeniyet mirası olduğuna duyduğumuz güçlü inançla 31 Ekim-5 Kasım tarihleri arasında İstanbul Rami Kütüphanesi'nde tertip ettiğimiz III. Uluslararası Genç Yazarlar Buluşması ile genç yazarların birbirleriyle tanışarak deneyimlerini paylaştıkları, fikir alışverişinde bulundukları bir ortam sunmuş olduk. Türk diasporasından, Balkan coğrafyasından ve uluslararası öğrencilerimizden genç kalemlerin bir araya geldiği buluşmada, kıymetli katılımcılarımızın bizatihi konuşmacı olarak katkı sunduğu paneller ve oturumlar vasıtasıyla ortaya çıkan yeni düşünce ve bakış açılarının edebiyatımızın geleceğine ışık tutmasını temenni ediyorum.

Telve'nin yeni sayısına değer katan *Telve* ekibinin her bir ferdine saygılarımı ve sevgilerimi iletiyor, keyifli okumalar diliyorum.

ÖYKÜLER

- 6 /** Ayşe Ünlü **Selamet Hikâyesi**
10 / Yuseyrenur Yılmaz **Nazik Bir Jest**
12 / Yasemin Kelkit **Kafes**
16 / Nüker Durur **Kuş Adam**
18 / Esra Yıldırım **Satır Arası**
20 / Damla İnan Julian **Bir Dilim El Açması Börek**
24 / Furkan Uzun **Kompartımanda Tuhaflik**
28 / Fatmanur Tülümen **Poertoren'deki Barut**
32 / Ecem Tuba Hızarcı **Benden Başka**
36 / Ezgi Demirel **Kâğıttan Çiçekler**
40 / Öznur Sirene **Cep Saati**
44 / Hasret Doğanay **Turuncu Karavan**
48 / Belkıs Kılıç **On İkiye Bir Var**
52 / Ümmü Zor **Nûn-Ha-Nûn ya da Zamirlerin Etkileşimi**
54 / Yasin Durat **İddia**
56 / Ayşe Başhoruz **Acı Kurabiye**

STRAZBURG KONUŞMALARI

- 60 /** Kanonların Dışında Edebiyat Yapmak Mümkün mü?
66 / Ana Dilde Düşünmek ve Yazmak
72 / Çift Dilde Düşünmenin ve Yazmanın İmkânları

ŞİİRLER

- 76 / Ertuğrul Sabuncu **Vals**
77 / Talip Ensar Dutak **Esintide Kalanlar**
78 / Aslıhan İnce **Çeyrek Asır Fısıltısı**
79 / Nüket Durur **Yaşamının Acısı**
80 / Yasemin Kelkit **Eve Dönüş**
81 / Fatih Maraşlıoğlu **Ademoğlu İnsanım**
82 / Verâ Tezcan **Alçıdan Perde**
84 / Zeynep Zuhâl Kılınç **Azade**
85 / Tuana Yüksel **Öz Öze**
86 / Alper Tunçyürek **Bir Ali'ye**

DENEMELER

- 88 / Sevda Bayraktar **Ana Dil Baba Malı**
92 / Sena Şeker **Yanılsama**
94 / Esra Demir **Son Bahar**
96 / Nazlı Balcı **Yabancı Bir Dünyada Kök Arayışı**

KİTAP TANITIMI

- 98 / Yakut Ayvazoğlu **Beşir Ayvazoğlu'nun Aşk Estetiği Üzerine**

Selamet Hikâyesi

AYŞE ÜNLÜ

on zamanlarda hep aynı cümleler kulaklarımda yankılanıyor.

“Bize ne başka ülkeden, daha kendimize yetiştirmiyor!”

“Bana ne aşsız kalandan, benim aşım pişiyor ya!”

Velhasıl, bana dokunmayan yılan bin yaşasın der gibi kalıyoruz insanlığımızla gün içinde. Belli ki bir şeyleri ya yanlış öğrenmiş ya da çoktan unutmuşuz. Şifa olacak merhem elimizdeyken onu esirgeyen bir topluluğa dönüşmeye yemin etmiş gibiyiz. Oysa ben asırlardır yedi cihana nam salmış sığınak diye bilinen bir saltanatın torunuyum. Kendim irine, kan deryalarına batmış olsam dahi elimdeki merhemi son damlasına kadar başka bir yaraya sürmekle mükellefim. Hatta tam da bu sebepten ruhuna şifa tohumu işlenmiş bir topluluğa aitim. Süs niyetine değil ya, dört harf iki hece, su şifa kelamı? Olup bitenleri bir film gibi izlerken -ki insanların dertleri, yakarışları bir sinema perdesi değildir- aklıma imkânsızlıklar içine düşen Süleyman amcanın selameti geliyor. Müsaade isteyerek başlıyorum anlatmaya, önce hikâyenin sahibinden sonra kâğıda düşmeye hazır kelimelerden.

Bu bir selamet hikâyesi.

Dara düşenlerin hikâyesi.

“Dertsiz koyma bizi, koyup da dermansız eyleme, gönülleri hayrınla menzil eyle.” diye dua edenlerin hikâyesi.

“Bir umut, ne olursun bir umut! diye dilenenlerin, doğru kapıda dilenci olmayı bilenlerin hikâyesi.

“Yetiş Ya Rab!” diyenlerin hikâyesi.

Belki senin.

Belki benim.

Ama en çok Süleyman amcanın hikâyesi. Şu balıkçı Süleyman işte.

Hani denize olan aşkı bir türlü bitmek bilmeyen. Her gün denizden gelebilecek tüm tehlikelere göğüs geren. Her sabah güneş ile ay yer değiştirirken gün dönümüne şahitlik eden. Gönülünün her zerresi ile tüm yaratılmışlardan helallik isteyip de öyle kapıyı kapatan. Sonra bir gemiye sağ ayağı ve besmelesi ile mühür niyetine iz bırakan Süleyman amcanın hikâyesi bu.

Bir dünyadan başka bir dünyaya akmak gibi bir şey bu.

Ne için?

Helal lokma için!

Boğazından geçen her kırıntının, anlından akan terin hesabını verebilmenin yolculuğudur bu.

Lakin bundan da öte denize sevdalığın öyküsüdür bu.

Yaşam ile ölüm arası kalanların.

Nefes ile nefessizlik arası boğuşanların.

Göğüs kafesinde darlık çeken fakat kimi zaman kalbinin varlığından şüpheye düşenlerin.

Her seher vaktinden önce koyuldukları yolda, tüm çabalarına rağmen olur da dönmek nasip olmazsa tam da sol yanına yerleştirdikleri inancın ve umudun anlatısı bu.

İnançla önce O'na sonra denize bedenimi emanet ederken sana âlem dolusu umut bıraktım ey yâren, olur da umutsuzluğa düşersen.

Ki bilirsin, ruhum O'ndan sonra kalubeladan beri senindir. Dinlemeyi bilersen mutlak bir şekilde beni duyarsın!

Şimdi vakit gece. Dipsiz kuyu artık deniz. Denizde bir gemi, bir de Allah'ın kulu Süleyman. Ha! Bir de kaptan. Başkaptan. Görmüş geçirmiş, hâlâ hayatta olan o kaptanlardan. Ne çok şey görmüş, kaç kez ölüme gülümsemişte dönmüş vesselam. Ve yine kaç kez kendini şu yosun kokulu sulara bırakmış hiç yılmadan?

Ve hâlâ gece. Biraz değişik bugün şu zifir gökyüzü. Can vermek değil de can almak sanki niyeti. Oysaki ilk azabı değildir denizin. Ama bu başka sanki. “Ey insan, çok çaldın derin kuyularımdan!” diyerek kin tutar gibi. Lakin bildiğimiz şu ak deniz kin tutar mı ki?

Lâ!

Hamuru rahmet ile yoğurulmuş. Değil mi ki ateşi içinde barındırsa da serinletir tüm bedenleri. O vakit bu vakit başkadır niyeti.

Gece bitmemiştir. Fakat fırtına çıkmalı, delice gücüne güç katalı ve denizle raks edeli epey olmuştur. O da bitmemiştir. Aksine. Bir asilik var şu âlemde. Bir

gemi. Bir Süleyman, bir de kaptan. Hâlâ yoktur Allah'ın başka bir kulu. Ne yapsalar nafîle, beşik gibi sallanır gemi. Klasik hikâyeye. Bilirsiniz.

Artık ölüme yolculuktan öte, hazırlık başlar. Azrail'in nefesi, ensededir sanki.

“Kaldı mı helalleşmediğim biri?”

“Ah yâren, ne olur O'ndan sonra affet beni!” diye yankı bulur deniz. Süleyman çöker diz üstü. Kaptan bağırır: “Silkelen Süleyman, yol uzundur daha.” Görmüş geçirmiş kaptandır ya hani inanmayın, onunda umudu tükenmiştir. “Süleyman!” diye bağırır tekrar var gücü ile, “Çık şu sığınak diye bildiğimiz geminin tepesine ve söyle gördüğün tüm nokta dolu ışıkları!” Aciz kul Süleyman, koşar işte.

Umut fakirin ekmeği derler ya. Yalan! Umut, en güzeli yâr bilenlerindir. Umut inanmayı bilenlerindir!

Bir an bir baykuş düşer güverteye. Şimdi bir Süleyman, bir kaptan, bir de baykuş savrulur ölüm döşesinde. Duraksar balıkçı Süleyman. Tepelerde ne ışık vardır ne de umut. Kaptan başını eğer ama eğik değildir son umudu. Kaptan, Süleyman'a bakar. Süleyman kaptana. Duaya durulur. Kalben. Bu inancın ve hissin en yoğun hâlidir. Şimdi gemide bir Süleyman, bir kaptan, bir de dualar savrulur. Baykuşu hatırlar Süleyman. Döner ona zar zor adımlarla. Alır saklar onu kapısı yok sayılacak fakat şu geminin en emin beldesinde. “Ben sığamıyorum şu beldeye, en azından en azından sen kurtul!” diye geçirir yüreğinden.

Kaptan tekrar “Süleyman!” diye bağırır. Bu kaptanın son sesidir, çünkü güçten düşer gibidir. “Çık Süleyman, bak göklere, yok mu bir ışık?”

Koşmak istese de koşulmaz artık bu gemide. Ama bir yolunu bulur. Nefesi kesilir gibi olur ama kaptanın yanına varmıştır bilinmez. Heyecanla “Bir ışık bilemedin bir yıldız var!” diye sesi duyulur. Süleyman aciz kul. Bilmez nedir bu. Kaptanın gözleri artık konuşur: “Kurtulduk Süleyman, az daha sabır!”

Balıkçı anlamaz. Sükûta durur.

“Selamet ışığı, selamete ereceğiz biiznillah!” diye devam eder. “Sana selamet ışığı sunulmuş ey kutlu kul!”

Anlamaz hâlâ. Çünkü hâlâ Azrail'in nefesi ve yârenin düşüncesi aklını kavurur. Süleyman yaşam ile deniz arası, denize manilere durur. Gidecekse eğer şu âlem duysun son kez Süleyman kulun içindekileri.

Olmadı destan destan denizler anlatır durur. Ve eğer kurtulursa bizzat kendi söyler yârine, diyerek karara durur. Gece hafifler, sabaha az vardır. Fırtına kesilir, denizler insaf eder. Gemi yara bere demir atar limana. Şükür secdesine erecek gibi olur ki baykuş düşer aklına. Son kez koşar şu çetrefil dolu günde Süleyman. Baykuşun kapısını aralar. Ya aklını yitirmiştir denizde Süleyman ya da kuş yitip gitmiştir.

Lâ!

Ne kuş yitip gitmiştir ne de Süleyman'ın aklı. Aksine! Süleyman'ın aklı yerli yerinde düşünmeye durur. Bir daha düşünür. Rüya mı görmüştür, yoksa bir rüyanın içine mi düşmüştür?

Lâ!

İşte lâ!

Dokunmuştur Süleyman'ın el çizgileri kuşa bir kere ve saklamıştır onu. Sıcaklığı hâlâ ellerinde durur. O vakit rüya değildir. Bir gece vakti ne işi vardır ki deli denizlerde bir kuşun? Akıl kârı değil, değil mi?

İşte bu, selametın sebebidir. Süleyman anlar. Bir kuş, hediye nefeslerin ta kendisidir.

Gözü gönlü yaş dolu, hamd dolu öper toprağı şu balıkçı. Koşar yâreni bulur. Ve Süleyman yine kendini denize savurur.

Dedim ya, bir selamet hikâyesi bu. İnancı hariç hiçbir şeye sahip olmayanların.

Ve asıl hikmet-i selamet, bilirsiniz inancı olanlarda bulunur.

Çünkü vardır, sadece inancı kalanların.

Bu balıkçı Süleyman'ın selameti.

Fakat en çok Yâren, O'na umut bağlayanların hikâyesi.

AYŞE ÜNLÜ

Almanya-Frankfurt

Émile-Alain Ségué

Nazik Bir Jest

YUSEYRENUR YILMAZ

Bir kış günü, akademisyenlerle buluştuktan ve biraz gezdikten sonra memlekete geri dönüyordum. Hava şartlarından dolayı trenim iptal oldu ve hiç tanımadığım bir ülkede ucuza mal olan bir işçi pansiyonunda geceleme zorunda kaldım. Pansiyon sahibi zor anlaşılır bir İngilizceyle dört kişilik odada tek kişilik yer kaldığını söyledikten sonra elime eski bir anahtar verdi. Valizimi ahşap merdivenlerden biraz gürültülü bir şekilde çıkarıp sekiz numaralı odaya girdim. Oda boş ve soğuktu. Yatakların dağınıklığı ve etraftaki kişisel eşyalar burada devamlı kalan birilerinin olduğuna işaret ediyordu. Valizimden o gece için birkaç eşya alıp yatağın altına sürdüm. Tıraş olmak üzere banyoya girdim.

Yaklaşık on beş dakika sonra içeriden bazı sesler gelmeye başladı. Ne dediklerini bilmiyordum ama konuşma tonları şaşkınlıklarını ele veriyordu. Onların merakını gidermek için odaya girdim. Bana yalnızca küçük bir bakış atan bu üç yabancı, az önce merak içindeki durumlarından sıyrılarak senelerdir aynı odayı paylaşıyorumuz gibi işlerine devam ettiler. Ben de eşyalarımı kaldırdım ve yatağa girdim. Kitabımı okurken onlar peş peşe banyoya girdiler. Sonunda herkes yatağında uzanırken içlerinden biri bana dönüp bir şeyler söyledi. “Üzgünüm, sizi anlamıyorum.” diye karşılık verdim İngilizce. “Nerelisin?” diye sordu Yugoslav olduğunu sonradan öğrendiğim adam. “Türküm.” dedim. “Aa! Olcay, Olcay! Türk!” Olcay’ın c’sini s gibi çıkaran Yugoslav heyecanla karşımda oturup sigarasını içen adamı işaret ediyordu. Olcay “Sakin ol.” der gibi eliyle hareket yapıp bana

döndü. “Türk müsün?” diye sordu. “Evet ağabey.” dedim sevinerek.

“Garip, burada Türklere pek rastlanmaz. Ama valizin bayağı dolu görünüyor. Buralıdır diye düşünmüştüm.”

Eşyalarımı bu kadar dikkat etmesi yanımda taşıdığım paha biçilmez antikaları aklıma getirdi. “Buralı değilim. Aktarma yapacağım tren seferi kardan dolayı iptal oldu. Sadece bir gece kalacağım.”

Olcay baş ucundaki gazetede sigarasını söndürdükten sonra cebinden bir tespih çıkardı. Çehresi kara, kaşları kalıncaydı.

“Kar yağınca hayat birden duruverir burada. Ama uzun sürmez, sabaha her şey düzeldir.”

“Benim biletimi sabaha ertelemeleri ondan demek ki.”

İki işçi gece lambalarını söndürüp yorganın altına girdi. Ben de onları taklit ettim. Olcay ise pozisyonunu hiç bozmadı. Bu gece uyumamaya yeminli gibiydi. Baş ucundaki mum ışığının yüzünde oluşturduğu gölge ona daha da sert bir görünüm veriyordu. Bundan dolayı “Bakışları gibi düşünceleri de ağırdır.” dedim içimden. Tam o sırada Olcay çekmecesinden kalın bir dal ve keskin bir çakı çıkardı. Gayretle dalı yontmaya başladı.

“İyice dinlen. Memleketin aksine burada geceler uzun olur.” dedi bana bakarak. Endişemi belli etmemek adına gülümseyip gözlerimi kapattım.

Olcay’ın ağır nefesleri odada yankılanıyordu âdeta. Sürekli bana zarar verip sonra da antikaları satacağı senaryosu zihnimde dolaşıp duruyordu. Aradan ya-

rım saat geçmemişti ki göz ucuyla onu kontrol ettim. Aynı dikkatle devam ediyordu işine. Bir saat boyunca olabilecek bütün senaryoları düşündükten sonra gece lambalarından biri aniden yandı ve Yugoslav'ın sesi duyuldu. Kelime seçiminden tuvalet kâğıdı istediğini anladım. Olcay'ın cevabı olumsuz olunca Yugoslav yaklaşıp beni dürtmeye başladı. Kendi dilinde “Uyan.” diyor olmalıydı. Kalbim heyecanla ritmini hızlandırırken uykuda gibi görünmek için yüz ifademde hiçbir iz bırakmamaya özen gösterdim. Olcay'ın meraklı bakışlarını üzerimde hissedebiliyordum. Yugoslav ben tepki göstermeyince ufladı. İşini bir şekilde hallettikten sonra ışık söndü ve odaya tekrar bir sükûnet hâkim oldu.

Yeterince uzun olarak değerlendirdiğim bir süreden sonra göz ucuyla Olcay'a tekrar baktım. Ondaki tek farklılık yorgun gözleriydi. Umutlandım. Olcay uykuya dalacak, ben de rahat edecektim. Antikaların başını beklememin uykusunun derinliğine bağlı olduğuna karar verdim. Düşüncelerimi bölen “Hey Türk!” nidasını duyunca bir anda irkildim. Olcay bana sesleniyor, uyuyup uyumadığımı kontrol ediyordu ama neden?

Burnuma gelen kokuyla mumu söndürdüğünü anladım. Olcay yatağa girmişti. Aradan beş dakika geçmeden sanki binanın sallandığını hissettim ya da hayır hayır aslan kükremesi gibi bir gürültü işittim. Bunun horlama sesi olduğunu anlamam uzun sürmedi. Yattığım yerden doğrulup Olcay'a baktım. Meğerse horlama sesiyle kimseyi rahatsız etmemek için herkesin uyumasını beklemiş.

Gece-
nin ilerleyen saatle-
rinde kaba görünüm-
lülü adamın
nazik jestini, antika-
ları ve çakıyı düşün-
düm. Seher vaktine doğru uyuyakaldım.

Sabah kapının sertçe kapanışı ve Olcay'ın sesiyle gözlerimi açtım: “Trenini kaçıracaksın.”

Odaya vuran güneş ışığıyla elindeki çanta âdeta parlıyordu. Bir an onu benimkine benzetip başımı yanımdaki sehpa-
ya çevirdim. Üstünde çantamı görünce kaçıracağım şeyin tren mi yoksa aklım mı olduğuna karar veremedim.

YUSEYRENUR YILMAZ

Hollanda – Lahey

Kafes

YASEMİN KELKİT

ilk günlerde köşemden ayrılmakta güçlük çekiyordum. İsmimle seslenseler dahi duymazdım geliyordum. Gözlerimi kaçırdım istemsizce. Sanki göz göze gelirsek ilk sobelenen ben olacaktım gibi. Böyle anlarda yapmak istediğim tek şey gölgeme sarılmaktı. Bunca yapay ışığa rağmen saklanacak bir gölgenin olması bir nebze rahatlatıyordu içimi. Hiçliğin merkezine varacağım esnada ismim yeniden yankılanıyordu bir tarafı camla kaplı kafesin içinde. Kafesin geri kalan kısmı bukalemunvari ruhumu grileştirdiğim duvarlardan oluşuyordu. Sesin titreşimlerine tutunarak ilerliyordum somurtkan kalabalığa doğru. Aradıkları mutluluğun burada olmadığını onlar da biliyordu. Ama yalan bir defa daha gerçeklere üstün geliyordu. Bana tahsis edilen alanın içinde gezinmeli olup biteni takip etmeli biraz burada biraz orada görünmeliydim ki seyircilerimizin geldiklerine değsin. Hava şartları ne olursa olsun geline bu mekânın sunabilecekleri, evdeki huzurdan daha tatlı olsa gerek. Bir cumartesi günü, aile ortamında yapılması planlanan ancak son anda dışarının cezbedici çağrısıyla feragat edilen kahvaltının karşısına oturabilecek bir ağırlık bulunmalı

belli ki, içten içe rutine bindirilmeye çalışılan kafes gezintileri.

Artık zaman akıyor, varacağı yatağı bulmuş gibi. Aynının etrafında atılan her adım, zamanı biraz daha dinginleştiriyor. Elinden alıyorum sahipsiz dizginleri, henüz (bir *henüz* kaldıysa şayet) ne yapacağımı bilemeden. Doğal olan neydi bunca yapaylığın arasında? Bunu bana öğretmediler. Doğmak, büyümek, alışmak... Kalabalığın ortasına çakılmış görünmez varlığım, kime direniyor? Bir şeyler veriliyor elden ele, varlığımı idame ettirebileyim diye. Savaşmaktansa kabullendim, yerimi bildim. Yerimi mih gibi zihnimde tuttum.

Bir anda sol taraftan yükselen yüksek ses kulaklarımı delecek gibi hissediyorum. Kafesin sol tarafından gelen sese doğru çeviriyorum yüzümü. Yılın bu mevsimine özgü manzaraya o kadar aşınayım ki harekete geçmektense iki dakika sonra gelecek gorili bekleme-yi tercih ediyorum. Yeter ki piton derisinden özenle örülmüş kırbaçlı kafes bakıcısı, tepkisizliği yeğleyen hâlimi görmesin. İlk rauntta havalanan toz yığını, yer çekimine ve zamana meydan okuyan bir yavaşlıkla

iniyor yere. Görüş alanım netleştikçe az evvelki gü-rültünün, yaşlarından büyük öfkeleriyle karşı karşıya duran genç bir gergedan ve orta yaşlı bir hipopotam-dan geldiğini görüyorum. (Yaşlarını, derilerindeki kırışıklardan ve hareketlerindeki esneklikten kestire-biliyorum.) Bir önceki kavgada gözünün kenarında oluşan yarası henüz kapanmamış genç gergedan iki adım geriye gidiyor ve var gücüyle ağzını sonuna ka-dar açan hipopotama doğru koşuyor. Gergedanı kor-kutmak için kalın boynunu göğe kaldıran hipopotam yaşına aldırmandan harekete geçiyor. Genç gergedan hızına hız katarak boynuzunu hipopotamın boğazına geçiriyor. Bu iki devin çarpışma anında yer yalnızca hafifçe sarsılsa da olayı en az benim kadar merakla iz-leyen bebek maymun korkudan ağlamaya başlıyor. Ve işte o beklenen anda bir Afrika gorili mora ve siyaha çalan devasa tüylü bedeni ve sert bakışıyla sahalar a iniyor. Az evvelki kavganın şokundan çıkan seyirci-ler mekânın sahibini alkış tufanına boğarken ensemde duyduğum kırbaç sesi beni kendime getiriyor.

“Ayfer Hanım, seyir keyfinizi bozmak istemem ama ürünümüz uğruna verilen mücadeleyi öylece izlemek

yerine bu iki hanıma müdahale etseydiniz keşke. Ama önce şuradaki beyefendinin ağlayan oğluna su ve şe-ker ikram edin. Derhal!”

“Se-se-selin Hanım... Tabii, hemen, hemen ilgileni-yorum.”

Kasanın arkasından aldığım şekerle kafesin, pardon mağazanın ortasında duran beyefendinin yanına ge-çiyorum:

“Kusura bakmayın beyefendi. Özellikle indirim za-manında gerçekleşebilen bu tarz bir olaya maruz kal-dığımız için mağazamız adına sizden özür diliyorum.”

Bütün başlangıçlar pazartesilere addedildiğine göre ben de üzerime düşeni yapıyorum. Nefesimi kesen şubat soğuğunun ardında gizlenen bir pazartesi günü giriyorum bu hayvanat bahçesinden farkı olmayan ka-fese. Bunu ben mi seçtim, sistem mi beni buraya itti bilmiyorum. Gerçi ne fark eder ki? İlk zamanlar bu doyumsuz, açgözlü kalabalığı yadırgamadım desem yalan olur. Ellerinde torba torba karın doyurmamayan yiyecek, ağlayan çocuklar... Yere düşen ve ağlayan, acıkan ve ağlayan, uykudan uyanan ve ağlayan, kar-

deşini kıskanan ve ağlayan, annesi tarafından unutulmuş ve ağlayan, ekrandaki reklamı gören ve ağlayan, canı istiyor diye ağlayan, canı istemiyor diye ağlayan çocuklar. Hafta içi hafta sonuna göre daha dingin oluyor genelde. Saat on civarı canlanan hareketlilik akşamı doğru boyut değiştiriyor. Gelen gidenin sayısını takip etmek hayli güç hâle geliyor. Hep aynı uğultu, hep aynı kargaşa. Sırf beş dakikalık bir mutluluk satın alabilmek için hem de.

“Merhaba, size nasıl yardımcı olabilirim?”

***

Annemin kafesinin benim kafesimden katbekat acımasız olduğunu öğrendiğimde henüz sekiz yaşındayım. Varlığımı en aza indirmeyi öğrendiğim yıllar da tam o zamana denk geliyor. Öğretmenim notlarının iyi olmasına rağmen ailemle görüşmek istediğini söylüyor. *Elternabenda* katılmamız gerekmiş. Ama annemin *Schicht*leri bir türlü bitmiyor. Gündüz 14.00, gece 22.00 arasında öğle vardiyası. Sabahçı ya da gececi olduğunda ya doktor randevusu ya evin işi ya da dayımın bakımı giriyor araya. Tam ayarlayacakken İtalyan *Meister* Giuseppe vardiyaları değiştiriyor. Fidan teyze yine *krank* yapmış kendi makinesine ek olarak. *Meister* Giuseppe Fidan teyzenin makinesine de bakmasını söylüyor anneme. Bakarsa yaz tatili için içeriye verdiği üç haftalık izni onaylanmayabilirmiş. Annem Fidan teyzenin de makinesine bakarken öğretmenimin sabrı tükeniyor ve tekrarlıyorum ikinci sınıfı. Geçebilmem için daha aktif, daha girişken, diğer çocuklarla iletişimimin daha güçlü olması gerekiyor. Yıl sonunda karnemdeki notları gören anneme söyleyemiyordum bunları... O günden itibaren vardiyaya kaldığı her gece biraz daha fazla ders çalışıyorum, üst sınıfların ders kitaplarına göz atıyorum ara ara. Almancam sınıftaki Almanların Almancasını geçtikçe Frau Schütz de annemi *Elternabend*lara çağırırmaktan vazgeçiyor.

Ailemizde üniversiteye giden ilk çocuk benim. Şartlarımız bu duruma pek elverişli değil. Şartların el verdiği zamanlar o kadar nadir ki annemin kaçırdığı gözlerinden, nemli kirpiklerinden okuyorum hâlimizi çoğu kez. Karton fabrikasında geçirdiği yirmi beşinci senesi. Akşamdan hazırladığı ekmelekleri yerleştirdiği

çiçekli mavi saklama kabı dahi aynı, tıpkı kapının kilidini sessizce açmaya çalışırken anahtarı kapının üstünde sabırla gezdiriş gibi. Bir zamanlar serde gençlik varmış, şimdi titrek elleri. Gün içinde o sıksa kollarıyla kaç palet taşıyor Allah bilir. Doğum gününde yeni bir termos aldım geçen sene. O günkü bakışını not defterimde saklıyorum hâlâ:

“Dilini bana verdin, aldım

Ellerini bana verdin, aldım

Gözlerin senin olsun

Ey, Karanfilmeşrep”

***

“Ayfer Hanım, bu size son ikazım!”

Evet, nerede kalmıştık? Sistem mi diyorduk en son? Sistem... Avına odaklanan bir hayvanın durağan bakışıyla süzüyoruz birbirimizi. Buraya girip girmemek kendi kararları. Utanmasalar yer fıstığı ve muz ikram edecekler. Kafesin kapısına kadar eşlik ediyorum papatya falında sevmiyor çıkmışçasına somurtan kalabalığa. Kafesin kapılarını kapatırken zihnimde günlük anonsun akisleri yankılanıyor:

“Evet sayın seyirciler, bir programımızın daha sonuna geldik. Sizleri aramızda görmekten büyük kıvanç duyuyoruz. Yarın kaldığımız yerden devam etmek ümidiyle! Görüşmek üzere!”

YASEMİN KELKİT

Almanya - Bielefeld

Kuş Adam

NÜKET DURUR

Etraftaki çalı çırpıyı, tek başına kaldığı bu dağlık ormanda, yakmak için topladı. Özenle topladığı çalılar kırmızı kıvılcımlar saçarak alevleniyordu. Ateşin sıcaklığı onu sevgisiyle sarıyordu. Harlarken ateşin içinde böcekler var mı diye bakmadan edemiyordu. Onun yüzünden bir canlının yanarak ölmesi kabul edebileceği bir şey değildi. Sırtını ateşe verip başını göğe çevirerek uçan dostlarına bakındı. Onlarla konuşurken farklı şiveleri, renk tonları, dillerinden yansıyan duygularının olduğunu fark edebiliyordu. Üstelik küçük kalplerinin kiri pası bulunmadığından karşısındakini kırmanın hiç akıllarına gelemeyeceğini düşünüyordu. İstedikleri tek şey gökyüzünde uçmak dallara konup en güzel türkülerini söylemek seni de bu melodilere dâhil etmektir ona göre.

Ateşi biraz daha harlayıp ona eşlik etsinler diye birkaç arkadaşını çağırmaı düşündü. Gökyüzünü süzdükten sonra dostlarını davet etmek için hep yaptığı gibi kuşdilinde cıvıladı. Şiveleri farklı olduğu için her birini kendi lisanında çağırırdı. Bugün ona kimlerin eşlik edeceğini merakla bekledi. O cıvıladı, kuşlar aşağıya doğru süzüldü. Bir bir yere konup ona doğru yaklaştılar. Kafalarını sağa sola çevirip kendileri gibi cıvılayan bu insan dostlarını epeyce süzdüler. Her yanına inişlerinde uzun zaman görmemiş bir dostu görür gibi inceleyip gözlerini, ona bakarak doyuruyorlardı. Ancak biri hariç. Gökyüzünde nadir görünen buralara arada sırada uğrayan eski bir dostu

daha vardı. Yalnız bir kuştı o. Uzun mesafeleri kimse olmadan tek başına gidebilen bir kuş. Onu diğerlerinden çok özlüyordu. Belki en az onu gördüğü için belki de kendisine benzettiği için.

Ateşin çıtırdaması bir alt fon olup dostlarının türkülerine eşlik etti. Rüzgâr, yakasından göbeğine kadar uzanan birbirine eklenmiş kuş tüylerini uçuruyordu. O da uçmak isterdi. Gökyüzünün serbestliğinde dört bir yana gidip diğer kuşlarla yan yana süzülüp doyasıya cıvıdayabilseydi keşke. Dilleri cıvıdamak yerine kırıp döken bir çift kol ve bacağa sahip olan hayvanlardan olduğunca uzaklaşarak bunu yapabilseydi. Onların lisanlarını anlayamadığını ağızlarından çıkardıkları seslerin kâbusları olduğunu düşünüyordu. O yüzden artık sadece cıvıdıyordu. Onların lisanıyla en son ne zaman konuştuğu hatırlamıyordu bile.

***

Sakinlikle geçen zamanın ardından birden rüzgâr arttı, yağmur hafiften çiselemeye başladı. Kuş adam yağmurun artacağını hissedince ateşi söndürüp biraz ötedeki dal parçalarıyla kapattığı sığınağına doğru yürüdü. Rüzgâr ağaç dallarını savuruyor yağmur kirlenmiş kıyafetlerini yıkıyordu. Sığınağına gelince artan yağmuru seyredip bir evi olduğu için şükretti. Sonra şiddetli bir gök gürültüsü duyuldu. Her yer ışılandı. Bu dağlık ormanda tek başına olduğu ona epeydir gelmeyen tozlu bir düşünceydi ama bu sefer gelmişti ve öteleyemiyordu onu. Gökyüzü tekrar şiddetle

seslendi. Sonra yanı başındaki kayalıklara bir şeyin yukardan düştüğünü gördü. Can çekişme sesleri geliyordu. Lisanında çaresizlik, kimsesizlik ve acı vardı. Uzaktan baktı ona. Hemen yanına koştu kuş adam. Epeyce büyük bir kuştı bu. Kucağına alıp sığınağına götürdü onu. Acıyla kıvranan kuşu zemine dikkatlice koydu. Ona iyice baktı, kuşluktan çıkmıştı. Kanadı kırıktı. Sığınağa taşırken bütün tüyleri dökülmüştü. Her yeri yara bere içindeydi. Güçlkle nefes alıyordu. Ölüyordu!

Yerde yatan hayvana bakarken gözlerini tanır gibi oldu. Eski bir dostun hasretiyle bakıyordu yüzüne. Bir an afalladı kuş adam. Sonra yere güçlkle oturabildi. İnanamadı. Bu oydu. Eski dost. Gözleri doldu. Yağmurla birlikte onun da gözyaşları aktı. Ölen biriyle hangi lisanı konuşacaktı? Cıvıldaşa duyar mıydı onu? Sefalet içinde yatan dostu anlamadığı bir dilde inledi. Kuş adam:

“Yanımdayım, geçti.” dedi.

Uzun yıllar önce kullanmayı bıraktığı bir lisanı konuştuğunu fark etmedi. Bunu söylerken geçtiğine gerçekten inandı. Yalnız başına uzun mesafeler uçmasının, uzun süre hiçbir kuşla konuşmamasının, kendini özletmesinin artık geçtiğine inandı. Gözleri tekrar buluştu, sonra acı dolu bir inlemeyle kuş dostu gözlerini sonsuza kadar kapattı. Yağmur durdu. Sessizlik çöktü. Gökyüzü açıldı. Kuşlar geri gelmiş uçuyordu. Ağızlarından eskimiş bir lisanın şarkıları duyuluyor-

du. Sığınağına dayanak veren ağacın iri yapraklarından koparıp yitirdiği arkadaşının üzerine örttü adam. Kalkarken yakasından göbeğine kadar asılan kuş tüyleri çözüldü. Teker teker dökerek kaybetti. Kuşlar ona bakıyordu, o ise yürüdü. Durmadan yürüdü. Aklına eski türküler geldi. Annesiyle birlikte söylediği türküler. Mırıldandı birkaçını. Sonra koşmaya başladı. Bayır aşağı koşarak iniyordu. Coşkuyla iniyordu. Dostları onu bekliyordu. Lisanları aynıydı. Lisan dediğin bir et parçasıyla ağızdan süzülendi. O koştu. Süratinden ayakları aşındı. Duramadı. Koşarak ilerlemeye devam etti. Düşe kalka, yuvarlana yuvarlana, darbe ala ala sonsuz bir girdabın içinde koşmaya devam etti...

NÜKET DURUR

Almanya – Stuttgart

Satır Arası

ESRA YILDIRIM

Çocukluğumdan beri en çok huzur bulduğum yerlerden biri “Adil’in Kitap Dükkânı” olmuştur. Hatıralarımda, dükkânın o kendine has kokusunu her zaman canlı tutarım. Kapı, eski menteşelerinden çıkan hafif bir gıcırtyla açıldığında içeri dolan o koku beni sarıp sarmalardı. Eski sayfaların, tozlu rafların ve okunmuş kitapların karışımı... Her defasında evime dönüyormuşum gibi hissederdim. Kitapların arasında âdeta kaybolur, sayfa sesleriyle yeni bir dünyanın kapılarını aralardım.

Dükkânın sahibi Adil abiydi. Ona herkes Adil Hocam diye seslenirdi. Kendisi orta boylu, uzun sakallı, biraz sert bir yapıyı sahipti. Onu yakından tanıyanlar, aslında sıcacık bir kalbe ve içten bir gülüşe sahip olduğunu bilirdi.

Zamanla rafların arasında dolaşmayı alışkanlık hâline getirdim. Okuduğum her kitap beni farklı bir dünyaya götürürken Adil abimle yaptığımız sohbetler bu dünyayı daha anlamlı kılardı. Her kitabı bilirdim, daha doğrusu bildiğimi zannederdim. Ankara’nın kalabalığından ve kaostan uzakta. Sadece kitaplarım ve ben. Kitaplar benim sığınağım olmuştu.

Bir gün, raflardan eski bir kitap çekip açtım. Sararmış sayfaların arasında dikkatimi çeken bir şey oldu. Elimde bir not düştü. Eski, buruşmuş bir kâğıda aceleyle yazılmış birkaç cümle vardı notta: *Bu kitabı okuyanların hisleri hep aynıdır. Demek ki sen de bir kitap âşığıydın. Eğer bunu okuyorsan belki bir gün buluşu-*

ruz. Notun sonunda bir imza veya isim yoktu. Meraklar içerisinde kalmıştım.

Küçük bir heyecan dalgasına kapıldım. Bu dükkân da benim gibi birisi dolaşıyormuş meğerki. Her hafta mutlaka uğradığım yere, artık her gün gitmeye başladım. O andan itibaren kitaplara sadece hikâyeleri için değil, bu gizemli kişiyi bulmak için de gidiyordum. Belki de aradığım kişi artık hayatta değildi ama içimde bir his, bir gün karşıma çıkacağını fısıldıyordu.

Zamanla başka kitapların içinde de notlar bulmaya başladım. Artık notlar buruşmuş değil, yeni duruyordu. Benimle irtibat kurmak istiyormuş gibi. Beni tanıyor gibiydi; sanki kitapları nasıl seçtiğimi, hangi rafların önünde durakladığımı biliyordu. Her bir not, beni ona biraz daha yakınlaştırıyordu. Acaba bu kim? Belki de her gün yanımdan geçen biri... Belki de ben-den yıllar önce bu kitapçıda zaman geçiren bir ruh.

Bir gün diğerlerinden farklı bir not buldum. Bu sefer bir davet vardı: *Eğer sen de beni merak ediyorsan yarın öğleden sonra kitapçının arka köşesinde buluşalım, belki konuşacak çok şeyimiz vardır.*

O gece heyecandan uyuyamadım, acaba gerçekten de aynı dünyayı mı paylaşıyorduk?

Ertesi gün kalbim bir kuşun kalbi gibi çarpıyordu. Her zamanki gibi kitapçıya gittim ama bu sefer arka köşeye doğru ilerledim. Orada, uzun dalgalı saçları omuzlarına dökülen, yeşil bir hırka giymiş ve elinde bir not defteri olan bir kız duruyordu. Bir an için göz

göze geldik. Cesaretimi toplayamadım, hızla dükkândan dışarı çıktım. “Belki o değildir.” diye düşündüm. Birkaç dakika sonra yeniden içeri girdim.

“Demek ki notlarımı bulmuşsun.” dedi gözlerini raflar arasında gezdirirken.

“Seni bu noktaya getireceğimi hiç düşünmemiştim, ama bir yerden başlamalıydım.”

Başımı ona çevirdim. “Başka nasıl bulabilirdim ki? Tüm notlar, sanki beni tanıyormuşsun gibi yazılmıştı. İlk notu bulduğumdan sonra bunun geri dönüşü olmayacağını biliyordum.”

“Uzun zamandır seni izliyorum aslında.” dedi. Sesinde hafif bir utangaçlık vardı. “Kitapçıya her girdiğinde raflar arasında kayboluşun, Adil abi ile muhabbetin... Aynı kitapları okuduğumuzu fark ettim. Seninle konuşmak için o kadar çok an oldu ki. Ama hep bir engel vardı.”

Bunu duyduğumda içimde bir sıcaklık hissettim. Mektupların o kadar kişisel, bu kadar bana özel olmasının sebebini şimdi anlıyordum. Aslında kitaplar aracılığıyla birbirimizi çoktan tanımıştık.

“Ama neden bu kadar dolaylı bir yolla? Yanıma gelip konuşsaydın daha kolay olmaz mıydı?” diye sordum.

“Orası öyle... Ama bazen bazı şeyleri aceleye getirmek istemezsin. Her şeyin bir zamanı var diye düşündüm. Notları yazarken seni daha iyi tanıyacağımı hissettim ve galiba haklıydım.”

Uzun bir sessizlik oldu. Rahatsız edici bir sessizlik değildi; aksine, sanki ikimiz de birbirimizi çoktan tanıyormuşuz gibi bir duygu kapladı içimi. Gözlerimizde, kelimelere gerek kalmayan bir anlayış vardı.

Adil abi de bu durumun farkına varmıştı. Sessizce yanımıza yaklaştı ve beni hafifçe sarstı. “Oğlum Fatih, cin çarpmış gibi ne duruyorsun öyle?” Gülümsemekle yetindim, çünkü kelimeler artık yetersizdi.

“Rüya mı bu?” diye sordum dalgınca.

Adil Hoca, kahkahalar atarak omzuma vurdu. “Ne rüyası, deli misin? Aaa, anladım, anladım... Sen vurulmuşsun oğlum! Kalbinden vurulmuşsun!”

“Evet.” dedim, gülümseyerek. “Tam kalbimden, Adil abi.”

ESRA YILDIRIM

Almanya – Duisburg

Bir Dilim El Açması Börek

DAMLA İNAN JULIAN

İmdi size hikâyemi anlattığımda “Necla teyze de abartıyor canım.” diyeceksiniz. Ama o gün, siz deyin şans ben diyeyim kader, bir şekilde bugüne gelmemize, burada bulunmamıza vesile oldu. Açın kulaklarınızı beni iyi dinleyin. Belki bir gün sizin de başınıza gelir.

Her şey komşum Gülfem ablaya kahvaltıya gitmem ile başladı. Dün geceden beni aramış: “Yarına el açması yapacağım, kahvaltıyı mutlaka bende yapacağız.” diye tembihlemişti. Yapım gereği başkasının evinde pek yemek yiyemem. Ancak Gülfem abla göçmen olduğu için böreğine de hayır diyemem. Saat dokuza doğru üstüme sadece evde giydiğim eşofmanları giymiş, apartman içi terliklerimi ayağıma geçirmiş, kendimi hemen alt katımdaki Gülfem ablanın evinin kapısını çalarken bulmuştum. Gülfem abla her zamanki gibi sultanlara yaraşır bir masa hazırlamıştı. Masanın assolisti olan ıspanaklı peynirli el açması börek de masanın başında yerini almıştı.

– Ver tabağını da bir dilim börek koyayım Necla’cım.

Gülfem abla elinde maşa ile böreği tutarken:

– Ben, başka tabağa alsam olmaz mı?

– Ah sen yok musun sen, ne olacak domates suyu varsa tabakta, börek yanında olsa ne olur sanki.

Oldum olası sulu yemek ile kuru yemekleri yan yana yiyemem. Kırk yıla dayanan hayatımda hiç pilav üstü

kuru fasulye yememişimdir mesela. Her zaman sulu yemeğin suyunun kuru yemeği ıslatması beni rahatsız eder. Gülfem abla belli etmese de bozularak içeriden yeni bir tabak getirmişti. Böreği yeni tabağa koyarken beni sıkı sıkı tembihledi:

– Kemeraltı’na inince Mutlu Tuhafiye’yi bulacaksın. Bana oradan beş numaralı şişe uygun bebek mavisi yün alacaksın. Torunuma yelek öreceğim. Oranın yünü organik, başka yerde yok.

– Tamam abla alırım.

Bugün birkaç kimlik işi için denizin karşı yakasına geçmem gerekiyordu. Normalde dışarı çıkmayı pek sevmem ama bazen böyle kâğıt kürek işleri için ille de şahsen gitmeniz gerekir. Bilemezler ki benim oralara gidene kadar nasıl zorlanacağımı. Böreğin üstüne ben orta Gülfem abla sade birer Türk kahvesi içtikten sonra elimde Gülfem ablanın sıkı sıkı tembihlediği tuhafiye listesi ile yukarı çıktım. Üstüme pantolon ve sarı bluzumu giydim. O gün salı idi, sarı giymek gerekirdi. Her zamanki gibi evi tam üç defa dolaştım; ocak ve musluk kapalı, ampul sönmüş. Tam ayakta-bılarımı giymiş kapıyı çekecekken aklıma düştü. Akşama yapacağım nohutları ıslamak için sabah-tan su kaynatmıştım. Ocak kesin açıktı ve ben yokken tüm apartman yanacaktı. Gerisin geri eve girip ocağı kontrol ettim. Allah’tan bir şey yoktu. Tekrar yola koyuldum fakat tam sokağın sonuna gelmiştim ki aklıma geçen izlediğim haber geldi.

Benim gibi evlenmemiş, yalnız yaşayan orta yaştaki bir kadının evine hırsız girmişti. Kadın ağlayarak haberlerde “Cana geleceğine mala gelsin.” diyordu. Ya benim malımın başına gelirse? Yıllarca olur da evlenirsem diye biriktirdiğim ev eşyaları, rahmetli annemin gözü gibi sakladığı beşibiryerde geldi gözlerimin önüne. Tekrar eve doğru dönüp hızlı adımlarla yürümeye başladım. Merdivenleri çıkarken Gülfem ablayı kapının önünde karşı komşusu ile konuşurken buldum:

– Kız sen çıkmamış mıydın? Karşının vapuru yarım saatte bir, ona göre.

– Çıktıydım da abla...

– Anladım ben seni, git bak bakalım kapanmış mı kapın?

Ben yukarı çıkarken Gülfem ablanın komşuya söylediklerini duydum:

– Bu yavrucağız böyle oldu işte. Ailesini kaybettikten sonra evden çıkamaz, durmadan her şeyi kontrol eder oldu. Evden çıkması gerekirse de yarım saati bulur kapıdan çıkması. On kere döner durur evin içinde. İyi kız da bir de şu huyu olmasa.

Kendim hakkında zaten bildiğim şeyleri komşudan duymak kalbimin üstüne fil oturmuşçasına içimi bunaltmış, yanaklarım alev almıştı. “Tamam.” dedim kendi kendime “Kapı da kilitli, şimdi çıkabiliriz.” Aşağı inerken Gülfem ablanın kapanmış kapısına şöyle bir baktım, aklımda döndü durdu “Şu huyu da olmasa.” sözü. “Ama” dedim kendi kendime “bugün o gün olsun. Haydi vapurla karşıya gidelim, kimlik işimizi halledip o mavi yününü getirelim.” Hızlı adımlarla yürürken bizim semtin sonundaki, kaldırımları dubalı olan sokağa ulaştım. Annemle babamın trafik kazası haberini aldığım gün, bu sokaktan

geçerken sayamamıştım dubaları. O telaşla unutmuş, başımıza gelen felakete yardımcı olmuştum. Say-saydım siyah dubaları... Belki de annem yoğun bakımdan çıkacak, babama gereken kan daha önceden bulunacaktı. Sokağın başında başladım; bir, iki diye saymaya. O sırada karşıdan gelen gençler birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Dikkatimi dağıtmalarına izin vermeden dubalardan kaçınıcıda kaldığıma odaklanmaya çalışıyordum. Ne olduğunu anlamadan gençlerden biri bana hızlıca çarptı. Bana çarpan çocuk arkadaşına suçu atarak özür dilerken kaçta kaldığımı unutmuştum. Devam mı etsem vapura doğru mu gitsem diye düşünürken ailemin kazası aklıma gelmiş, farklı farklı vapur kazaları hayal edip nefesim kesilmişti. Hızlı bir kararla sokağın başına dönüp yeniden dubaları sayarak yirmi üç rakamına ulaşmanın huzuruyla vapur iskelesine ulaştım. Görevliler “Konak vapuru kalkıyor!” diye bağırırken hâlen turnikelerden geçmek için kartımı arıyordum. Tam iskelenin vapura açılan kapısına ulaşmıştım ki görevli beni ikaz etti:

– Abla kalkıyoruz, bir sonrakine binersin.

– Bir sonraki ne zaman?

– Yarım saate.

Gülfem abla seferlerin yarım saatte bir olduğunu söylemişti ama yine de şansımı denedim:

– Ben her on beş dakikada bir sanıyordum.

– O iş çıkış saatlerinde abla.

Beklemek zorunda kalmıştım ancak bir sonraki vapura ilk binenlerden biri olmuştum. İlk binmem iyi olmuştu. Vapurun gideceği yönde ve çıkışa en yakın noktada bir yer bulmuştum. Derken karşıma klasik giyimli benden yaşça büyük bir bey oturdu. Bacak bacak üstüne atıp eline evrak çantasından çıkardığı gazetelerden birini aldı. Tam o sırada gördüm onu yani ayakkabısının altına yapışmış sakızı. Söylemek için kendimi tuttum ama o sakızın varlığı beni rahatsız ediyor, sakızlı ayakkabısının gireceği yerleri kafamda canlandırıyordum.

– Affedersiniz beyefendi, ayakkabınıza sakız yapışmış.

– Ah, çok sağ olun bende neden yürürken ses geliyor ayakkabımdan diyorum sabahtan beri.

Tam o sırada çay servisi yapan adam elinde çay bardakları dolu tepsiyle yanımıza geldi. Karşımdaki beyefendi bana çay ikram etmek istediğini söyledi. Büfeci çayı elime verdiğinde korktuğum başıma gelmiş, çaydan ıslanmış şekerlerin kahverengi olduğunu görmüşüm. Tam söyleyecekken karşımdaki beyefendi büfeciyi ikaz etti:

– Koçum bize başka şeker getir, paketliden ver.

O sırada bana dönüp:

– Pandemi geçti ama kimse öğrenemedi, kim bilir kimlerin eli değişiyor. Bu arada tanışamadık, Ayhan ben.

Yeğenlerim yanımda oturup hikâyemi dinlerken Gülfem abla bir panikle odaya girdi:

– Gelin arabası geldi, Ayhan seni bekliyor.

Herkes odadan çıkarken onlara birazdan geleceğimi söyledim. Yine evi kontrol edecek diye düşünüyorlardı muhtemelen. Ama ben beyaz döpiyesimin içinde aynaya baktım. Hayatta hepimiz farklı kulvarlarda, farklı koşullarda yarışırken bazen hayat birkaç dilim börekle başlayan tesadüfler silsilesinde bizi evden gönül rahatlığıyla çıkaracak şeyi serer önümüze. O şimdi gelin arabasının yanında elinde şekerli çayıyla sizi beklemektedir. Arabanın yanına geldiğimde Ayhan beni kocaman gülümsemesi ile karşıladı. Arka koltukta otururken arabayı kullanan arkadaşımı tatlıca uyardı:

– Aman diyeyim aşağı kaldırımdan, dubalı yoldan gidelim, nikâhımız güzel geçsin.

DAMLA İNAN JULIAN

Hollanda - 's-Hertogenbosch

Kompartımanda Tuhaflık

FURKAN UZUN

Diğer güzlerden farksız bir sonbahardı. Belki de değildi...

Yine bir ekim ayının sonunda her yıl olduğu gibi doğduğu topraklara gitmek için durakta beklemeye başladı. Batıya doğru yol alacaktı. Ardında bıraktığı yılın yorgunluğunu atmak için birkaç haftalığına da olsa vatanına seyahat etmeyi âdet edinmişti. Geçen senelerden farksız bir yolculuk geçirip iyice dinleneceğinden şüphesi yoktu. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar planlayıp harekete geçen bir adamdı. Bilinmezlere soru işaretlerine ve düzensizliğe tahammülü yoktu. Tekdüze olmak zorundaydı her şey. Açık ve sarıh. İşte bu yüzden adım adım planladı seyahatini. Akşam tam 17.00'da işten çıkacaktı. İşe yürüyerek gidip geldiği için eve varma saatinde yanılma payı yoktu. On beş dakika sürüyordu. Dolayısıyla 17.15'te evde olacak, karnını doyurduktan sonra seyahat şirketini arayıp biletini ayırtacak, saat 18.00'da evden çıkıp 18.30'da kalkacak olan treni beklemeye koyulacaktı. Hikâyenin buraya kadarki seyri ne kadar olağan görüne de geri kalan kısmının bir o kadar acayip olacağından habersizdi adam.

Tuhaflık trenin bir hayli gecikmesiyle başladı. Oysa biletini aldığı seyahat grubunun trenleri bugüne kadar bir kere dahi gecikmemişti. Kafa sallayıp soğuktan buz kesen ellerini ovuşturarak trenin gelmesini bekledi. Günün son seferi buydu. Durakta in cin top oynarken karanlığı yaran demir bir makinenin süzülerek gara yaklaştığını fark etti. Hem yarım saat gecikmişti, bu gerçekten tuhaf bir durumdu, hem de türünün en eski örneği olan ilkel bir teknolojiyle donatılmıştı. Buharlı lokomotifin düdük tınısı bile eski yüzyıllardan kalmış gibiydi. Ellerindeki en hurda treni son seyahatini yapmak için raylara salmışlardı sanki. Makinist frene bastığında kulak zarlarını patlatan bir gürültü yayıldı. Trenin tamamen durması uzun sürdü. Rayların üzerinde kaydıkça kaydı. Sonra tiz bir ses duyuldu ve alet sessizliğe büründü. Etrafı zehirli bir duman sardı. Adam öksürükler içinde kendini trene zor attı.

Tuhaf bir kadın karşıladı onu. Bütün dişlerini teşhir etmek istiyormuş gibi sırtıyordu. Samimiyetten uzak böylesi tebessüme ofiste her gün şahitlik ediyordu. Ayak işleriyle uğraşan hademe kadını hatırladı. Ken-

disine verilen emirleri özensizce yerine getirirken büründüğü ifade bundan farksızdı. Ondan nefret ediyordu. Dolayısıyla seyahat personeline karşı da ani bir nefret uyandı içinde.

“Ekspresimize hoş geldiniz bayım. Benzersiz bir seyahate çıkmaya hazır mısınız?”

Adam cevap vermedi. Yıllardır geçtiği yollardan bir kez daha geçecekti. Bunun benzersiz bir tarafı yoktu. Kadına biletini uzatmakla yetindi. Bir an evvel kompartımanına geçip dinlenmek istiyordu. Bunca tuhafılık dengesini bozmuştu. “Beni takip edin efendim.” diyen kadının peşinden giderken treni inceleme fırsatı buldu. Ahşaptan oluşan iç duvarları aşınmıştı. Çürümüşlüğü anımsatan ağır yosun kokusu rahatsız etti adamı. Yolcu sayısı evvelki senelere nazaran çok daha azdı. İnsanlar odacıkların camlarına kafalarını dayamışlar, onu seyrediyorlardı. Hepsinin ferisi solmuş gibiydi. Neden yüzleri bembeyaz, gözlerinin altı mordu ki?

Attığı her adımla yerin gıcırdadığını fark etti.

Cık, cık, cık, cık...

Aynı sesin farklı bir versiyonunu önündeki kadın çıkarıyordu. Topuklu ayakkabılarının çıkardığı ses iğrenç bir vıyk sesiydi.

Asabının iyice bozulmasına ise iki gıcırtının birbirine girmesi sebep oldu.

Cık, vıyk, cık, vıyk...

Zar zor kompartımanına attı kendini. Derin bir oh çektiikten sonra koltuklardan birine oturdu. Her yıl yaptığı bu olası seyahatin nasıl bu denli saçma bir hâle dönüşebildiğini düşündü. Kafasını koltuğa yasladığında gözlerinin yavaş yavaş kapandığını fark etti. Sonra da camdan akan yağmur damlalarını izlerken uykusuna yenik düştü.

***

Korkuyla irkildi. Bir şeyler oluyordu. Rüya ile gerçeğin arasında hissetti kendini. Önce yavaş yavaş ilerleyen tren, zamanla akıl almaz bir ivme kazanıp, ekspres isminin hakkını vermeye başladı. Bu hız adamı koltuğa mıhlıyordu. İçinin ürperdiği doğruduydu. Kendine gelmeliydi. Var gücüyle kompartımanın dışına

çıkıp lavaboya doğru ilerlemeye başladı. Bir sağa bir sola savrulup durdu. Koridorda ilerlerken lambalar yanıp sönüyordu. Fanusu olmayan bir mumun titrekliğine benziyorlardı. Rüzgârın korunaksız alevi söndürebileceği gibi vagonun ilk keskin manevrasıyla da lambalar sönecekti sanki. Güç bela ulaştı lavaboya. Elini yüzünü yıkayıp içinde bulunduğu durumun bir kâbustan ibaret olduğuna inandırmak istiyordu kendini. Aynaya baktı. Gördüğü yüz dehşet vericiydi.

Gözlerinden yanaklarına doğru uzanan derin bir morluk, soluk papatyaların küskünlüğünü anımsatan beyaz bir ten, fal taşı gibi açılmış kırmızı gözler... Bu şahsın kim olduğuna dair en ufak bir fikri yoktu. Bilmediği tek şey o kişinin kendisi olmadığıydı. Olamazdı! Yansımasıyla oyunlar yapıp aynadaki siluetin bir başkası olduğuna inandırmaya çalıştı kendini.

Sağ elini kaldırdı... Siluet kaldırdı sağ elini.

Gözlerini kıptı... Siluet kıptı gözlerini.

Kulaklarını kapattı. Siluetin elleri kulaklarına gitti.

Derin bir feryatla lavaboyu çınlattı. Siluetin ağzı açıldı, bademcikleri titredi.

Bağırın kişi kendisiydi.

Bütün uğraşlarının sonunda aynadaki yansımanın kendisinden ibaret olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Bu hâle nasıl gelmişti? Camdan baktığında uzun bir viyadüğün üstünde olduklarını fark etti. Onlarca kez gelmişti bu yolu o güne dek. Böyle bir güzergâh yoktu. Uzun bir kavisin ardında rayların sonu görünüyordu. Sonrası uçurum...

Peki ya ekspres? Yavaşlamak şöyle dursun hızlandıkça hızlanıyordu. Bağıra bağıra çıktı lavabodan. Bir şeyler ters gidiyordu. Hayır, hayır! Aslında birkaç sa-

attir yolunda giden hiçbir şey yoktu. Tehlikenin farkına varıp panik yapan tek kişi kendisi olamazdı. Diğer kompartımanlara doğru koşup ilkinde daldı. "Uçuruma doğru hızla ilerliyoruz!" dedi korku içinde. "Bir şey yapmayacak mıyız?" İfadesiz yüzlerle ona bakıyordu yolcuların hepsi. Sadece birinden "Varmak üzereyiz." cevabını aldı.

Başka bir odaya girdi. "Ölüyoruz!" diye bağırıldı. Kimse karşılık vermedi. Bir diğer odaya koşup "Uçuruma yuvarlanacağız!" diye haykırdı. Muhataplarıysa sadece sırttı.

Koridorun sonuna koşup nefret ettiği personel kadını buldu. Nefes nefese kalmıştı. Son gücüyle "Önümüzdeki kavisten sonra raylar bitiyor. Bir şey yap-ma-yacak mı-sı-nız?" diye heceleleyebildi.

Kadın yine aynı soğuk ifadeyle tebessüm ediyordu.

"Rahatlayın efendim," dedi. "yolculuğumuz asıl şimdi başlıyor..."

FURKAN UZUN

Almanya - Aalen

Poertoren'deki Barut

FATMANUR TLMEN

“Onu öldüreceğim... Zamanı öldüreceğim!” diye bağırdı Astrid. Küçük meyve bıçağını sıkıca tutarak Bruges sokaklarında koşturdu. Onu görenlerin yüzlerindeki kısa saşkınlık sonra kayıtsızlığa dönüştü.

Astrid'in çıldırmasına alışmışlardı. Dağınık saçları, haftalardır yıkanmamış olmanın verdiği kokusu, sarhoş adımları ve nefes nefese hâli şehrın gündelik manzaralarındandı. Bruges'un eski taş kaldırımlarında sendeleyerek yürürken ne yola ne de insanlara dikkat ediyordu. Onun tek bir derdi vardı. O da kendisine bu dayanılmaz acıyı yaşıatandan hesap sormaktı.

Astrid'in zihnini ve kalbini rahatsız eden geçmiş, onu bugün Minnewaterbrug'a sürüklemişti. Efsaneye göre birbirlerini seven çiftler bu köprüden geğtiklerinde aşkları sonsuza kadar sürecekti. Bu saçmalıklı. Eskiden bu köprüden iki kişi geğerdi. Ama bu sefer Astrid tek başına, elinde bir bıçakla geldi. Köprünün kenarını süsleyen rengârenk çiçekler... Her biri, sevgililerin elleriyle özenle toprağa yerleştirilmişti. Bu çiçekler bir çift yüreğin ifadesi, sknetle çiçek açmış bir sevdanın simgesiydi. Verilmiş bir szd. Lakin Astrid çiçekleri tek tek koparmaya koyuldu. Bıçağı çıkardı. O keskin alet artık bedenini ele geçiren karanlık düşüncelere hizmet ediyordu. Sapında demir soğukluğunu hisseden her çiçek ona boyun eğiyordu.

Astrid her kesilen çiçeğin hışırtısında bir çiftin daha birleşmesinin imkânsızlaştığına inanıyordu.

Dağılmış toprağın arasında bir an durakladı. Bakışlarını kaldırıp kendisini bir gölge gibi takip eden Poertoren Kulesi'ne yöneldi. Sanki bu eski kule uzun gölgesiyle Astrid'in ayıplarını örtmeye çalışıyordu. Sessiz olmasını emrediyordu. Fakat Astrid bu sessiz anlaşmaya boyun eğmeyecek kadar asi, kendi yankısını bile susturamayacak kadar isyan doluydu. Yukarı baktı. Poertoren'in rahatlatıcı sessizliğini inatla görmezden gelerek meydan okudu. Merdivenleri hızla çıktı. Her basamağı kararlılıkla tırmanırken alkolün midede bıraktığı acı tat daha da keskinleşiyordu. Tepeye vardı. İceride bulunan özenle dizilmiş toplam yirmi dört adet varile baktı. Hepsi barutla doluydu. Tereddüt etmeden tek tek varilleri devirmeye başladı. Siyah barut tanecikleri havaya sıçrayarak etrafa yayıldıkça bilincini kaybediyordu. Nefes nefese kalmıştı. Elini yerdeki barutun karanlığına doğru açtı. Sanki karda bir melek çiziyormuş gibi siyah tozların içine gömüldü.

Elleri tozlar arasında gezinirken irkildi. Bir nesneye takıldı. Parmakları soğuk camdan yapılmış bir kum saatini kavradı. Ama bu saat bildiği saatlere benzermiyordu. İceride tam altmış tane farklı kavşak vardı. Kum tanelerinin birkaçını saymak bile imkânsızken hepsini saplantılı bir dikkatle izlemeye koyuldu.

“Bir,
iki, üç...”

“Bin dört yüz kırk...” diye yankılandı kulede bir ses. “Her gün, tam olarak bin dört yüz kırk kum tanesi...”

Astrid’in elleri titriyordu. Ürperdi.

“Kim var orada?” diye ayaklandı. Meyve bıçağını kavradı.

“Beni çağırdın, geldim.” dedi derin, yankılı bir ses.

Astrid, kimin konuştuğunun farkına vararak elindeki kum saatine baktı.

“Yakaladın beni, haydi konuş.” dedi saat alaylı bir tonda.

Yıllardır beklediği hesaplaşma vakti gelmişti Astrid’in. Sorular dilinin ucundaydı ama korkusuyla öfkesi iç içe geçmişti.

“Benimle ne derdin var?!” diye haykırdı. Hıçkırıklarının yankısı taş duvarlara çarpıp geri döndü. Sessizlik

kulenin üzerine ağır bir perde gibi yayılırken Astrid’in gözlerinden yaşlar süzülüyordu.

Titreyen elleriyle kum saatini kavradı.

Öfkesini bastırmayarak saatten düşen kumları şiddetle sallamaya başladı.

“Senden nefret ediyorum, nefret! Son tanen düşene kadar seni bırakmayacağım. Çabuk akıp bit artık!”

“Bırak, Astrid.” diye ses yükseldi. “Ne kadar sallarsan salla, her tanecik ancak vakti geldiğinde düşer.”

Astrid saati titreyen ellerle önüne koydu. Zamanı zorlasa da ona hükmedemeyeceğini anladı. Üzerinden geçen yılların yorgunluğunu iliklerinde hissediyordu. Derin bir nefes aldı. Asıl sorusunu örten sözcüklerle kendini avutmaya çalıştı.

“Neden... Neden beni o işe aldırmadın?” diye mırıldandı. Bu samimiysiz sorusuna cevap dahi alamadı.

Tüm cesaretini toplayıp o çok istediği hesaplaşmayı başlattı:

“Zaman... O aşkı neden kaybettim?”

“Ah, gençlik... Sen herkeste emanetsin. Ah, yaşlılık... Çile çekenlere yük, anılara prangasin.”

Saat derin bir iç çekerek devam etti.

“Sen geçiremediğin zamana âşıksın. Yaşayamadıklarına...”

“Ama o beni seviyordu.” diye fısıldadı Astrid çaresizce. “Bir daha kimse beni böyle sevmeyecek.”

“Eğer doğru kişi olsaydı yanlış zaman olmazdı. İki doğru insanın zamanı hep doğruyu gösterir.”

Astrid, acıyla soludu.

“O hiç sahip olamayacağım ‘neredeysen’ idi...”

Saatin sesi gittikçe yumuşadı.

“Sahip olduğun şeyin kesinliğine odaklanmalısın.”

Astrid gözlerini kapattı, dizginlenemeyen bir özlemle mırıldandı:

“Bize boş bir sayfa bıraksaydın... Belki olur da...”

“O gitti.” diye yanıt verdi saat. “O artık hatırladığın insan değil. Farklı bir yol izledi, başka bir hayat yaşıyor. Zaman böyle işliyor işte Astrid. Ben insanları değiştiriyorum, tıpkı seni değiştirdiğim gibi. Ama sen direniyorsun.”

Astrid, gözyaşlarıyla dolu bir sessizlik içinde saate baktı. Barut taneciklerinin parmaklarından yavaşça düştüğünü hissetti. Zaman ellerinden ağır ağır akıp gidiyordu. Sessiz bir veda.

“Ben yalnızca, tam hızla düz istikâmette giden bir gemiyim.” dedi saat. “Giymeye kıyamadığın o elbise zamanla daralır bedeninde. Sakladığın o büyülü parfüm, yıllar geçtikçe bozulur. Zaman, beklemekle boş harcanacak kadar değersiz değildir. Her zaman akar, asla durmaz.”

Astrid içindeki eski yaraların ağırlığı altında eziliyordu.

“Her zaman akarsın, asla durmazsın öyle mi? Peki benim için donan zaman, onun için nasıl geçti?” diye fısıldadı.

Cevap, o derin, sabırlı sestense geldi.

“Zaman sana kendini tekrar sevmeyi öğretecek. Kitap oku, dua et, spor yap, sinemaya git. Sana sunulan yirmi dört saati değerlendir. Onsuz yaşamayı öğreneceksin. Başkaları zamanla hayatına dokunacak ve seni farklı sevecek.”

“Başkası mı?” dedi Astrid, elleriyle başını örterek. “Hayır, hayır... Başkasına hangi rengi sevdiğini nasıl sorabilirim?”

“Eski sen onu çekti. Artık yeni senin başka birini çekme vakti geldi.”

Astrid derin bir nefes aldı. Sesine keskin bir acı tonu eklenmişti.

“Zaman ona bir gün benim fotoğrafıma bakıp binlerce kez özür diletecek değil mi?”

“Sekiz milyar insan... Sekiz milyar kalp... Sekiz milyar hikâye... Hepsine yetişebilirim. Nefes aldığım sürece zaman her daim seninle olacak. Her yarayı yıkayacağım, her boşluğu dolduracağım. Seni her zerremle kucaklayacağım ve sonunda seni yeniden ayağa kaldıracam.”

Astrid barutun soğuk yüzeyine yavaşça uzandı. Gözlerini kapattı.

“Seni bu acıyla nasıl geçireceğim, zaman?” diye mırıldandı. Sesi çaresiz bir yankı gibi kulede dalgalandı. Barut vücudunu sıkıca sardı.

“Akmama izin ver.”

FATMANUR TÛLÛMEN

Belçika - Brüksel

Émile-Alain Ségué

Benden Başka

ECEM TUBA HIZARCI

ıllarca bir aynanın içinde bekledim. Ne kadar haykırsam da çıkamadım bu hapishane-den. Sesim camlara çarpıyordu ama kelimelerim bu görünmez ekranın içinde yolunu bulamıyordu. Bazen aynanın ötesinde çatışmalar duyuyordum. Ve bir sürü çılgılık. Bu süreçte bıçaktan daha keskin silahlar olduğunu öğrendim, izleyerek. Bazen aynaya soruyordum: “Var mı buradan başka bir yer?” O bu soruma hiç cevap vermiyordu. O anlarda yansımasının önüne perde çekiyor gibiydi. Birden cam karanlığa bürünüyor biz de körlüğe mahkûm oluyorduk.

Birinin ışığı yanınca diğeri de takip ediyor, eğer ki saati durmadıysa. Biri sönerse yolu daralır. Zaman geçiyordu, saatin ilerlediğini görebiliyordum. Ancak ne ben ne de diğerleri aynanın bulmacasını çözememiştik. Hâlbuki doğru cümleyi kurmak bu kadar zor olmamalıydı.

Bir gün perdeler açıkken üç kadın bir çocuk girdi görüş alanıma. Gözlerini bir kez olsun bana çevirmedi hiçbiri. Sağa sola aceleyle dönüp dolapların arkasına, koltukların altına baktılar. Onları duyuyordum, çılgılık atıyorlardı. Çılgılıklarının yanlarında duran çocuğu korkutabileceğini düşündüm ama küçük oğlanın bakışı onlara değil, bana doğru döndü. Beni gördü. Bana bakan kahve gözlerle karşı aklım allak bullak oluverdi.

“Ayna ayna, söyle bana, neden boşalır ki bir çocuğun bakışı?”

Cevap gelmedi. Arkamda yansıyan onlarca aynalarda gördüm bize yaklaşan havai fişekleri. Çocuğa doğru döndüğümde çılgılıklar duydum, kahve gözler sıkıca kapandı ve ayna tekrar perdelerini çekti.

***

“Ayna ayna, söyle bana! Hem bakışların yakınlaştığı hem de hızla kaybolduğu başka cam var mı bu dünyada? Önümden geçiyorlar ayna, görüyorsun, bana bakıyor ama beni görmeden uzaklaşıyorlar. Ben yine tek başıma, senin ekranına/görüntülerine mahkûm kalıyorum. Biri baksa biri beni görse bakışları kendi yansımasının ötesinde olana odaklansa veya sadece beni görse...”

Eskiden bir masal olmayı dilerdim. Artık sadece var olmayı diliyordum. Okunmayan cümleler toprağın altında kaybolup gidiyor.

Bakmıyorlar, bana bakmıyorlar çünkü gözleri sadece kendilerine sabitleniyor. Gözlerine baktığımda belki kendi ruhlarını görmelerini umut ediyorum, “Gör beni!” diye yalvarıyorum. Gözlerinin derinliğinde yatan ışığı sezdikleri anda göz temasını bir çırpıda kesi-

yorlar. “Tam karşıdayım, tam gözlerinin içinden seni izliyorum, nasıl fark etmezsin beni?”

Asırlar geçti. Ben paslı aynanın içinde yaşadım. Gördüğüm manzaralar hep farklıydı, ayna hep mekânını değiştiriyordu. Her bakışı gördüm, anladım. Tanımadığım göz rengi yok artık. Neyi fark ettim, biliyor musunuz? O kadar çok bakış tanıyorum ki benimkini unutmuşum. En son ne zaman kendi gözlerimi gördüğümü hatırlamaz oldum hatta belki de hiç görmemiş olabilirim. Sahi, ben nasıl buraya hapsoldüm?

“Ayna ayna cevap ver bana. Ben nasıl geldim buraya. Senin hatırlamadığını ben katiyen hatırlayamam. Ben senin içinde yaşıyorum. Mutlaka bilmelisin nasıl geldiğimi.”

“Ben sadece bir aynayım.”

Kimse “sadece” olamaz, eminim ki her şey bu kadar basit olamaz ama ayna bana hiçbir zaman daha fazla bilgi vermez. İzleyip öğrenirim ve fark edilmeyi beklerim. Ben mi izliyorum, beni aynanın dışındakiler mi izliyor yoksa çift ekranı birileri mi yönetiyor? Artık nerede bulunduğumu bilmiyorum.

Bir gece, beklenmedik bir anda ışıklar açıldı ve karanlık söndü. Genç bir kadın sessiz adımlarla bana doğru, aynaya doğru, yaklaştı.

“Ayna ayna, söyle bana, nereye saklanacağım?”

Uzun, kahverengi, düz saçlarında gri tozlar vardı. Saçlarıyla aynı renk gözleri şişmiş, incecik bedeni vahşetin yırtıklarını taşıyordu. Sesi titriyordu. Bana, kendine, bakıyordu. Bir süre sonra bakışını çevirdi. Sanki dayanamıyordu yansımasına. “Neden bu kadar boş hissediyorum? Gördüklerim gerçek mi rüya mı?” Tekrar aynaya sabitledi bakışını. Birden kaşlarını çatıp yaklaştı.

“Beni mi gördü? Ayna ayna, söyle bana, kız, beni mi gördü?”

“Yansıman yok, seni nasıl görsün?”

Gördü! Yaklaşıyor! Aynaya çarptım, iki elimle tekrar tekrar vurdum. “Buradayım! Buradayım genç kız! Bak tam karşıdayım!” Genç kız kafasını iyice aynanın dibine kadar yaklaştırdı. Gözlerinin dolduğunu gördüm. Turuncu haleler kahverengi gözlerini süslüyordu.

Beni gördü mü? Bunu uzun zamandır bekliyordum. Arkadan bir ses duyunca aynada saklanan ben pür-

dikkat kesildim. Daha iyi görebilmek için yavaşça kafamı eğdim. Çıt çıt çıt. Kemiklerim sızladı. Karanlıkta dikilen adamla göz göze geldiğimi düşündüm. Senelerdir beni görmeyenleri saydıktan sonra bu olasılık düşük gibiydi. Kızın bedeni bir ok gibi gerilince baktığı kişi olmadığımı anladım. Bir adam vardı bir de genç bir kadın. Bir ben bir de aynadaki ses.

“Ayna ayna, söyle bana, kim bu insanlar?”

“Bir yabancı ve iki yabancı, hangisi yabancı?”

“Bir kez olsun doğru düzgün bir cevap veremez misin ayna?”

İçinde hapsediğim aynayı titreten çığlık zihnime saplandı. Kız, elleriyle gözlerini kapatıp çığlığı bastı. “Seni duyuyorum.” dedim. O beni duymadı. Arkadaki adamın sağ elinde, belki de soldur aynada her şey farklı algılanıyor, parlayan sivri demir parçasını görünce neler olduğunu anlamaya başladım. “Arkanda biri var!” Beni yine duymadı. Odanın loş ışığında geceden çok parlayan bıçak, onu tutan adamla yaklaştıkça karşımda ağlayan kadının dikkatini çekmeye çalıştım. “Kaç! Durmasana!” Sesimi nasıl duymaz? “Git buradan!”

Ses tellerim yıpranana kadar haykırdım. Kadın beni ne duydu ne de gördü. Adam saçından tuttu. Kadın bağırdı. Adam çekti. Kadın daha da çok bağırdı. Belki de ben çığlık atmışımdır, sesinizi kimse dinlemeyince bazen kendi kulağınıza bile yabancı geliyor. Bıçak havalandı. Adamın kasları gerildi ve kadının karnına sapladı. O an tüm çığlıklar birbirine girdi. Kadın sonunda ellerini indirdi ve kan oturmış gözleri yerinden çıkmak üzereyken bana baktı.

“Ayna ayna, duy beni, söyle bana, nasıl alırız bu kadını içeriye?”

“Almalı mıyız?”

“Kadını öldürecek ayna! Yardım etmemiz gerekiyor.”

Cevap vermedi. Son şansımı deneyip beni dünyadan ayıran cama iki elimle vurdum. Bu kez olsun kırılısaydı keşke. Kadını çekerdim yanıma. O hayatta olurdu ben de kendimi bu kadar güçsüz hissetmezdim. Adam, kadını bıçaklayınca hem sesimi duyurmaya hem camı kırma çabama devam ettim. Ben daha sert vurdukça adam daha da şiddetle bıçağı saplıyordu. Önümdeki ayna kana bulanınca, ağlayarak fisıldadım.

“Ayna ayna söyle bana, lütfen, nasıl alırız kadını yanımıza?”

“O ölmek üzere! Belki de yanlış soruyu soruyorsundur.”

Düşündüm, düşündüm. Kadının bedeni sertçe yere çarptı. Adam ise kuklasından bıkmış bir kuklacı gibi ayağıyla kadının bedenini itekledi. Tepkisiz bir beden, bir kuklacı, aynada ben ve önümde yine kırmızı perdeler... Sahneyi saklıyordu.

“Ayna ayna söyle bana, neler oldu orada?”

“Hâlâ anlamadın mı? Yeryüzü onlara dar.”

“Kimlere? Ayna ayna, söyle bana, var mı benden başka?”

“Yansıttığım kadar senden var başka.”

“O zaman göster bana.”

Arkama baktığımda binlerce birbirine girmiş ayna vardı. Hepsinde ise bana bakan farklı gözler. Herkes farklıydı. Seslerini hiç duymadığım, yüzlerini hiç görmediğim onlarca insan.

“Beni gör!”

“Görüyoruz!” dediler ve sesleri tekrar tekrar yankılandı, çarpıştı camlarda ve gerçek bıçak gibi saplandı sesime. Bulmacayı çözmüştüm.

Başından beri cevap gözlerdi.

“Ayna, çıkmak istiyorum.”

“Ayna?”

Sessizlik.

Dışarıdaki sahneler sadece aynalar izin verdiği kadar gözüktüyor ve yine perdeler çekiliyor.

Bir ayna, bin ayna, bir ben ve benden başka.

ECEM TUBA HIZARCI

Fransa - Lille

Kâğıttan Çiçekler

EZGİ DEMİREL

Saatten haberi yokmuşçasına işini yapmaya devam ediyordu. Tuşlara uygulanan ritimsiz ve aceleci işlemler hiç bitmeyecekmiş gibi ses kulisine dâhil oluyordu. Başlığını dahi okumadığı kaç tane dosya süzülüyordu önünde? Derin bir nefes aldı.

Kol saatine baktı. Zamanın ne kadar da hızlı geçtiğini düşündü.

Hiç istemeden de olsa yerinden kalktı. Verilmiş bir sözü vardı.

Hızlıca çalışma masasına çekidüzen verdi. Ceketini askılıktan aldı, tam ışıkları söndürüp odadan çıkacakken duraksadı. Neredeyse unutuyordu asistanına alelacele aldıracağı çiçek buketini? Buket, görünürlüğünü kaybetmiş bir biçimde dosya dolabının üstünde bekliyordu. Çiçekleri aldığı gibi ofisten çıktı.

Geç kalmayı sevmiyordu. Tıpkı davetlere katılmayı sevmediği gibi. Asansör butonuna bastı ve bekledi. Geçen saniyelerin hiçbir şeyi değiştirmediklerini fark edince tekrar butona bastı. Bozuk olduğunu tahmin edip merdivenlere doğru yol aldı.

Otopark çıkışını kullanıp boş alanda duran tek araca doğru ilerledi. Kimse kalmamıştı bu saatte. Buketi arka koltuğa fırlattı. Fakat onu acı bir sürpriz beklediğini hiç hesaba katmamıştı. Havası inmiş tekeri görünce “Bu nasıl olur!” diye hayıflandı. Servisi çağırmak için saat çok geçti.

Taksi çağırmaya karar verdi. Elindeki buketle caddeye doğru ilerledi.

Gökdelenin içinde fark etmemişti fakat yağmur yağmaya başlamıştı. İnce ince yağıyordu.

Epey vakit geçmişti. Şu taksiciler ne kadar da müşteri seçer olmuştu! Kimisi mesafeyi beğenmiyor kimisi de hiç durmadan geçiyordu.

Arkasından birinin “Bu saatte boş taksi bulamazsın.” dediğini işitti. Yanı başındaki büfe sahibiydi seslenen. “Sen en iyisi metroyu kullan.” tavsiyesinde bulunup bir de akbil kartı vererek en yakın durağa gönderdi onu. Genç adam hangi hattı kullanacağını durağa gelene kadar unutmuştu bile.

Metroyu kaçırmıştı. Bir amca vapuru kullanmasını tavsiye ediyordu, diğeri de bambaşka bir fikirdeydi. Durumdan epey sıkılan adam bu defa iskele yolunu

tuttu. Takım elbisesinin ıslanmış olmasına artık aldı-
rış etmiyordu. Terzisinin anlattığı kadarıyla eskiden
insanlar yün kabanları yağmurluk olarak kullanıyor-
larmış su geçirmez özelliklerinden dolayı. Nereden
gelmişti bu şimdi aklına, anlam veremedi.

İskeledeki tabelada da pek iç açıcı şeyler yazmıyordu.
Son sefer, yağmur sebebiyle ertelenmişti. Hızlanan
yağmurun altında bir müddet durdu. Aslında yağmur
sebebiyle davete katılmayacağını bildirebilirdi. Nasıl
olsa herkes bu mazereti anlayışla karşılardı. Ama söz
vermişti.

Yağmurdan korunacağı en yakın yerin kütüphane ol-
duğunu fark etti. Koşar adımlarla zaten çok yakında
olan kütüphaneye gitti. Bir anda şehrin kargaşası ve
fırtına kapının ardında kalmıştı. Herkes kendi dünya-
sına çekilmişti burada. Genç adam loş ışığın eşliğinde
sağa sola bakınmaya başladı. İlgisizce rafların arasına
gezinmeye başladı. “Yağmur diner dinmez metro du-
rağını aramalıyım.” diye geçirdi aklından. Onu üni-
versite yıllarına götüren şu kütüphane ortamından bir
an önce kurtulmak istiyordu.

“Bir çocuğa verilen söz insanı meğer ne kadar da zor-
layabiliyormuş.” diye düşündü.

Kibar bir sesle düşüncelerinden koptu: “Solmuş gi-
biler.”

Kalın ansiklopedilerin üstündeki tozları alan hanıme-
fendiye seslenen.

Şaşkın adam gözünü elindeki çiçeklere çevirdi.

Saatlerce ne bir vazo ne de sevgi görmüş çiçekler hâ-
liyle biraz yıpranmıştı.

“Papatyaların kendine has bir güzelliği yok mu sizce
de?” diye ekledi kütüphaneci hanımefendi ince çerçe-
veli gözlüğünü çıkararak.

“Öyleler.” diye cevapladı genç adam tek bir kelime
ile. Şu ana kadar elindeki çiçeklerin papatya olduğunu
bile fark etmemişti.

“Çiçek dalında güzeldir ama. Papatyaları sevmek on-
ları yaşatmak demektir. Dalından koparmaksa sevme-
diğinin göstergesidir.” diye yanıtladı.

“Peki, sevdiklerimizi mutlu etmek için koparıyorsak
çiçekleri?”

“Yok olmasına sebep olacaksak bir anlamı olur mu bu
yaptığımızın?”

Şaşkın adam yan odaya doğru ilerledi. Fakat akli kütüphaneci kadının dediğinde kalmış gibiydi. Yağmurun durduğunu fark edince koparılan papatyalar değil verdiği söz meşgul etmeye başladı aklını tekrar. Kütüphaneden ayrılarak yola koyuldu.

Metrodan hazzettiği söylenemezdi. Ama yapacak bir şey olmadığı için gelen metroya düşünmeden bindi. Camdan şehri izliyordu. Islak sokaklarda hızlı adımlarla ilerleyen kalabalıklar insan denizini andırıyordu. Aceleci yayalar, işten çıkıp fırındaki son sıcak ekmeği evine yetiştirmeye çalışanlar işçiler telaşla ilerliyordu. Hiç bu açıdan görmemişti şehri. İnsanların aceleci, karmaşık hâlerinden sonra karşısına çıkan deniz bir an içine huzur verdi. Mavinin genişliği, martıların kanat çırpışı, ufuğa yansıyan gün batımı ressamın elinden çıkmış bir tablo gibiydi. Bir an sessizlik hükmetmişti dünyaya sanki.

Sıradaki durağın ismini duyunca yerinden usulca kalktı. Büyüleyici deniz manzarasının etkisinde kalan genç adam yolculuğa bir müddet daha devam edebiliyordu. Ancak bir davete yetişme telaşı onu tekrardan kendine getirmişti.

Yağmurun bıraktığı taze toprak kokusu sokakları sarımtı. Derince bir nefes aldı genç adam. Bu koku, bu sokak ona tanıdık geliyordu. Şu ışıkları da geçti mi onu beklemekte olan ailesine kavuşacaktı.

Bir anda aklına solmuş papatyalar düştü. Papatyaların sahiden kendine has bir güzelliği mi vardı? Solmuş, hatta koparılmış bu çiçekler bir sevgi göstergesi miydi? Ya kütüphaneci haklıysa?

Tam düşüncelere dalmışken karşısındaki kapı açıldı ve parlak gözlerle gülümseyen küçük bir çocuk karşıladı onu.

“Geldi! Dayım geldi!” diye yankılandı çocuğun sevinçli sesi. Genç adam sıcacık bir sarılma ile karşılanmıştı.

Vakit epey geçmişti. Son katılımcı olarak davete katılmıştı. Pastalar kesilmiş, ikramlıklar yenmişti çok-

tan. Çocuğun annesi buruşmuş buketti teslim almaktan mutluydu.

Küçük çocuğun yüzündeki tebessüm her şeye bedeldi.

“Dayı, bir dakika gelir misin?” Çocuk heyecanla genç adamın kolundan tutup onu odasına çekti.

“Sana dünyanın en güzel çiçeğini göstereceğim!”

Bir çocuk çiçeklerden ne kadar anlayabilir ki? Yorgunluk omuzlarına çökmüştü iyice çökmüştü aklından yarım saate kalmadan ayrılmak geçiyordu. Ufaklık çalışma masasına yöneldi ve kreşte öğretmeniyile yaptığı origami çiçeklerini gösterdi.

Genç adamı büyük bir hayret ve şaşkınlık sardı. Nasıl da küçük elleriyle bir kâğıt parçasını çiçeğe dönüştürmüştü?

Çocuk origami çiçeğinin yapılışını dayısına tek tek anlattı.

Ve bir an genç adamın aklına kütüphaneci hanımefendinin sözü geldi. Papatyaları sevmek onları yaşatmak demekti.

Belki de sırf bu dersi almak için bunca yolu katetmişti.

EZGİ DEMİREL

Almanya-Stuttgart

Cep Saati

ÖZNUR SİRENE

Saatin kendisi mekân, yürüyüşü zaman, ayarı da insandır.

Ahmet Hamdi Tanpınar

ik tak, tik tak, tik tak...

Kadıköy Pasajı'nın içinde yıllardır özveriyle işini yapan bir saatçi vardı. Herkes onu tanır ve çok severdi. İri yarı görüntüsüne rağmen sessiz, sakin, kendi hâlinde biriydi. Çok konuşmaz bütün zamanını dükkânında geçirirdi. Yıllardır aynı dükkânı işletmesine, insanlar tarafından bilinip sevilmesine rağmen çok az insan onun geçmişi hakkında bilgiye sahipti. Esrarengiz biriydi Arif amca.

Yıllar içinde dünya gibi insanlar da değişti. Kol saati takmaz duvar saatine bakmaz oldular. Arif amca yine de saatlerle uğraşmaktan hiç vazgeçmedi. Dükkânında aslında kendi dünyasında teknolojiye karşı direnen bir samuray gibi çalışırdı Arif amca. Hâlâ radyoda Türk sanat müziği dinler, cepkeninin cebinde taşıdığı kösteklisinden saati takip eder, her gün aynı saatte aynı yemekleri yer, kasketini başından neredeyse hiç çıkarmazdı. Dükkânında hiç geçmeyen bir naftalin kokusu vardı. Arif amcanın en büyük tutkusu eski cep saatlerini tamir etmekte. Dükkânı saatçiden ziyade bir antika dükkânını andırıyordu. Zamanın içinde dolaşan bu mekânda zaman durmuştu sanki.

O gün Kadıköy'deki pasaja bir kitapçıya uğramak için gelmiştim. Ancak Arif amca dükkânının önünde dertli dertli otururken görünce ona da selam vermek istedim.

“Nasılsın Arif amca?” dedim.

“İyiym kızım, otur da sana bir çay ısmarlayayım.” diye cevap verdi.

Arif amca çok iyi bir insandı. Küçüklüğümden beri onunla zaman geçirmek çok hoşuma giderdi. Henüz beş yaşındayken kaybettiğim babamın sıcaklığını, sevgisini hissederdim onda.

“Arif amca,” diye seslendim. “Artık teknoloji ilerledi, herkesin telefonunda zaten saat var. Sen neden hâlâ cep saatleriyle bu kadar uğraşıyorsun ki? Kim alır bunları?” diye sordum.

Sorumu duyan Arif amca sadece gülümsemekle yetindi. Ben çayımı yudumlarken o da nasır tutmuş elleriyle hâlâ saat tamir etmeye çalışıyordu. Arif amca çalışırken ben de sır dolu dükkânını inceliyordum. Bir anda dükkânın diğer ucunda duvara yash bir ney ve hemen yanı başında da duvarda asılı siyah beyaz bir fotoğraf ilişti gözüme. İlk kez sakalsız ve takım kıyafet için-

de gördüğüm genç ve yakışıklı Arif amcanın yanında sevimli bir oğlan duruyordu. Birlikte çok mutlu görünüyorlardı.

“Oğlun olduğunu bilmiyordum...”

Cümlemin sonunu getiremedim. Arif amcanın gözleri dolmuştu. Duvarda asılı olan yıllar önce kaybettiği oğlunun fotoğrafıydı.

“Oğlum. Vardı evet. Ama çalışmaktan onunla geçen zaman geçirmenin ne kadar kıymetli olduğunu bilemedim ben.” dedi acılı bir sesle.

“Başın sağ olsun Arif amca, çok üzüldüm. Biliyorsun, ben de küçük yaşta babamı kaybettim.” dedim.

Yıllardır tanıdığım Arif amca, gözlerimin önünde acılı bir babaya dönüşmüştü. Neden onda hep bir

baba figürü gördüğümü o anda daha iyi anladım. İnce hatlı suratı hiç olmadığı kadar kırışık gözüktü gözüme. Kim bilir ne çok hatıra sakla-

mıştı geçmişte takılıp kalmış bu dükkânda. İstemeden de olsa büyük patavatsızlık yapmıştım. Mahcup bir şekilde özür dileyerek dükkândan ayrıldım. Arif amca ise her zamanki kibar hâliyle yine gülümsedi ve beni uğurladı.

Birkaç ay sonra eğitimim için yurt dışına gittim. Yabancı bir ülkede tek başıma kalmak beni çok değiştirdi. Olgunlaştım. Ancak her şey bana anlamsız gelmeye başlamıştı. Zaman geçiyor ama ben hep yerimde sayıyordum sanki.

Aradan yıllar geçti. Kadıköy’e geri döndüm. Pasaja, Arif amcanın dükkânına uğrayıp onunla sohbet etmek

istedim. Ancak büyük bir üzüntüyle Arif amcanın dükkânının yerinde olmadığını gördüm. O nostaljik saatçi dükkânının yerine bir internet kafe açılmıştı. Saatçi dükkânını kaplayan geçmişin hüznü, yerini sahte gülüşlere bırakmıştı. Son derece yüksek sesle çalan yabancı müzik eşliğinde dünyadan soyutlanan gençler burada zaman öldürüyorlardı. Arif amca, onca savaştan sonra teknolojiye yenilmiş miydi gerçekten?

Sarsıldım. Diğer eski dükkânların da birer birer kapanmaya başladığını fark ettiğim pasajdan koşar adımlarla çıkmak istedim. Tıpkı benim gibi artık zaman da değişmişti. Tam çıkış kapısına yaklaşmışken arkamdan yine Arif amca gibi yıllardır tanıdığım kitapçı Hasan amcanın seslendiğini duydum.

“Kızım, bekle bir dakika! Bize selam vermeden mi gidiyorsun?”

“Olur mu öyle şey Hasan amca?” dedim mahcup bir ses tonuyla.

“Biraz önce Arif ustanın dükkânına baktığını gördüm, maalesef onu birkaç ay önce kaybettik.” dedi üzgün bir sesle.

Kelimeler boğazımda düğümlendi. Başımı öne eğdim. Gözümünden yaşlar istemsizce dökülmeye başladı. Bir çay içerek Arif amca'yı konuştuk uzun uzun.

“Hasan amca, peki nasıl oldu da o güzelim saatçi dükkânına sahip çıkamadınız?” diye hiddetlendim.

“Kızım bizim etimiz budumuz ne? Saatçilikten zaten anlamayız. Hem zamanın alışkanlıkları değişti. Nasıl direnelim? Ben bile bu kitapçıyı zar zor ayakta tutuyorum. Biliyorsun artık kimse kitap falan okumuyor. Yakında bütün pasaj kafe ve restoranlarla dolarsa hiç şaşırma.” diye cevap verdi.

Kendisi de çok sarsılmış görünüyordu ama benim ne kadar üzüldüğümü görünce:

“Ağlama kızım. Arif usta, sanki vefat edeceğini hissetmiş gibi bu dünyayı terk etmeden önce hepimize bir şeyler bıraktı. Sana olan emanetini de bana teslim etti.” dedi.

Arif amcanın bana ne bıraktığını çok merak etmiştim. Hasan amca çekmecesinden küçük bir kutu çıkarıp bana uzattı.

“Ölüm de hayatın bir parçası, üzülme kızım.” diyerek beni uğurladı.

Sanki hislerime tercüman olmuş gibi dışarıda yağmur yağıyordu. Bir banka oturup Arif amcanın emanetini açtım. İçinde el yazısıyla yazılmış bir not duruyordu:

Kızım,

Yıllar oldu görmedim seni, annen yurt dışında yaşadığını söyledi. Bir gün bana, artık saati her yerde görebildiğimiz bu devirde cep saatlerini kimin alacağını sormuştun. Sana cevap vermek için doğru zamanı bekledim. Saat de kalp gibidir. Bir kere avarı, ritmi bozuldu mu onu tamir etmek zordur. Bazen insanlar da bozulmuş saatler gibi bugünü yaşamak yerine ileriye veya geriye doğru akarlar. İşte zamanın doğru gidişatını duymak ve hissetmek için bazıları cep saatini kalbine yakın bir yerde taşırlar. Böylece hem saatleri hem kalpleri doğru ritimde atar. Ben bu kutu içindeki cep saatini tamir etmek için yıllarca uğraştım hatta saatçilik hikâyem böyle başladı. Bu, koleksiyonumun en değerli parçası. Oğlum kaza geçirdiğinde bu saati cebinde taşıyordu. Kaza sırasında kırılan saat durmuştu. Yıllarca saati çalıştırabilirsem oğlumun da geri geleceğine inandırmıştım kendimi. En sonunda başardım ama zamanı geri getiremedim. Bu saat artık senin. Benim kendi saatim uzun zaman önce bozuldu. Ömrümü başkalarınınkini onarmaya adadım. Hayatının, en önemlisi kalan zamanının kıymetini bil.

Allah'a emanet ol.

Mürekkeple yazılmış harflerin üzerine dökülen yağmur taneleri ve gözyaşlarım, geriye elimde bembeyaz bir sayfa bırakmıştı. O sırada kutunun içinde kalp gibi atan saatin tik taklarını duydum. Kendini saatçi dükkânında geçmişe mahkûm eden Arif amca, binbir zorlukla tamir ettiği bu cep saatiyle bana yepyeni bir hayat armağan etmişti. Saati kalbime yakın bir yere koydum.

Ve o an, ilk defa kalbimin zamanla aynı ritimde atma-ya başladığını hissettim.

ÖZNUR SİRENE

Fransa-Paris

Turuncu Karavan

HASRET DOĞANAY

Genç kız bir şey arıyordu ama aradığı şeyin ne olduğunu bilmiyordu. Kafasında durmadan fısıldayan bir ses vardı lakin sözleri net değildi. İçinde kopan sessiz derin bir fırtına fakat nedenini bilmiyordu. Rüya, fotoğraf, ses, kelime. Çözülmesi gereken dört ipucu. Gidilmesi gereken ince uzun bir yol var. Peki... Pusula nereyi gösteriyor?

Ceylan'ın çiftlikte işi bitmişti. Tiz bir ıslıkla atını yanına çağırırdı. Başını okşayıp bindi üzerine. Yola çıktılar ama her yer karanlıktı. Yağmur yağmaya başlamıştı. Bir saat sonra at durdu. Hayvan bu yolu ezberlemişti artık. Durması gereken yeri çok iyi biliyordu. Birkaç adım attıktan sonra cebinden anahtarı çıkardı, içeriye girdi. Çok soğuk olduğundan tekrar dışarıya çıkıp odun topladı. Ateşi yaktı. Saat geç olduğu için annesi uyuya kalmıştı. Ceylan odasına geçti, kısa sürede uykuya daldı. Ertesi sabahın erken saatlerinde uyanıp abdestini aldı. Kadife bir seccadede namazını kıldı. Ateşin karşısına oturdu. Ruhunu sakinleştirmek için eline neyi aldı, üflemeğe başladı. Ormanda sadece neyin sesi duyuluyordu. Ağaçlar Ceylan'ın gönül huzuruna ortak oluyordu. Sonra her yana derin bir

sessizlik yayıldı. Uzun uzun ateşe baktı. Odun ateşi odayı titrek bir ziyayla aydınlatıyordu. Bu manzara çok tanıdık geldi ona. Ateşe değil de aynaya bakıyor gibiydi. Bir yansıma vardı sanki önünde. Gördüğü bu yakıcı alev, ruhundaki ateşe ne kadar benziyordu. Ancak hayranlıkla izlediği ateş huzur verirken içindeki canını yakıyordu. Sonra kız mutfağa geçti. Her sabah gördüğü manzarayla karşılaştı. Bahçeden taze maydanoz toplanmış, yufkalar açılmış, çay demlenmişti.

“Anne bir haftadır aynı rüyayı görüyorum. Önümde ahşap bir masa, üzerinde eski bir fotoğraf. Xezal diye bir kelime duyuyorum. Detayları o kadar ezberledim ki kara kalemle resmini çizdim.”

Ceylan çizimi gösterir göstermez yaşlı kadın elindeki bardağı yere düşürdü. Hiç konuşmadan kızının elinden tuttu. Dışarıya çıktılar, bahçede bulunan kulübeye girdiler. Yıllardır kilitli olan o gizemli yere girmek! İçeriye girer girmez Ceylan gözlerine inanamadı. Devasa bir atölye. Tezhip motifleri, kaligrafi tabloları, ebru sanatı malzemeleri, duvarlardaki raflarda edebiyat ve şiire dair kitaplar... Köşede duran bir detay

dikkatini çekti Ceylan'ın. Rüyasında gördüğü o masa! Üzerinde çok fazla mektup vardı. Hepsi okunmuştu. Mektupların alt kısmında hep aynı isim geçiyordu. “Xezal torunumun gözlerinden öpüyorum, seni seven baban.” Masanın tam ortasında eski bir fotoğraf duruyordu. Görür görmez Ceylan'ın dili tutuldu. Annesine dönüp konuşmaya çalıştı:

“Bu nasıl olur?”

Annenin üzerinde beyaz bir elbise, babanın elinde kısa sap bağlama, güzel bir kız çocuğu, hemen yanında küçük erkek kardeş, hepsinin arkasında duran turuncu bir karavan.

“Türkü söyleyerek yolculuk yapmayı çok severdik. Çocukken ailemle çekildiğimiz fotoğrafı çizmişsin kızım. İlk gördüğümde ben de inanmadım. Bu atölyede gördüğün bütün sanatları deden öğretti bana. Elli yaşına geldim, babamdan daha iyi bir insan tanımadım. Yıllardır deden bana mektuplar yazıyor ama bugüne kadar hiçbirine cevap vermedim. Nedenini sorma. Benim ve dedenin arasında bir hikâye. Gördü-

ğün rüyada ilahi bir mesaj var. Mektuplarda dedenin adresi var. Git onu bul!”

Ceylan annesini üzmemek için başka soru sormadı. Babasını bu kadar çok seven, hayranlıkla ondan bahseden bir kız çocuğu neden onun mektuplarına cevap vermez? Bu nedenle Ceylan kararını verdi. Mektupları eline aldı, adrese baktı, Aksaray. Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde, kısmen Konya Havzası'nda ve kısmen Kapadokya'da yer alan bir il, Aksaray, Fatmauşağı köyü. Ertesi sabah Ceylan sırt çantasını hazırladı, yola çıktı. Strasbourg şehrinden uçak biletini aldı. Gece Kayseri Havalimanı'ndan iniş yaptı. Araba kiralayıp Aksaray'a doğru yola çıktı. Köye giriş yaptığında çok şaşırtıcı bir manzarayla karşılaştı. Hiç kimse yoktu! Araçtan indi, etrafını inceledi. Arkasını döndüğünde kocaman bir mezarlık gördü. Oraya doğru yürüdü. Bir yazı dikkatini çekti.

“Hozan kızı, Xezal Azad, Ruhuna Fatıha, D.15.11.1973, O.22.03.2022.”

Uzaktan bir çobanın ona doğru yaklaştığını fark etti:

“Hoş geldin kızım. Kime baktın?”

Ceylan mektupları gösterir göstermez çoban anladı dedesinin kim olduğunu. Mezarlığa uzak olmayan eski bir eve doğru yürüdüler. Yaklaştıkça bir enstrüman sesi duyuluyordu. Duyduğu melodi ona rüyasını hatırlattı. Ceylan eve girdi. Kokuyu alır almaz gülümsemi. Bu koku çok tanıdık geldi ona. Bol naneli nohutlu yoğurt çorbası. Annesinin ona yaptığı özel tarif. Enstrüman sesine doğru ilerledi. Karşısında kapalı bir kapı. Ses oradan geliyordu. Kapıyı tıkladı. Ses kesildi. Yaşlı adam yavaşça kapıyı açtı. Birbirlerine baktıkça ağlamaya başladılar. İnsan, varlığından bile haberdar olmayan birine nasıl bu kadar yoğun duygular hissedebirdi ki? Hiç görmediği torununu ilk bakışta nasıl tanıyabilirdi? Ceylan dedesine sarıldı. O dev adamın kollarında öyle güvende hissetti ki kendini! İki de minderlerin üzerinde oturdular.

“Dede benim sana sorularım var. Senin aileni gördüm rüyamda. O eski günlerinizi, turuncu karavanını, bağlamanı... Bu rüyadan sonra annem seni bulmamı istedi. Annem senden bu kadar övgüyle bahsederken neden seninle görüşmüyor?”

Adam Ceylan’ın elinden tutup mezarlığa götürdü.

“Eşim Xezal, oğlum Hevi, annen ve ben. Kendi hâlimizde yaşayan bir aileydik. Turuncu karavanla dünyayı gezen, yeni yerler keşfeden, gittiği her şehirde konserler veren dört kişi. Xezal’ın büyüleyici bir sesi vardı. Herkes onu hayranlıkla dinlerdi. Ben de ruzba ile ona eşlik ederdim. Annen ve Hevi de beraber çok güzel dans ederlerdi. Günlerimiz bu şekilde geçiyordu. Ta ki o kazaya kadar. Bir gece aracı yol kenarına çekip dinlenmeye karar vermiştik. Ormanlık, uçurum bir alandı. Xezal ve Hevi karavanda uyuyordu. O sırada ben bağlamanın akordunu ayarlıyordum. Anlam veremediğim bir şekilde karavan hareket etmeye baş-

ladı. Annen çocuk aklıyla direksiyonu ters yöne çevirdi. Uçuruma saniye kala kendisi araçtan atladı fakat Xezal ve Hevi o uçurumdan sağ çıkamadı. Annen hep kendini suçlayıp vicdan azabı çekti. Gözlerimin içine bakamıyordu. Erken yaşta evlenip Fransa’ya taşındı. Benimle tamamen irtibatı kesti. Fakat ben hiçbir zaman ondan vazgeçmedim. Nereye gittiğini ne yaptığını çok iyi biliyordum. Bir baba kızını nasıl unutabilir!”

Ceylan’ın aklına sadece bir soru takılmıştı. Ruzba neydi? Dede torununu dev bir atölyeye götürdü. Bağlama ailesinden her boydan enstrüman vardı. Her detayı vererek torununa enstrümanların özelliklerden bahsetti. Pencere kenarında farklı bir saz duruyordu.

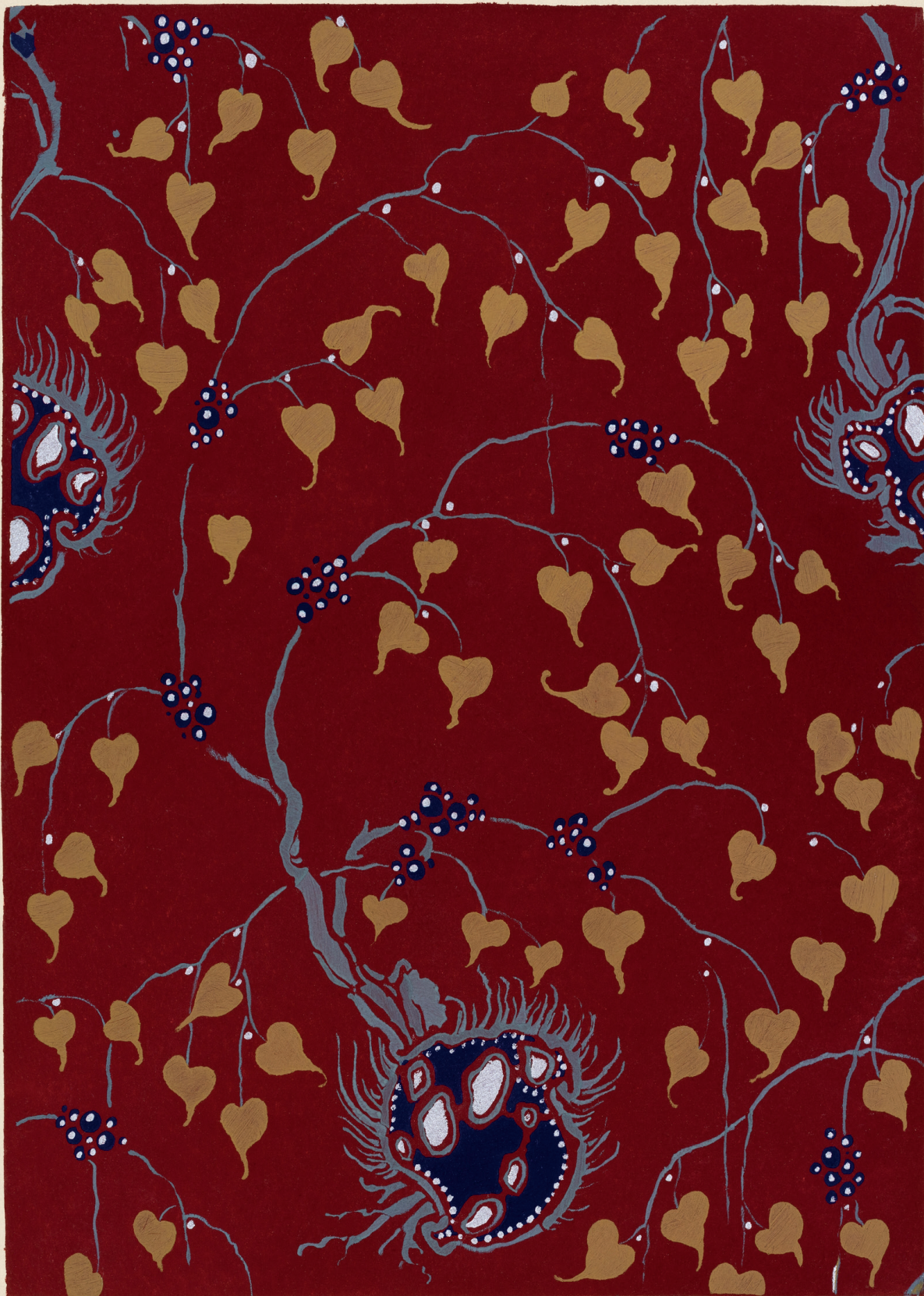
“İki telli ve üç telli olarak kullanılan saz ailesinin en orijinal ve en öncü çalgısı olarak değerlendirilen iki telli çalgıların Anadolu’daki en önemli örneğidir ruzba. Teknesi alt kısmında sivrilerek bir balta ağzını andırır. Görüntüsünün yanı sıra tınısının da oldukça farklı olmasıyla diğer bağlamalardan ayrılır. Ruzba benim için çok değerli Ceylan. Bu nedenle sana hediye etmek istiyorum. Turuncu karavanı yıllardır kullanmıyorum. O da senin olsun. Ruzba senin duygularına tercüman olacaktır. Karavan ise sana gitmen gereken yolu gösterecektir. Sadece o ilk adımı atman gerekiyor.”

Uzun bir sohbetten sonra Ceylan dedesiyle vedalaştı ve yola çıktı. Dedesinin izinden gitmek istiyordu. Farklı ülkelere gidip her yerde konser vermek. Xezal ve ruzba için uzun bir yolculuğa başlamıştı...

HASRET DOĞANAY

Fransa - Strazburg

11

On İkiye Bir Var

BELKIS KILIÇ

Genç çift Kemeraltı çarşısında dolanırken ikinci el kitapçıya rastladılar. “Evimizde bir sürü kitabımız var, asla yeni bir kitap almayacağız.” ilkelerini birbirlerine bakışmalarıyla hatırlattıktan sonra el ele dükkâna girdiler. Kapının hemen karşısında, üst üste dizilmiş kitapların oluşan kulelerin arasında yaşlı bir adam oturuyordu. Başını masasından kaldırıp yuvasına giren müşterilerine bakarak güler yüzle “Hoş geldiniz!” dedi. Çifte özellikle aradıkları bir kitap olup olmadığını sordu. Genç çift bir kitap aramadıklarını, sadece bakınmak istediklerini söylediler.

“Öyleyse buyurun, dükkân sizindir efendim. Ha bu arada üst katımız da var. Orayı da inceleyebilirsiniz.” dedi sahaf, kitap yığınları arasında zar zor seçilen ahşap dik merdivenleri göstererek.

“O hâlde biz ilk yukarıdan başlayalım bakınmaya, he bir tanem, ne dersin? Baka baka ineriz alt kata, olur mu?” dedi genç adam karısına kısa bir bakış atarak. Herhangi bir cevap beklemeden hızla merdivenlere yöneldi. Kadın arkasından bakakaldı. Ne ara yukarı çıkmaya karar vermişlerdi de eşi dik merdivenleri tırmanıyordu şimdi? Sahafa baktı. Göz göze geldiler. Birbirlerine gülümseyerek başlarıyla selam verdiler. “Ah, rezil oldum resmen!” diye geçirdi içinden kadın. Adamın konuşmaya başlamasından korkarak hemen eşinin peşi sıra merdivenleri tırmandı.

Üst kat tahmin ettiğinden de dar, boğucu, karanlıktı. Zerdeçal rengi eski kitapların çokluğu baş döndürücüydü. Bu kitapların kokusu öyle bir sarmıştı ki etrafı, kadın nereye kaçacağını şaşırdı. “Allah’ım, bayılacağım şimdi!” Elini attığı her yerden toz yükseliyor parmak uçları kararıyordu. Yüzünü ekşitti. Sonra gözleri eşini aradı. Eşi ise eğilmiş bir raftaki kitap sırtlarında parmağını yavaşça gezdiriyor, sessizce yazar isimlerini okuyordu. Kadın öfkelenişini hissetti. “Neden rol çalıyor? Burada yazar olan kim? Kitaplarla içli dışlı olan kim?” Öfkesini bastırmak için satıcının duyamayacağı bir şekilde eşine seslendi:

“Adamın peşimizden gelmediğine sevindim. Diğer türlü hiç rahat bakamıyorum eşyalara.” Eşinin tepki göstermesini bekledi. Bekledi. Bekledi. Ama adam öylesine dalmıştı ki kitaplara onu duymadı bile. Daha çok öfkeleni. “Çıldıracağım, az kaldı.” Burada yazar olan kendisiydi! Kitaplar onun meselesiydi! Onun kendinden çok kitaplara meraklı davranmasına fena hâlde bozulmuştu. Ancak adam karısının bir anda değişen ruh hâlinin hâlâ farkında değildi. Kadın kaşları çatık bakışları donuk bir şekilde ona bakmaya devam ederken eşinin kitapçıyı neredeyse tamamen turlamış olmasına raflarda kendisine tanıdık gelen yazar isimlerini saymasına için için içerliyordu. Daha fazla dayanamayıp:

“Sana burada bir şey anlatıyorum, duymuyor musun beni!” diye bağırdı birdenbire.

“Ne dedin canım, duymadım?”

“Belli.”

“Affedersin canım, ne demiştin, söylesene?” diye tekrarladı adam sorusunu yumuşak bir ses tonuyla.

Kadın donuk bir şekilde ona bakmaya devam ediyordu. Adam karısının yersiz ciddiyetinin sebebini anlamadı. Yanına gitti, ellerini avucuna alırken onun gözlerine bakarak konuşmasını sürdürdü:

“Affedersin. İnan şu an ne olduğunun farkında bile değilim. Yanlış bir şey mi yaptım? Ne yaptım bilmiyorum ama özür dilerim.”

“Ne yaptığını bilmiyorsan ne diye özür diliyorsun? Başından mı savıyorsun beni?”

“Hayır tabii ki.”

“Öyleyse ben konuştuğumda beni dinle! Hem ne diye hemen buraya geldin? Ben bir raf kestirmiştım gözüm, oraya bakacaktım!”

Genç kadın sözünü bitirir bitirmez yüzü asık hâlde rafların arasında gezinmeye başladı. Eşi arkasından bakakaldı. Kadın çabucak bir tur attı üst katta. Bakınması bu kadardı. Adam şaşkındı. Kadın şimdi aşağıya inmek istiyordu. Merdiven başına geldiğinde ses

yapmadan masasında bir şeyler karalayan yaşlı adama takıldı gözleri. O sırada açık kapıdan genç bir kız girdi içeri. Kolunun altında plaklar vardı. Sahaf başını kaldırdı ve içeri giren müşterisini süzdü.

“Merhaba, Nurullah Ataç’ın ‘Karalama Defteri’ sizde bulunur mu acaba?”

“Bir bakayım kızım.” dedi yaşlı adam yavaş yavaş ayağa kalkarken. Kendisini yukarıdan izleyen kadının kör noktasında kalan bir rafa yaklaştı. Kadın gelen müşteriyi inceledi. At kuyruğu bağlanmış Afrika örgülü saçları, kuru kafa desenli beyaz tişörtü, dizleri yırtık bol paça pantolonuyla genç kız plaklarını bir sehpanın üzerine koymuş kitapçıyı beklerken önünde duran kitapları karıştırıyordu. “Tam bir zibidi, bu kitap okumaz!” Kısa bir süre sonra sahaf tekrardan görüş alanına girdi. Eli boştu.

“Maalesef güzel kızım, bulamadım. Sanırım sattım onu.” dedi yüzünde buruk bir sevgiyle. Genç kız “Peki.” diyerek gülümsedi, plaklarını tekrardan koltuk altına yerleştirdi, teşekkür edip çıktı. Yaşlı adam masasına döndü. Bir şeyler karalamaya devam etti. “Acaba hiç merak etmiyor mu bizim burada neler yaptığımızı? Ya bir şeyler çalıyorsak?”

Dikkatli adımlarla dik merdivenleri indi. Tekrardan sahafla göz göze geldiler. “İşine odaklan be dayı!” Birbirlerine gülümsediler. Kadın ona sırtını dönerek

raflardan birini incelemeye koyuldu. O fark etti. Kitaplara bakıyor ama onları göremiyordu, isimlerini okuyamıyordu. “Kahretsin, lenslerim yok gözümde!” Bütün kitaplar eski ve kahverengiydi. Raflar ahşap tahtadandı. Raflardaki hiçbir kitap seçilmiyordu. Her kitabı da tek tek raftan çıkarmak istemedi. Of-ladı. Canı iyice sıkıldı. Bu küçük, eski kâğıt kokulu dükkândan dikkat çekmeden ve adamla bir daha göz göze gelmeden çıkmak istiyordu. Ama kocası aşağıya gelene kadar kitapları inceliyormuş gibi davranmaya devam etmek zorunda hissediyordu. Boş kalacak olsa sahaf bütün gün dükkânda tek başına oturma-nın getirdiği can sıkıntısıyla kendisine saracak diye korkuyordu. Tekrar isimlerini okuyamadığı kitaplarla oyalanmaya karar verdi. Bir süre sonra kocası da ahşap merdivenlerden indi ve heyecanla elindeki birkaç kitabı uzattı.

“Bak ne buldum!”

Haldun Taner, Abdullah Rıza Ergüven, Peyami Safa. Eline tutuşturulan tozlu sarı kitaplara ilgisiz bir şekilde baktı kadın. “Bunlar ne ya!” Bu sırada kocası sesli bir şekilde diğer kitapların isimlerini okumaya devam ediyordu. “Kim bunlar?” Sahafın varlığından çekine-rek eşine sessizce:

“Haldun Taner kim?” diye sordu.

“Nasıl ya, sen Haldun Taner’i tanımıyor musun yok-sa?” diye konuşmasına devam etti adam yüksek bir sesle. “Allah seni kahretsin be adam!” Kadın sahaf-la tekrar göz göze geldi.

“Tabii tanıyorum, ismini bir an duyamadım. O yüz-den şey oldu.”

Eşi elindeki kitaplardan yüksek sesle bahsetmeye de-vam ederken karısı sesini kısıması için kolunu sıktı. Adam bu işareti de anlamayarak önce ufak bir çığlık atıp ardından da neden kolunu sıktığını sordu. “Yemin ederim öldüreceğim bu adamı bugün burada.” Sahaf yine başını defterinden kaldırıp çifte baktı. Kadın he-men konuyu dağıtmak için:

“Aa bak! Ben de şurada ‘Yataklı Vagon Yolcusu’ isimli bir kitap buldum. Böyle ulaşım araçlarında, va-gonlarda geçen hikâyeleri çok seviyorum biliyorsun. Bana hep Agatha Christie’yi çağırıştırır. Agatha’nın

gece karanlığında diğer bütün yolcuların uyuduğu sı-rada vagonunda oturmuş, küçük yuvarlak masasında fincanından çayını yudumlarken yazdığını hayal edi-yorum hep. Eminim bu kitaptaki hikâye de en az bu düşüncenin kendisi kadar keyiflidir!”

“Hm.”

“Ne? Ne demek hm?” Kadının anlatırken yüzünde beliren heyecan bir anda kayboldu. Kocasının göster-diği tepki onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Onca gel-miş geçmiş yazarların bir arada bulunduğu bu küçük sahafta kendini inanılmaz yalnız hissetti. “Ne demek hm? Neden söylediklerimi karşılıksız bırakıp beni rez-il ediyorsun?!” Yine bu dükkânı arkasına bakmadan terk etme isteği belirdi içinde. O sırada sahaf elinde-ki kalemı bırakarak ayağa kalktı ve genç çifte doğru yaklaştı. Önce kitap dolaplarının üst raflarında göz-den kaybolmuş birkaç kitap aradı ardından bunlardan bir iki tanesini çekip çıkardı.

“Kızım demin konuşmalarınıza tanık oldum, affedin. Haldun Taner’in de, ‘Yataklı Vagon Yolcusu’ eserinin yazarı Bekir Sıtkı Kunt’un da kitapları Varlık Yayın-ları’ndan çıkmıştır.”

“Of dayı sen de bir sus ama ya!” Sahaf elindeki kitap-ları çifte uzatarak konuşmasına devam etti:

“Az önce de söylediğim gibi bu kitapların hepsi Varlık Yayınları’ndan çıkmış. Bu eserler neredeyse tükenmek üzere, kolay kolay bulunamaz artık. Bak kızım kitaplar 1948 yılına ait ve çok değerliler. O yüzden bu kitapları sadece güvenebileceğim insan-lara satmak istiyorum.” dedi. Genç çiftin sorgulayıcı bakışları kesişti. Sahaf, kadının yüzüne merhametle baktı bir süre.

“Daha dün sizin gibi bir çift geldi dükkâna. Adam ka-dına şov yapmak istiyor gibiydi. 300 liralık bir kitap satın aldı. Adamı görmeliydin. Öyle birisi asla kitap okumaz. Alır ancak bir zaman sonra nerede olduğu-nu bile unuttuğu bir kenara atıverir. Böyle olunca ben çok üzülüyorum kitaplarım için!”

“Satma o zaman.” Kadın şaşkınlığını belli etmemeye çalışarak dinliyordu yaşlı sahafı.

“Ben artık yaşılanıyorum kızım, kitaplarımı doğru insanlara emanet etmem gerek. Bu kitaplarım dedi-

ğim gibi 1948 baskılı, çok kıymetliler. Lütfen onları sen al!”

“Ben mi?”

Kadın afalladı. Daha Haldun Taner’i tanıdığından şüpheliydi. Doğru kişi değildi, bu kesindi. Bu kitapları hak etmediğini biliyordu ama bunu asla itiraf edemezdi. Eşine baktı. O heyecanlı görünüyordu. Başlarına talih kuşu konmuş gibi sevinçliydi.

“Ne dersin, alıyoruz değil mi?” diye soruyordu çocuksu bir edayla.

Kocasına içten içe kızıyordu genç kadın. Bir yabancının yanında kendini zor durumda bırakmasından rahatsız oluyordu. “Bizi kazıklıyor olmasın.”

“Tamam,” dedi kadın “gözünüz arkada kalmasın. Onlara iyi bakacak ve haklarını vereceğim!” Bunları söylerken aptal yerine konulmadığına inanmak istiyordu. “Umarım biz çıktıktan sonra arkamızdan gülmez.” O bu durumu sorgularken eşi sahafla konuşmaya devam ediyordu:

“Zaten eşim de bir yazar. Dolayısıyla bizim de evimizde bir kütüphanemiz var. Bu kütüphaneyi çocuklarımıza miras olarak bırakmak istiyoruz!”

Adamın dilinden bu sözler dökülürken kitapçının gözlerinin güldüğü bariz bir şekilde belli oluyordu. “Kesin dolandırıldığınıza gülüyor!”

“Kitaplarım size emanet!” diye tekrarladı sahaf kitapları için bir poşet çıkarırken. O anda kadın poşete gerek olmadığını plastik poşet kullanımını desteklediğini söyledi anlamsız bir gururla. Yüzü gülen sahaf altı adet küçük zerdeçal sarısı eski kokulu kitapları kadının eline tutuşturdu. Çift vedalaşarak dükkândan ayrıldı.

“Hemen kontrol etmeliyim bu kitapların baskısını!” Konak’ta bütün gün gezen kadın elindeki eski kitapları insanların gözüne sokarcasına elinde dolaştırdı. Bir kafede masanın üzerine görünür bir şekilde kitapları üst üste yerleştirdi. En üste Haldun Taner’i konumlandırdı. Kadın kahvesini yudumlarken bir Haldun Taner’e bir de gelip geçen insanlara bakıyordu. Masanın üzerindeki o tanımadığı isim kendisini önemli ve iyi hissettiriyordu. Dolandırılmış olma hissinden

uzaklaşmıştı. Artık bu kitaplar ona tarif edemediği bir güven veriyordu. O artık Varlık Yayınları’ndan çıkan ve 1948 baskılı Haldun Taner kişinin kitabının sahibiydi. Bütün Konak buna tanık olmalıydı.

Aradan geçen üç ay nihayet sonbaharı getirmişti. Tatil sona ermiş insanlar yurtlarına dönmüşlerdi. Bu süre zarfında turistler ne tatil koylarında defalarca çektikleri binlerce fotoğraflara bir defa olsun bakmışlar ne de bir hevesle satın alınan onca kıyafeti bir kereliğine dahi olsun giymişlerdi. Fotoğrafların da kıyafetlerin de sundukları heyecanlar o yerlerde kalmıştı. İnsanlar rutin hayatlarına dönmüştü. Genç çift de öyle. O gün işten eve dönen kadının yine gözüne ilk çarpan eşyalar koltuk yanı sehpa da duran eski kitaplar olmuştu. İçinden bir of çektikten sonra mutfağa geçti, akşam için bir yemek hazırladı. Bir süre sonra eşi de işten geldi. Birlikte yemek yediler. Ardından koltuğa geçip televizyonun karşısında dinlendiler bir süre. Kadının gözleri yine o zerdeçal renkli kitaplara kaydı. Bu kitapları neden kütüphanesine yerleştirmediğini hatırladı. Boyutları diğer birçok kitaba göre daha küçüktü ve korkunç sarı kâğıtlarının rengi diğer kitaplarla uyum sağlamıyordu. Ayrıca kokuyordu. Eski kokuyordu. Satın aldığı günden beri bir kez olsun incelememişti kitapları koca evinde aylardır uygun yer bulamamıştı. Yattığı yerde birdenbire radikal bir karar aldı. Eline telefonunu aldı ve arama motoruna:

“1948 baskı... Varlık Yayınları... Haldun Taner kitapları ne kadar eder?” yazdı.

BELKIS KILIÇ

Avusturya – Viyana

Nûn-Ha-Nûn* ya da Zamirlerin Etkileşimi

ÜMMÜ ZOR

“U” ygun bir muhitte, gürültüden uzak bir çatı katında, yurdum olabileceğini düşündüğüm, sakinliğe vurgun benliğime müjdeyi verip ‘buldum sonunda’ diyebileceğim bir apartman...”

Ben burada nefes alıyor.

Bu hayatı, kendinden başkasına alan açmayacak kadar kendine tahsis edilmiş. Kapısının kapanmasının ardından yaşadığına dair bir yaşama emaresi neredeyse hiç denecek kadar nadir.

Ben burada nefes veriyor.

Yaşam belirtileri aşağı katlardaki apartman sakinlerine ulaşmadan merdivenin ahşap basamaklarının gıcırtilarında kaybolup yok oluyor. Hâlbuki hâlâ varlığını sürdürüyor o. Amma yorgun amma sessiz.

Ahşap basamakların biraz daha altında kalan *o*, *ben* ile karşılaşmamıştı şimdiye dek.

Tekil şahsın gerektirdiği gibi kendine has bir hayatı var. Kendisine yaşam alanı sunan duvarları ona yavaş yavaş dar gelirken duvarları oluşturan tuğlaların sertliğini gönlünün derin diyarlarına kadar hissediyor. Bu sertlik *onda* izler bırakıyor ama bu payidar darp izlerinin bir sonu olmalıydı.

Sen ile arada bir kapı önünde karşılaşıyordu. Ahşap gıcırtiların daha yoğun olduğu bu katta *onun seni* tanıma arzusu, *senin* kayıtsız bakışları ile kaynaşıyordu. *Onun* tebessümü tebellür ettiği anda, bakışlarını merdiven boşluğuna salıverdi.

Sen esasen soğuk. Komşularıyla en az düzeyde iletişim kuruyor.

Sen, elinde yalnız bir hayatın kokusunun apartmana yayılmasını istemeyip ağzını sıkıca bağladığı bir poşeti yere indirirken *sizin* apartmanın önünden geçtiği esnada içeriden bütün binaya yayılan gülmelerin etkisinde yavaşlayıp apartmanın önüne dizilmiş ayakkabılara dikti gözlerini.

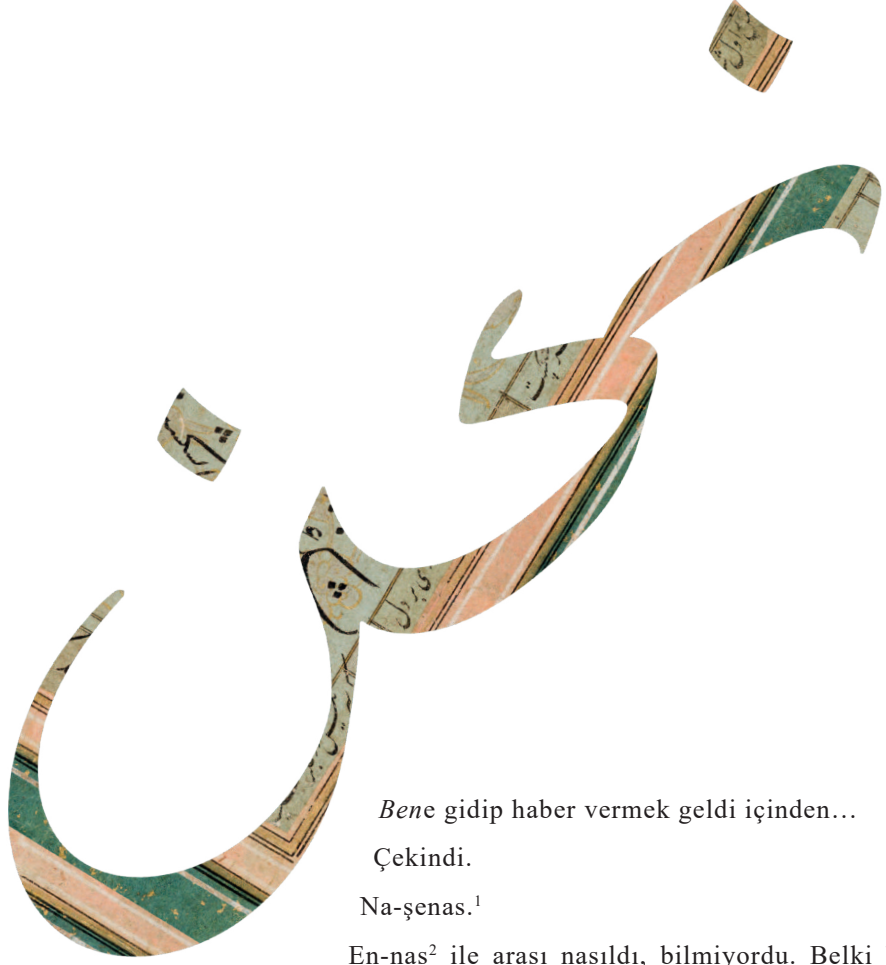
Burada çok kişilik bir hayat var. İçinde birden fazla *ben*, *sen*, *o*, *biz*, *siz* var. Efrat bir kapının ardına, bir sehpanın etrafına, alt rafı dolduran bir fotoğraf karesine sığabilen.

“Alt tarafı paylaşılan bir hayat.” diye geçirdi akıldan.

Merdivenin sessiz tenhaliğinde “Bu hayat nasıl acaba?” diye geçirdi içinden.

Doğrusu *sen* her defasında merak ediyordu.

O da merak ediyordu.

Ben merak etmiyordum.

Sen, parmağı duvara çakılı bir askılık gibi ve ona takılı poşetin içeriden gelen sohbetin nağmeleriyle sallandığını fark ettiği anda hareketlendi.

Galiba *sizin* renkli hayatına dalalı çok olmuştu.

Son basamakları indiğinde *onlar* dışarıdan gelmiş, bir sürü hâlinde aynı ritimde, koridordan geçerken *sene* selam vermeden devam edince *sen* de gözlerini istemsizce kırptı.

Sanki hiç geçmemişler gibi oldu.

Senaryo yaşanırken silindi.

Sırtını dönecekken apartmana, birden yüreğine sinmiş olan özlem kokusunu duydu.

Getiren postacı. Birkaç mektup, zarf ve hiç tanımadığı beldeden gelen hasret hissi döküldü elindeki kart postaldan. *Senin* göz yuvası ağır yaşları taşıyamadı. Gözlerinden derya-i iştiyak taşıdı.

Postacı can havliyle kart postacı kutunun aralığında içeri sokuşturdu. Alıcısı: *Ben*.

Bene gidip haber vermek geldi içinden...

Çekindi.

Na-şenas.¹

En-nas² ile arası nasıldı, bilmiyordu. Belki bir dahakine.

Yalnız bir hayatın kokusunu içinde barındıran poşetten kurtulur kurtulmaz yukarıya, apartmanına çıkarken *o* geldi aklına. *O* ve hiç görmediği tebessümü. Bir daha karşılaşır mıydı? Bir daha tebessüm eder miydi? Bir dahakine bilmukabele.

Bu apartmanda herkes var da lakin *biz* eksik kaldı. Huruf-i zamir nûn-ha-nûn art arda.

Lakin teşkilsiz manadan mahrum kaldı.

dipnotlar

* Nûn-ha-nûn, nahnu (biz) kelimesinin mastarıdır.

1 Na-şenas: Farsçada anonim anlamına gelmekte.

2 En-nas: Arapçada insanlar anlamına gelmekte.

ÜMMÜ ZOR

Almanya-Bonn

İddia

YASİN DURAT

Doktor, ultrason cihazı ile işini bitirdikten sonra son kez ekrana baktı ve genç çifte döndü. Merakla doktorun ağzından çıkacak kelimeleri duymayı bekleyen bu genç çifte bebeğin gayet sağlıklı olduğunu ve sürecin iyi gittiğini anlattı. En son “Bebeğin cinsiyetini bilmek ister misiniz?” diye sordu.

Müjgân “Hayır hocam, aramızda bir iddiaya girdik.” dedi. Cinsiyeti bebek doğunca öğrenmek istediklerini söylediler.

İddiaya göre, erkek olacak diyen baba kazanırsa isim koyma hakkını o elde edecekti. Eğer bebek kız olursa isme anne karar verecekti.

Doktor “Siz nasıl isterseniz ama ben galibi biliyorum.” dedi kocaman bir gülümseme ile.

Müjgân kendisi için çay demleyen komşusu ile sohbet ediyordu. Son muayenenin güzel geçtiğini anlattı. Cinsiyeti bilinçli şekilde öğrenmediklerini duyunca

komşusu şaşırdı. Müjgân kendisine bu konudan bahsettiğini hatırlattı. Arkadaşı “Hatırladım ama ciddi olduğunuzu bilmiyordum.” dedi. “Ciddi mi? Ciddi kelimesi az kalır, sanırım biz bu olayı çok abarttık. Şimdi ikimiz de geri dönemiyoruz.” diye cevap verdi. Çocuklar gibi küstüklerini hatta olayın minik bir oyundan çıkıp ara ara bir güç savaşına döndüğünü anlattı.

“Yapmayın kızım, hamilesin üzölmek iyi gelmez.” dedi komşusu.

“Zaten hamileyim diye fazla yüklenmiyor o, aslında abartan taraf benim.” dedi Müjgân gülümseyerek.

İnatlarının az olduğu bir akşam çift sakince sohbet ediyordu. Çocuk odasını ne kadar güzel döşediklerini konuşuyorlardı. En uygun odayı seçtiklerini, bebek yatağının konumunu ve odanın rengini. Mahir “Odanın rengi şu an beyaz ama bu konuda birbirimizi üzmemelim.” dedi.

“Kırmızı!” diye bağırdı Müjgân.

“Kırmızı mı? Seçenekler pembe veya mavi değil miydi?” diye sordu Mahir.

“Oda rengi değil benim sancı seviyem.”

Bir saat içinde genç çift kendilerini ameliyathanede buldular. Genç kadın doğuma hazırды. Doğum beklenenden daha sancısız ve hızlı oldu. Doğum sonrasında bebeklerini kucaklarına alan çift çok mutluydu ama baba hem mutlu hem de heyecanlıydı. Çünkü isim koyma hakkını kazanmıştı. Müjgân “Hocam sancının devam etmesi normal mi?” diye sordu.

“Normal, çünkü ortada sizi sevince boğacak bir güzellik daha var.” diyerek iddianın tam olarak bitmediğini ilan etti. İkinci bebek kız oldu. “Berabere bitti, ikiniz de kazandınız.” dedi doktor. Yeni doğan bebeklerin ilk işi anne babalarını barıştırmak oldu.

YASİN DURAT

Avusturya – Viyana

Acı Kurabiye

AYŞE BAŞHORUZ

B izim oralarda pazartesi sabahları kurulan mahallenin pazarı oldukça meşhurdur. Çiftçiler ve evlerinde meyve sebze yetiştiren mahalle sakinleri ürünlerini satmak için her hafta burada buluşurlar. Taze meyveler, sebzeler, kruvasanlar, el yapımı farklı tatlardan oluşan reçeller Molsheim kasabasını canlandırır. Bir zamanlar pazara gitmek benim için bir alışkanlıktı. Hem bu alışkanlığımı tekrar kazanmak hem de hatıralarımı canlandırmak için yola koyuldum. Molsheim, Fransa'nın Strazburg şehrine yakın olan bir ilçe. Ufak bir pazar olmasına rağmen çevredeki köylerden gelenler her pazartesi burada buluşurlar. Pazara girer girmez tüm kokular ve görseller zihnimi karıştırıyor. Onca kokunun arasında özellikle zencefilli kurabiyelerin kokusunu alıyorum. Bir anda anılar akın ediyor zihnime. Bu kurabiyeler...

Pazartesi günleri el ele tutuşur birlikte pazara gelirdik. En sevdiği şey zencefilli kurabiyelerdi. Bir kutu dolusu aldığımız kurabiyeleri eve varana kadar kendisi taşırdı. Evde ise zaman zaman mutfağa gelir canı istedikçe benden rica ederdi.

Kurabiye tezgâhının önünde öylece kalakaldım. Zihnimde canlandı sıcak gülümsemesi. Saçları... Saçları yumuşacıktı, pamuk gibi. Gözleri bir çift yıldız gibi parlardı. Her akşam uyumadan önce ona hikâyeler okumamı çok severdi. "Bu şekilde uyumak çok daha kolay oluyor." derdi. Saçlarını okşayarak okurdum hikâyeleri. Birlikte zaman geçirmeyi çok severdik. Mesela sulu boya yaparken çok eğlenirdik. Hatta bazen resimlerimizi değiştirip birbirimizinkini tamamlardık. Arada yapboz götürürdüm odasına. Hemen masaya oturur dakikalarca eksik parçaları arardık beraber. Yapboz tamamlandıkça öyle mutlu olurdu ki şu an bile gülen sesi kulağımda çınlıyor. Yemek hazırlar-

ken neler sevdiğine çok dikkat ederdim. Ne yapsam beğeneceğini bilirdim ama yine de her şeyi onun tercihlerine göre yapardım. Genelde haşlanmış besinler tercih ederdi. Onun için yemenin bu şekilde daha kolay olduğunu söylerdi. Haftada birkaç gün hastaneye gitmeliydik kontroller için. İlaç içmeyi hiç sevmezdi. Doktorlar da ona çilekli veya portakallı versiyonunu verirdi. Böylelikle içmesi daha kolay oluyordu.

Bir zaman sonra hep dinlenmek istediğini söylemeye başladı. Parka gitmek hatta hiçbir şekilde dışarıda zaman geçirmek istemiyordu. Ben de daha çok yanında olabilmek için evden çalışmaya başlamıştım. Onu yalnız bırakamazdım. Zamanla parlayan yüzü yavaş yavaş solmaya başladı. Artık yorgunluğu yüzünden de belli oluyordu. Bu beni çok endişelendiriyordu. Her akşam ona bir hikâye okuyup uyuttuktan sonra yumuşacık ellerini ellerime alıp kısık sesle ona veda ediyordum. Her sabah, odasına girer girmez pencereyi açarken ona rüyamı veya gün içerisinde neler yapacağımı anlatıyordum. Büyük bir heyecanla beni önce beni dinler sonra kendisi de neler yapmak istediğini anlatırdı. Ona kıyafetlerini giydirirken birlikte şarkılar söylerdik. Ama o sabah, penceresini açarken hiç tepki vermediğini fark ettim. Burada olmadığını anladım. Ona günün programını anlatırken gözlerimden yaşlar akmaya başladı. Bekliyordum, belki bir ses verir diye. Arkamı dönmek, onu o hâlde görmek istemiyordum. Gardirobunu açıp en sevdiği pembe eteğini ve keten beyaz gömleğini yatağının önündeki koltuğa koydum. Yaklaşıp ellerine dokundum, buz gibiydi. Başımı göğsüne koyup, durmadan ağladım. Artık gitmişti.

Cenaze merasimi ertesi sabah oldu. Herkes yanıma gelip bir şeyler söylüyor, kulağıma fısıldayıp sarılı-

yor, acımı paylaşmaya çalışıyordu. O gün zihnimden silinmişti sanki. Cenazeden sonra eve nasıl geldiğimi hatırlamıyorum. Aklımda sadece onunla geçirdiğim güzel anılar vardı. Onu bir daha göremeyecek olmanın acısını ve yüreğimdaki sızıyı geçiremiyordum. Eve girmemek için kapının önünde dakikalarca durduğumu hatırlıyorum. Komşularım bana bakıyorlardı. Artık yalnızdım, ellerim de boşluğu tutuyordu. Yukarı çıktığımda mutfaktaki zencefilli kurabiyeleri görür görmez bir çığlık atıp dakikalarca ağladığım. Kim yiyecekti artık o kurabiyeleri? Daha sonra koridorun solunda bulunan odasına girdim. Duvar kâğıdı pembe tonlarındaki çiçek desenleriyle süslüydü. Odasının sağ köşesinde eski zamanlardan kalma bir raf vardı, üzerinde de antika bebekler ve aksesuarlar. Rafın yanında bulunan masasında okuma gözlükleri, kapakları aşınmış kitapları ve hiçbir zaman bitiremeyeceği örgüsü bulunurdu. Tam karşıda peri motifli, hafif bir yorganla örtülmüş yatağı, ucunda deri koltuğu. Yatağının sol tarafında bulunan komodinin üzerinde eskimiş ve yanık gece lambası, bir bardak suyu ve ilaç kutusu. Yatak ucunu yasladığı duvarda asılı birkaç çerçeve... Çocukken ona çizdiğim resimlerim. Hiçbirini atmamış, her birini saklayıp çerçeveleyip duvara asmıştı. Küçük bir çocukken o evde olmadığında oturup odasındaki çekmeceleri karıştırır, takılarını takar, topuklu ayakkabılarını giyer, aynanın karşısında onu taklit ederdim. Karanlıktan korktuğum için uyuyana kadar yanımda bekleyip bana bir sürü masal okurdu. Onun sesiyle uyurdum. Hastalandığımda baş ucunda beklerdi. Bir gece, öyle çok ağrıyordu ki kulağım, yanımdan ayrılmamıştı, elimden tutup beni teselli etmişti. Elimi tutarken bileğine kadar uzanan gömleğinin kokusuyla uyuduğumu hatırlıyorum. Odasında,

deri koltuğuna oturup elimde ondan kalan pudra kolu beyaz keten gömleğiyle anıları hatırlamaya çalışıyordum. Kâh gülüyor, kâh ağlıyordum...

Zencefilli kurabiyeleri satan Madame Rosaline'nin beni çağıran sesiyle kendime geldim. Gülümseyen gözleri sıcacık sesiyle, "Her zamanki gibi olsun ister misin, anneciğinin en sevdiklerinden?" dedi. Kafamla onaylayıp zencefilli kurabiyelerin olduğu kutuyu aldım. Pazardan ayrılırken içinden bir parça kopmuştu sanki. Kutunun içinden bir parça kurabiye koparıp evin yolunu tuttum. Bu kurabiyeler bana hep şekerli gelirdi. Çoğu zaman yanında acı kahve içerek dengelemeye çalışırdım. Şimdi bu kurabiyeler öyle acı geliyor ki... Tatlandırın annemdi, onun sözleriydi, onun sevinciydi, bunu anladım.

Anne... Bu kelimeyi artık kullanamayacağım biliyorum. Çocukluğum senin gittiğin gün son buldu. Anladım ki o gün çocukluğuma da veda ettim.

AYŞE BAŞHORUZ

Fransa – Strazburg

OTURUM

STRAZBURG KONUŞMALARI

HAZIRLAYAN:
Sena Şeker

Kanonların Dışında Edebiyat Yapmak Mümkün mü?

Konuşmacılar:

Ertuğrul Sabuncu, Yasemin Kelkit,
Münire Eslem Bozkurt Barut, Fatma Türk

Ertuğrul Sabuncu:

Kanonların dışında edebiyat yapmak mümkün mü? Soruyu ele aldığımızda benim için problemli kavramlardan birisi kanon kelimesiydi. Bunu nasıl anlamalıyız? Nasıl betimlenir literatürde? Akademik bir kavram mı? Edebî bir kavram mı? Düşündükçe şöyle bir soru ortaya çıktı: Kanon, seslerin birleştiği ortak bir çizgi, yani herkesin ortak söylediği tek doğru veya tek gerçek mi acaba?

Seslerin oluşturduğu ortak ahenkten yola çıkacak olursak kanon karşımıza tek doğru, tek gerçek olarak çıkabilir. Böyle anlayabiliriz bu kavramı. Bunun dışında edebiyatın mümkün olup olmadığına bakacak olursak hangi açıdan baktığımız önemli. Tabii siz bu ortak ahengin, ortak sesin dışında elbette bir şey üretebilirsiniz. Yeni bir ses ortaya

atabilirsiniz. Fakat bu sesle o pazarda tutunabilir misiniz tutunamaz mısınız, asıl soru bu ben- ce. Konu daha doğrusu soru bizi buraya götürüyor.

Şahsen ortada bir pazarın olduğunu düşünüyorum. Bu pazar bu kanonun tınısıyla oluşturuluyor. Ve siz bu kanonun dışında bir şey söyledığınızde o pazara ait oluyorsunuz. Belki de o ortamda tutunamıyorsunuz ve dışlanıyorsunuz.

Örneğin 120 sayfalık bir şiir kitabı hayal edelim. Ortasındaki iki sayfayı alıp sol sayfaya “ben” sağ sayfaya “açlık” yazalım. Ve bunu bir şiir kitabı olarak piyasaya sürdüğümüzü düşünelim. Pazar bunu kabul eder mi? Muhtemelen etmez, yani şiir olarak kabul etmez. Ama sizin görüşünüze göre belki de bu şiirdir. Fakat kanonun dışında bir şey söyle-

miş, alışlagelmiş olan şiir türünden farklı bir şey ortaya koymuş oluyorsunuz. Bu biraz da kişinin bu eserle ne yapmak istediğiyle bağlantılı bir durum.

Kanonla birlikte bir ses çıkartmanın doğru olup olmadığı hususunda da şöyle bir durum söz konusu. Globalleşen dünyada her şey aynılaştırılıyor. Bir homojenite söz konusu. Siz o baskın, ortak sestən farklı olduğunuzda dışlanıyorsunuz. O toplu toplanan sese ait oluyorsunuz ve biraz da yabancı konumuna düşüyorsunuz. Köksüz diyebiliriz belki bunu tarif etmek istersek. Tabii bu kanonun dışında bir şey ürettiğinizde pazara hizmet etmemiş oluyorsunuz. Bu orada pazarın dışında bir şey söyledığınızde edebiyat değil, “enebiyat” ürettiğinizi düşünüyorum.

Moderatör:

Enebiyat mı? Bunu biraz açar mısınız Ertuğrul Bey? Enebiyat nedir?

Ertuğrul Sabuncu:

Enebiyat, ene kökünden yani Arapça “ben” demektir. “Kendinize yazmak” diye anlayabiliriz.

Moderatör:

Ertuğrul Bey bireysel kanon meselesinden baktı mevzu-ya. Normal, tek doğru, tek gerçek diye kabul edilen edebiyat teorilerinin dışın-da bir şair ya da bir yazar bir şey ortaya koyduğunda pazara hizmet etmemiş olduğundan eserin ve yazarın kabul edilmesinin zor olacağını düşünüyor.

Burada kanonu birazcık daha genişletmemiz lazım. Yani sadece tek gerçek, tek doğru-yu kim kabul ediyor? Yani bu kanon nasıl oluşuyor?

Ertuğrul Sabuncu:

Edebiyat teorisyenleri, akademisyenler bu meselenin etraflarını örüyorlar. Öykü nedir? Eskiden beri bildiğimiz giriş, geliş ve sonuç bölümleri olan bir tür mü? Ya da şiir nedir? İşte ses ve duyguya, ritme dayanan ve insanı bir yerden bir yere taşıyan bir tür olarak tarif edenler var. Ama öyle bir şey oluyor ki bir edebiyatçı çıkıyor, hiç o güne kadar kanonun oluşturduğu edebiyatla ilgilenmiyor, dışarıdan bir teknik, bir biçim kullanıyor ya da bambaşka konulara değiniyor. Önce kanon bunu itiyor, kabul etmiyor, sonra içine almak zorunda kalıyor. Buna örnek olarak mesela Virginia Woolf’un bilinç akışı tekniğini verebiliriz. Eserlerini ilk olarak o teknikle yazdığında Virginia Woolf kitaplarını bastırarak hiçbir tane yayınevi bulamıyor. Dünyada iyi edebiyatçıları onu ciddiye almıyorlar. Yine James Joyce aynı şekilde. Ama sonra bilinç akışı tekniği, yani o gün kanon dışı diye adlandırılan mevzu, tek-

nik olarak bugün edebiyatın bel kemiği hâline geliyor. Dolayısıyla edebiyat meselesini düşündüğümüzde uzun süreli düşünmemiz lazım. Yani bugün yaptığımız bir şeyi kabul etmeyebilir ama yarın kabul edilip edilmeyeceğini bilmiyoruz.

Moderatör:

Yani Kanonu Türkiye’de, Türkçede “töre” diye de okuyabiliriz. Kanon dışı edebiyatçıların edebiyatı ne kadar beslediğini de konuşmak mümkün. Mesela *Tutunamayanların* yazarı Oğuz Atay da aynı muameleye tabii tutulmuştur. *Tutunamayanlar* uzun yıllar kitaplaşmamıştır. Her yerden ret yemiştir. Ama sonra edebiyatın bel kemiği hâline gelmiştir.

Peki Yasemin Hanım, sizin bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Yasemin Kelkit:

Bu çok boyutlu soruyu tek bir yönden ele almak neredeyse imkânsız. Nitekim kanonlara yaklaşımımız onları politik, dinî ve kültürel açıdan nasıl değerlendirdiğimize göre yeniden şekillenir. Ek olarak bence zaman faktörünü de mutlaka göz önünde bulundurmamız. Sayılan etkenlerin her biri cevabımıza farklı boyutlar kazandırır. Ancak şöyle de bir şey var: Bir sınırın içinde kalmak istemediğimizde bir başka sınıra dâhil oluruz. Aynı zamanda kelimelerimiz insanların görüşlerinden, en başta kendi tutumumuzdan bağımsız değildir. Örneğin bir politik görüşe dâhil olmak istemediğimizde eserlerimizi bir müddet o görüşten sakınabiliriz. Bu durumda ya karşıt tutumun bir parçası oluruz ya da yeni bir akım başlatırız. Yönsüz kalma ihtimalimiz yoktur. Zamanla şöyle bir şeyin gerçekleşmesi de olağan: Bir yazar olarak hayatımız boyunca her ne kadar kendimizi ve eserlerimizi bir politik yaklaşımdan uzak tutmuş olsak da kelimelerimizin tedavülden kaldırılma süresi genelde bizim ömrümüzü aşar. Okurlarımızı tek tek seçme imkânına da sahip olmadığımız ve yazdıklarımız çoğu zaman onların değerlendirmeleriyle yeniden şekillendiğine göre eserlerimiz, en kötü ihtimalle sloganlaştırıl-

mış bir şekilde de olsa bir politik tutuma dâhil edilebilir. Ya da yine aynı yorum özgürlüğünden dolayı bazı cümleler ve düşüncelerimizi dile getirme biçimimizden dolayı kişisel duruşumuz politik bir tarafa yakıştırılabilir hatta bunun için bir bedel ödememiz dahi gerekebilir. Demek istediğim şu: Eserlerimiz dünyayla temas ettiği andan itibaren bizlerle olan bağını yitirir ve artık okurun olur. Kelimele-
rimizin akıbetimizi belirlemesi, yani bir kanon etrafında yeniden şekillenmesi istesek de istemesek de o andan itibaren olağandır.

Moderatör:

Peki, yazarın bir ideolojisi olabilir mi? Yani yazar o ideolojiyi daha ileri, daha anlaşılabilir bir hâle getirmek için edebiyatı bir araç olarak kullanabilir mi?

Yasemin Kelkit:

Tabii ki de bir yazarın ideolojisi olabilir. Dediğiniz gibi bunu bir metot, bir yöntem olarak da kullanabilir. Ama işte tam olarak bu soru da şuraya getiriyor, yani o vakit kanon edebiyatı dışında bir edebiyat yapma ihtimalimiz çok düşük oluyor. Çünkü iki ihtimal var. Birincisi ya biz o ideolojiye ayak uyduracağız ve yazacağız. Bizden beklenen o eseri ortaya çıkaracağız. Ya da sizin dediğiniz gibi biz bir ideoloji oluşturacağız. Ama bir ideoloji oluşturduğumuzda

zaten yeni bir kutup ortaya çıkarmış oluyoruz. Demek ki kanon edebiyatı dışında başka bir edebiyat yapmak mümkün olmuyor. Çünkü kendimizi yeniden sınırlandırmış olacağız. Yani bizim de oluşturduğumuz şey başlı başına bir kanona dönüşmüş oluyor. Bizi de takip edenler o çevrenin içinde yine yürüdüğü için onlara da yine sınırlarını belirtep özgünlüklerini elimden almış oluyoruz.

Moderatör:

Yasemin Hanım teşekkür ederiz. Eslem Hanım sizinle devam edelim.

Münire Eslem Bozkurt Barut:

Mefhumlar ve anlamları düşüncenin subjektif sınırlarını oluştururlar, daraltır yahut genişletirler. Kastedilen mefhum bilgi dâhilindeyse mevzubahis kelimeden yola çıkarak inşa edilen düşünce de daha sağlıklı olacaktır. Demem o ki: Kanon nedir?

Grekçede kanon kelimesi “ölçü, kanun, kural” anlamlarını ihtiva eder. Latince ise “doğruyu yanlıştan ayıran ölçü”, “inşaat sanatının aracı”, “orantı” gibi anlamlara gelir. Roma İmparatorluğu döneminde kanon kelimesinin astronomlar tarafınca zaman hesabının temelini oluşturan tablolar için kullanılmaya başlandığı belirtir. Mimari ya da müzik alanında kanon kavramı bir “aralık dizini” olarak düşünülmüştür. Tarih boyunca çoğu zaman

kelimelerin devamlılığı ne yazık ki anlamların devamlılığını getirmese de kanon kelimesi nazarında bu talihsizlik yaşanmamış diyebiliriz. İster astronom tablolarınca zaman hesabında ister inşaat sanatında, hangi konu ekseninde olursa olsun kanon kelimesi, öyle görünüyor ki, yol gösterici ölçü ve kuralların tanımı olmuş.

Kanonların dışında edebiyat yapmanın mümkün olup olmadığına da kelime ve anlamlarının devamlılığı hakkında yaptığımız yorumdan yola çıkarak ele alabiliriz. Devamlılık iki şekilde mümkündür: Muhafazakârlık ve yenilik. Kelime yahut anlam, muhafazakârlık ve değişimin arasındaki gerilimle yüklüdür. Sınır, bu anlamda kısıtlamaz, özgürleştirir.

Bir paradoksla karşı karşıya kaldığımızı zannedebiliriz. Fakat düğüm aslında tam olarak burada çözülür: İslam geleneğinde muhafazakârlık yahut “gelenek” -yani bu denklemde sınır- değişime engel değil, tam aksine “gelene-ek” olarak tasvir edilir. Kendi içine kapanarak git gide azalıp unutulmuş inatçı, bağımsız, statik ve geçmiş gitmiş bir kütle değil, iyi, güzel ve doğru olan değişimi kabul ederek genişleyen ve bunu yaparken de sürekli surette köklerinden beslenen bir tür edebî süreç. Yahya Kemal’in sözleriyle “Ne harabî ne harabati / Kökü mazide olan ati.”

Edebiyat kanonları da bugünün yazarına benzer kökler sunabilir, metinlerin otoritesini pekiştirebilir, edebî olanı olmayandan, iyi, güzel ve doğruyu aksinden ayırt etmek için yol gösterici olabilir. Bugünün iyi, güzel ve doğrusunu, geçmişin muhafaza edilmiş iyi, güzel ve doğrusuyla irtibatlandırabilir. Böylece kimliğin, üslubun, edebî inşaa ve korunmasında etkili olur.

Peki mevzubahis kanonlar nasıl oluşur? Yol gösterici unsur varsa yol gösteren de vardır. Kim bunlar? Ben bana kimin yol göstermesine müsaade ediyorum?

Kanonun oluşması ve süregelen için, kullandıkları dil, üslup ve otoriteleriyle onu üretip kabul ettiren Yunus Emre, Feridüddin Attar, Goethe, Rilke... gibi kurucu dehaler kavramı gereklidir. Bu kurucular mevzubahis iyi, güzel ve doğrunun ifadesinde belirleyicidirler ve kimlik, üslup, edep gibi toplumsal olduğu kadar bireysel temel mefhumları kanon olmaları yahut üretmeleriyle derinden etkilerler.

Asıl sorumuza gelecek olursak kanonlar dışında edebiyat yapmanın mümkün olup olmamasından çok bu anlamda güzel, iyi ve doğru olan nedir sorusuna eğilmeyi önemsiyorum. Zira bir mefhumun -bu denklemde kanonların- içinde yahut dışında yer almanın imkânı

ve kararı o mefhumun tabiatıyla ilgili olmalıdır.

Zannımca bu soru iki yönden cevaplandırılabilir. Zira edebî kanonların eksenini maziden bu yana verilmiş eserlerin de ötesinde görüyorum.

Bu eksende kalarak vereceğimiz ilk cevap şöyledir: Bir yazarın, özellikle yaşadığımız kontrolsüz, boğucu bolluk ve tüketim çağında, kendini başka yazarlardan, kitabını farklı kitaplardan ayırtması açısından -âdeta kökü mazide yatan bir ati gibi- mevcut kanonların dışına çıkarak edebiyat yapması yeğlenebilir. Köklerinden beslenerek yeni filizler vermek ve dallarımızı genişletmekte hiçbir beis yoktur ki bu eylem de ne kadar “kanon dışına çıkmak” diye tasvir edilebilir, ayrı münazara konusudur.

Mevzubahis eksenin ötesine geçerek vereceğimiz ikinci cevaba varmak içinse önceden sorduğumuz bir sorunun peşine tekrar düşmemiz gerekecek: Bugün bize yol göstermeye, bizi belli bir yola yönlendirmeye çalışan sistemler hangileri? Etrafımızda hangi kanonlar var? Ben kanon diye kime, neye, hangi ölçüye uyuyorum?

Eğer yaşadığımız dünyanın kendisi sorgusuz sualsiz, âdeta uyuşuk ve statik bir robot disiplininde kabullenilmiş kocaman bir kanon hâline geldiyse ve kendi içimizdeki kanonun yönü Hak ile

sabitlendiyse bazen kanonların dışına çıkmak mümkün değil, boynumuzun borcu hâline gelir.

Moderatör:

Evet teşekkür ediyorum. Fatma Hanım, sizle devam edelim.

Fatma Türk:

Bana göre sanat; olabilecek bütün dayatmalardan, belli otoritelerden, ideolojik etkenlerden mümkün mertebe uzak durması gereken bir alan. Gerçek sanat eserleri başarılarını, özgürce üretilmiş olmalarından alırlar. Sanat bir propaganda aracı değildir. Koro hâlinde yazılıp çizilenlerden ziyade günümüze solo hâlde dile getirilen eserlerin kaldığını görüyoruz. Öyleyse önce bir kişi olmak gerekiyor. İş, bu kişi olma mevzu-suna eğilmek. Fikrî duruşumuzu güçlendirmeden, edebiyatımızı güçlendiremeyiz. Yazdıklarımızın sağlam, kalıcı ve estetik olması, ortaya koyduklarımızın ne kadar orijinal olduğuna bağlı.

Ama şimdi tabii bu pazarda nasıl barınacağız sorusu geliyor akıllara. Burası başka bir konu. Özellikle 16. yüzyıldan önce kanon terimi daha çok teolojik, birazcık daha teolojik, yani kiliseye hizmet eden, dine hizmet eden şeyler açısından değerlendirilmiş. 16. yüzyıldan sonra biraz edebiyat çerçevesinde değerlendirilmiş. Tabii bizim kendi tarihimize bakacak olursak matbaaya geçiş yapmakla, o el yazmalarından hangileri çevrilecek, hangileri matbu hâle gelecek, burada bir seçim yapılması gerekiyor. Burada tabii ki bence bir kanon, yani oluşturma anı diyebiliriz buna. Şimdi

hangileri seçilecek, buna kim karar veriyor? O an mevcut olan iktidar karar veriyor veya işte karar merci karar veriyor. Dolayısıyla orada bir seçme olduğu yerde tabii ki başka bir grup da kalıyor, seçilmeyenler de var. O seçilmeyenler belki de matbu hâle gelememişi için şu an günümüze gelememiş olabilirler.

Moderatör:

Kanonun dışına itilmişler yani.

Fatma Türk:

Evet, itilmiş olanlar da var. Önemli olan da bence şu galiba. Yüz yıl önce yazmış bir yazar hâlâ yüz yıl sonra bize aynı şeyleri söylüyor mu? Yani o güncelliğini koruyabiliyor mu? Klasikleşebilmiş mi? Klasikleşmeyi bence biraz konuşabiliriz. Bir eser ne zaman klasikleşebilir? Evrensel mesajlar içeriyor mu? Estetik gücü var mı? Özgün mü? Özgür bir şekilde kendi ürünü mü gerçekten? Yoksa bir şeyin içerisine bağlı kalmış mı? Çünkü orada yani ben böyle koro hâlinde bir şey söylediğim zaman kendi sesimi asla duyamam ve kendi sesim olmadığı zaman da bir şey üretmiş sayılmam. Kendi çizgilerimizi çizmeye başlamalıyız. Yani dediğim gibi kimseye bağlı olmadığım yerde üretebildiğim zaman belki de nasibimde varsa zaten kalıcı olurum. Olmak zorunda mıyım? Hayır. Ama en azından samimi olduğum yazımı üretmek istiyorum. Ben yazdığım şeye inanmalıyım.

Moderatör:

Samimi olmayı biraz daha genişletebiliriz belki. Aslında peşinden koşmak istediğiniz,

anlaşılmasını istediğiniz mevzular, meseleler, dert edindiğiniz meseleleri, herhâlde önemseddiğiniz meseleleri daha çok yazmak istersiniz. Kanonun gerektirdiği, kanonun talep ettiği meselelerden ziyade sizin ön plana çıkarmak istediğiniz, anlaşılmasını istediğiniz meseleleri tercih etmenin, kanondan biraz uzaklaşmak anlamına geleceğini de düşünüyor musunuz?

Fatma Türk:

Evet, şöyle mesela “Edebi Kulis” programı için geçtiğimiz ay Ingeborg Bachmann’ı okumuştuk. Bu kapsamda bir yazarın birçok kitabını okuma ve araştırma fırsatını yakaladım. *Frankfurt Dersleri* kitabından şöyle bir not almıştım: “Yeni bir dili olmadan yeni bir dünya yaratılamaz.” Bu yeni dili oluşturmak için tabii ki mevcut eserleri bilmemiz okumuş olmamız gerekiyor ve kanondan biraz uzaklaşmak gerekiyor.

Moderatör:

Teşekkür ederiz Fatma Hanım. Özetleyecek olursak bir yazar için en önemli mesele neden yazdığını cevap bulmasıdır. “Neden yazdığım” meselesi günlük değişebilir yazar için. Bugün öç almak için yazabilirsiniz. Yarın kendinizi, adınızı duyurmak için yazabilirsiniz. Başka bir gün bambaşka bir şey için yazabilirsiniz. Bir yazarın önceleyeceği ilk mesele neden yazdığını, niçin yazdığını iyi oturtması lazım. Yazarın düşüncesi oradan saçaklanıyor.

Strasbourg - Samuel Prout

Ana Dilde Düşünmek ve Yazmak

Konuşmacılar:
Zeynep Yaman, Elif Neslihan Güney,
Mihriban Harbi, Sena Şeker

Zeynep Yaman

İnsanın ana diline hâkim olması, o dilde düşünüp hayal kurabilmesi, kendini hem sözlü hem de yazılı bir şekilde ifade edebilmesi önemlidir. Birçok araştırmanın neticesinde ana dilinde güçlü bir temele sahip çocukların gelecekte yeni dilleri öğrenirken daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Özellikle yurt dışında yaşayan kişilerin kimlik oluşumunda ana dilleri ve kökenleriyle kurdukları bağlar çok önemlidir. Bu, kişinin dünyayı ve en önemlisi kendisini anlama sürecine ciddi bir katkıda bulunabilir. Yaşadığımız ülkelere gelişi hikâyelerimiz genellikle bir önceki nesillere dayanıyor. Anne babalarımız, nine dedelerimiz buralara gelirken heybelerinde mal mülkle değil manevi değeri olan anılarla gelmişler. Onların hikâyelerini öğrenebilmek, onlarla iletişime geçebilmek için ana dili-

mizi korumamız gerekir çünkü bu şekilde onların duygusal durumlarını daha iyi anlayabiliriz.

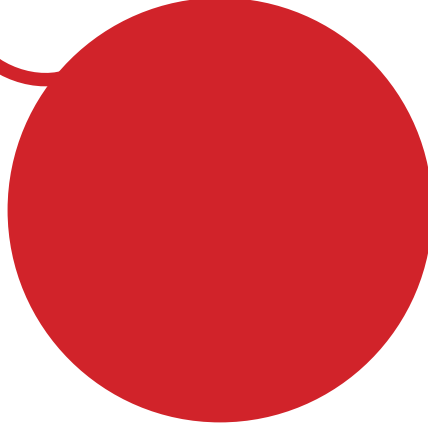
Dolayısıyla ana dilimiz bizim için aslında sığınabileceğimiz bir liman, sıcak evimiz diyebiliriz. Uzaklaştığımızda veya o yabancılaşma ortaya çıktığında birilerinin gölgesinde kalıyoruz. Ve oradan kurtulmak çok zor. Bir arayış gerekir. Bunun için de kişinin istekli olması ve etrafındaki kişiler tarafından desteklenmesi gerekir.

Onun haricinde şöyle bir şey de var, bildiğimiz veya bulunduğumuz ülkelerde konuşulan diller bize sürekli bir şey üretme motivasyonu veriyor. Yeni dünyaların kapılarını açıyor. Özellikle yazı üretme açısından bakacak olursak birçok dili bilmeyi bir zenginlik olarak da görebiliriz. Örneğin Almanya'da yaşıyorsak öykümüzde hem bir Alman karaktere hem de bir Türk karaktere yer verebiliriz.

Moderatör:

Bu limanı bu kadar korumanın, ana dili bu kadar korumanın bazı seslerden uzak kalmamıza sebep olan bir tarafı var mı? Yani mesela sürekli ana dil çok önemli diyoruz. Bu tavrımız bizi bazı şeylerden mahrum bırakıyor mu acaba?

Türkçeye tam olarak hâkim olduğumda veya Türkçenin o derin denizine girdiğimde kendimi o dile bıraktığım andan itibaren diğer dillerde yazmaya da odaklanabilirim. Ama öncesi kendimi tanımaktan, kendi özümü kavrayabilmekten geçiyor. Kendi özümü kavradıktan sonra başka birçok dilde de yazabilirim. Tamamen başka bir dile de yönelebilirim. Ama önce kim olduğumu, nereden geldiğimi ve ne için bu dili bildiğimi anlamak önemli diye düşünüyorum.

Mesela Mevlâna'nın bir pergel metaforu var. Yani bir pergelin bir ayağını bir yere sabitleyip diğer ayağıyla etrafı gezebilirsiniz. Bu ana dil konusu da bu metafora uygun gibi duruyor. Onu ana dile sabitlediğiniz zaman istediğiniz yere gidip gelebilir, istediğiniz dilde düşünebilir, yazabilir ve konuşabilirsiniz. Size bu anlamda bir özgürlük katıyor.

Özetleyecek olursam ana dilde düşünmek yaratıcılığın ve özgünlüğün gelişmesinde kesinlikle etkilidir. Kendi dilimizde düşündüğümüz fikirleri veya hayaller daha güzel bir şekilde ifade ederiz. Bu ifade biçimi sözlünün yanında yazılı olarak da kendini çok hissettirir. İstisnalar olsa dahi birçok yazar ana dilinde yazarken yakaladığı eşsiz atmosferi başka dillerde yazdığında yakalayamaz.

Moderatör:

Zeynep Hanım teşekkür ederiz. Peki, ana dil konusunda siz ne düşünüyorsunuz Elif Hanım?

Elif Neslihan Güney

Ana dili kavram olarak düşünecek olursak anneden çocuğa geçen bir bağ veya bir aktarma olduğunu görebiliriz. Kökenimiz, geçmişimiz, kültürel kodlar ve birikimler ana dilin himayesi altındadır. Zeynep'in de dediği gibi eninde sonunda sığındığımız bir liman hatta bir ev olarak da tanımlayabiliriz.

Fakat şunu da unutmamak gerek. Çoğumuz farklı ülkelerde doğup büyüdük. Birden fazla dile sahibiz ve bundan faydalanabiliriz. Özellikle okuma yaptığımızda birçok eserden yararlanabilir, yazarken de eserlerimize bir özgünlük katabiliriz. Bizler, örneğin

hem Türkçede hem de Almancada yeni eserler üretebilir, yeni temaları hatta hiç değinmemiş konuları ele alabiliriz.

Başka bir avantajımız da birbirine hiç benzemeyen iki dile sahip olmamız. Bir örnek vereyim. Bir dilde bir şey ifade ettiğimizde diğer dilde buna karşılık bulamayabiliriz. Mesela Almancada üç geçmiş zaman vardır. Türkçede geçmiş zaman ekleri daha çoktur. "Mişli" geçmiş zamanı Almancaya aktarmamız ek kelimelerle mümkün ama yine de Türkçede yansıttığımız o duygunun diğer dile geçmesi zordur. Veya zaman kavramı genel olarak dillerde farklılıklar gösterir. Avrupa'daki dillerde zaman genellikle bir çizgi gibi algılanır. Başlangıç noktası vardır ortası vardır ve sona doğru ilerler. Zaman bu çizgiye göre belirlenir. Bu algı insanların düşünce biçimini de etkiler. Geçmiş

olmuş
bitmiştir ve biz
geleceğe yani bilinmez-
liğe doğru gitmekteyiz. Yani
geleceğimizi kendimiz belirleriz.
Takvim ve plan hayatımızda
önemli bir yer edinir. Zamanı kay-
bedebilir veya kazanabiliriz. Bazı
dillerde bu farklıdır. Zaman bir
daire olarak düşünülür. Başlangıcı
ve sonu yoktur. Daha çok doğa
olayları merkezdedir ve buna göre
yaşarlar.

Böyle bir zenginliğimiz varken,
farklı diller konuşabiliyorken
bundan yeni şeyler üretebiliriz
diye düşünüyorum. O yüzden
kendimize bu soruyu da sorma-
mız gerekir. Sadece ana dilde mi
yazmak istiyorum yoksa başka
dilde de bir şey üretebilir miyim?

Moderatör:

Bir soru da şöyle, tecrübeler-
den yola çıkarsak bu toprak-
larda ana dilinde yazan ya-
zarlar mı daha başarılı, daha
fazla okunuyor yoksa yaşadığı
toprakların dilinde yazan
yazarlar mı daha başarılı? Bir
de eserler gerçekten yazarın
sonradan öğrendiği ya da ana
dili olmayan bir dilde yazıldığı
zaman o duyguyu tam den-
getirebiliyor mu, tam anlata-
biliyor mu? Yoksa yazar o dile
teslim olup eserinin bir kâtibi
mi oluyor?

Diyelim Türkçe bir öykü yazdım
ve bunu tercüme etmek istiyorum.
O öyküyü Almancaya ter-
cüme ettiğim zaman galiba yeni
bir öykü çıkar. İki dildeki düşünce
yapısı farklı. Aynı konuyu büyük
ihtimalle başka bir kurguyla baş-
ka bir karakterle anlatırdım. O
yüzden yazar perspektifinden dü-
şünecek olursak bir dilde kalmak
ne kadar doğru sorusunu sorabi-
liriz. Yani sabit kalmak ya da illa
bu dilde yazacağım da diyebiliriz
veya yeni şeyler denemek istiyorum
ve bu çeşitliliği farklı dillerde
üretmek istiyorum da diyebiliriz.
Bu zenginliği kaybetmemeliyiz
diye düşünüyorum. Diğer soruya
gelecek olursam Almanya'da
yaşıyorsak ve Almanca eserler
üretip yayımlatıyorsak tanınma
açısından daha avantajlı olabi-
lir. Burada da yazar olarak neyi
amaçladığımız tekrar düşünme-
miz gerekir.

Moderatör:

Yani bir meseleyi Türkçe mi
daha iyi anlatabilirim, Fran-
sızca mı daha iyi anlatabilirim
bunu tartarak da karar vere-
biliriz.

Evet, bu da karar verme konu-
sunda bize yardımcı olabilir. Bazı
konular Türkçe bazı konular da
Almancaya uygundur. Örneğin
bir öyküde mekân olarak Bavye-
ra'daki bir köyü kullanacaksam
ve o şiveyi de okuyucuya yansı-
tmak istiyorsam Almanca yazmak
daha mantıklı olabilir. Aynısı
Türkiye'deki bir köy için geçerli
olabilir. Aslında hangi dil içimiz-
den geliyorsa o konuyu hangi dil-
de anlatmak istiyorsak o şekilde
yazmamız en doğrusu gibi. Fakat
ilk önce bu özgürlüğün farkına
varmamız gerekiyor.

Moderatör:

O özgürlük seviyesi mesela çok mühim bir şey. Bir dil tercih etme durumuna gelmek büyük bir özgürlük bence. Mihriban Hanım sizinle devam edelim.

Mihriban Harbi

Aslında biraz farklı başlayacaktım ama buradan bir bağlantı kurmak istiyorum. Sanırım 7. sayımızda böyle bir dosya konumuz vardı. Ve oradaki yazımdan biraz kopya çekeceğim. Bu özgürlüğe aslında ulaşabilmek için veya bu ifade özgürlüğüne erişebilmek için bizim bildiğimiz dilleri pekiştirme gibi bir sorumluluğumuz var. Yani bu dilleri pekiştirmeden hissetmeden ve düşünmeden ben bu dillerde yazmam. O yüzden konunun başlığını da “Ana Dilde Düşünmek ve Yazmak” başlığını da okuduğumda aslında ikiye bölmek istedim. Hem düşünmek hem de yazmak. Bu ikisi ayrı şeyler. Yazmak düşünmeden sonra gelen bir aşamadır. Önce düşünce, sonra yazı gelir. Düşünce olursa ortaya anlamlı bir yazı çıkar. Düşünce insanın benliğidir ve bu benlik etrafımızda olan, kendimizi içinde bulduğumuz dilde şekil alır. Ana dili bu kapsamda hayatımızda en önemli rolü oynayan faktörlerden biridir. Ana dilimize anne karnından itibaren aşına oluruz,

doğduğumuz andan itibaren onunla kendimizi ifade etmeye çalışırız. Bu kapsamda bir dili öğrenmek ve bir dili edinmek arasındaki farkı zikretmek oldukça önemlidir çünkü edinen bir dil etimize, kemiğimize, beynimizin her hücrelerine yerleşmiştir, tıpkı ana dilimiz gibi. Kendisiyle bütünleştiğimiz bir dilde düşünmek ve yazmak, ilk olarak kendi fikirlerimizi beynimizde iyi şekilde derlememiz ve sonrasında da dinleyicimize ve okurumuza kendimizi yalın ve net ifade edebileceğimiz anlamına gelir.

Mesela kendimize şu soruları sorabiliriz: Sayarken hangi dilde sayıyorum, öfkeli olduğumda hangi dilde düşünceler beynimde beliriyor? Çünkü düşüncemiz beynimizde hapsediğimiz sürece bizim himayemiz altında ve henüz herhangi bir toplumsal veya başka bir baskının altına girmiyor. Ne zaman ki biz bu düşünce-mizi yazımıza veya dilimize dökmeye başlarız o zaman devreye birtakım süzgeçler giriyor. İşte ben kim adına konuşuyorum, kim olarak konuşuyorum, bir panelde mi konuşuyorum, arkadaş ortamında mı konuşuyorum? Bu süzgeçler de her dilde farklı şekilde beliriyor. Bu süzgeçleri doğru kullanabilmenin en temel yolu bildiğimiz dilleri pekiştirmek ve

bu dilleri yüzde yüz hâkim olmaya çalışmak.

Burada Zeynep’in de kullandığı ev analojisine biraz değinmek istiyorum. Ana dili sağlam olan bir insanın aslında bütün bir evi vardır. Bu evin kapısı vardır, penceresi vardır, bacası vardır, çatısı vardır, hepsi bütündür. Ve biz hayatımız boyunca bu evin kaba inşaatının yanı sıra işte badanasına, boyasına, böyle şeylere bu şekle girebilmesi için ana dilimizi törpülememiz gerekiyor. Ve yazı da bu törpülemenin güzel bir yolu olabilir. Çünkü biz yazdıkça düşüncelerimiz pekişiyor, değişiyor, kendini geliştiriyor. Ama bir evimizin olması başka yeni evlerin olmasına bir engel değildir. Aslında bizler, yani yurt dışında yaşayan Türkler olarak biraz da şuna benzetiyorum durumumuzu, bizim iki tane evimiz var ve temelleri yapılmış ama birinin kapısı eksik, birinin penceresi eksik ve aslında hiçbirine tam olarak sığmıyoruz. Dolayısıyla yaşamımız boyunca en azından bir tanesini tamamlamanın peşinde olmanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu evler bizim kimliğimizin de bir ifadesidir. Yani bir insanın kimliği tam oturmuşsa kendini güzel ifade edebilir. Ve mutlaka bir evin güzel şekilde tamamlanma yolculuğuna başlamalıyız.

Moderatör:

**Teşekkürler Mihriban Hanım.
Sena Hanım siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?**

Sena Şeker

Ben biraz daha geniş bir perspektiften ele aldım bu konuyu. Ana dil, dünyaya açılan ilk pencere-mizdir. Doğduğumuz andan itibaren dünyayı algılamaya, anlamaya, anlamlandırmaya ve ifade etmeye başladığımız ilk araçtır. İnsan, hayatını anlamlandıran düşüncelerini bu dil üzerinden şekillendirir. Dolayısıyla ana dil, yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesine geçer; kimliğimizin, aidiyetimizin ve düşünce dünyamızın temelini oluşturur. Bunu, kendi varlığımızı anlamlandıran bir kök, aynı zamanda dünyayla kurduğumuz bağın ilk halkası olarak anlayabiliriz.

Bir adım geri çekilip dilin düşünce üzerindeki etkisini irdelediğimizde kelimelerin algımızı ne kadar derinden etkilediğini fark edebiliriz. Gözümüzle gördüğümüz, hissettiğimiz her şeyi kavrayabilmemiz için kelimelere, yani dile ihtiyaç duyarız. Çünkü bir şeyin kavramı yoksa onu görmek ve algılamak mümkün olmaz. Bir şeyin adı olmadığı sürece düşünce dünyamızda ona bir yer açamayız. Bu durum, anlam oluşturma kavramlarıyla

mümkün olduğunu açıkça ortaya koyuyor. İnsan, kavramlar üzerinden düşünür. Dolayısıyla kavram örgüsü, düşünce dünyasının hem sınırlarını hem de genişliğini belirler. İnsanın kavram örgüsü nasılsa düşünce dünyası da odur ve o kadardır. Bu çerçevede dilin gücü ve önemi daha da netleşir. Hangi dil olursa olsun, bir dilde ne kadar çok kelimeye vakıfsak o kadar geniş bir anlam coğrafyasında yüzeriz. Yani eğer bir kelime heybemizde yoksa yaşadığımız bir durumu, içimizdeki bir buhranı ifade etmemiz de zorlaşır. Hatta kendimize bile anlatamayız, eğer o kavramın veya o duygu durumunun adı yoksa. Bu yüzden dil yalnızca bir araç değil aynı zamanda insanın kendisiyle kurduğu bağın hatta kendini anlama ve anlatma çabasının da temel bir parçasıdır.

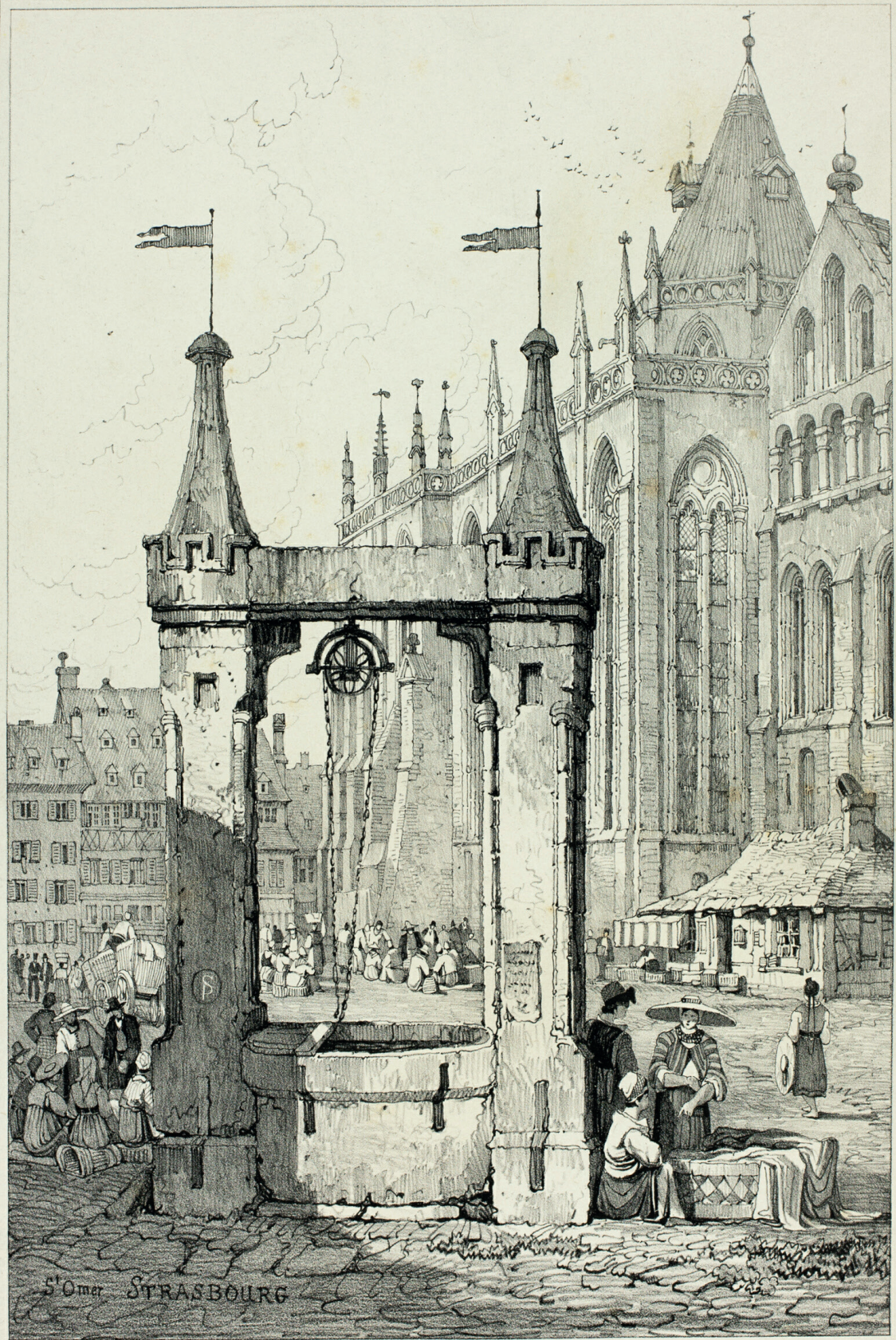
Eskiler, “Dil düşüncenin ocağıdır.” derlermiş. Yani insan bildiği lisanla, lisanlarla düşünür ve üretir. Ocakta ne pişerse önümüze de o düşer misali. Dil, düşüncenin yuvasıdır, zihinsel üretimin de kaynağıdır. Sadece düşüncelerimizi biçimlendirmekle de kalmaz; rüyalarımızda, dualarımızda, iç sesimizle konuşurken bile dil bize rehberlik eder. Hayal ettiklerimizi, kurguladıklarımızı karşı tarafa aktarabilmek için anlatma ihtiyacı duyarız. Anlatmak da kelimelerden geçiyor yine. Ne

kadar kelime biliyorsak ne kadar kelime varsa heybemizde, ruhumuzda, biz de o kadarız. Çünkü dil ve düşünce arasındaki bağ çift yönlüdür. Düşüncelerimiz dilimizi şekillendirirken dilimiz de düşüncelerimizin sınırlarını belirler.

Bu bağlamda ana dil, insanın kendini ifade etme ve güvende hissetme ihtiyacıyla doğrudan ilişkilidir. Sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir aidiyet ve konfor alanıdır. Bu noktada, Ercüment Aytaç Hoca’mızın bir sözü geldi aklıma. Bir dersimizde şöyle söylemişti “Ana dil insanın kendine ev edindiği dildir.” Zaten ev metaforu bugün de birçok kez geçti ve felsefi düşüncede de sıkça karşımıza çıkar. Martin Heidegger’in “Dil varlığın evidir.” sözü de buna örnek. Yani bu metaforlara dayanarak ev, kendimizi rahat hissettiğimiz, güvende olduğumuz bir alanı temsil eder. Bu alanda da en rahat hissettiğimiz şekilde ifade ederiz kendimizi ve buna ihtiyaç da duyarız. Aynı şekilde ana dil de bu güven duygusunun sağlandığı, kendimizi en rahat ifade edebildiğimiz bir alandır.

**Moderatör: Teşekkür ederiz
Sena Hanım.**

Çift Dilde Düşünmenin ve Yazmanın İmkânları

Konuşmacılar:
Ecem Tuba Hızarcı, Merve Fatma Ören,
Duygu Er Quilichini

Ecem Tuba Hızarcı:

Çift dilde düşünmek ve yazmanın hakkında birçok araştırma var ve hâlâ da yapılmakta. İki dili kullanırken her aşama için beyinde farklı bölümler birbiriyle çalışıyor ama hiçbir zaman ikinci dilinizi arka plana atamıyorsunuz. Her seferinde bazen acaba sessize mi alıyoruz gibi bir düşünce olabiliyor ama iki dil de durmadan beraber çalışıyor.

Bu durumda da mesela biz neden Türkçe yazmayı seçtik, neden bazılarımız iki dilde veya daha çok dilde yazarken neden bazıları sadece bir dilde yazmayı tercih ediyor sorusu da akıllarda canlanıyor. Son araştırmalara bakıldığında ne kadar çok çift veya çok dilli kişi varsa o kadar çok dil çeşidi vardır deniliyor. Paradis ve Libben araştırmaları çok geniş bir

çeşitlilik yaratıyor. Buna “Çok Dil Spektrumu” da diyebiliriz.

İlk dilinizi edindiğiniz yaşa göre ve ikinci veya diğer dilleri öğrendiğiniz zamana göre kavramlarınız değişiklik göstermekte. Mesela bir çocuğun anne babası evde sadece Türkçe konuşuyorsa tüm duygularla ilk iletişime geçişi zaten Türkçede gerçekleşmiş oluyor. Bu durumda da o kişinin kendini ifade ettiğinde Türkçeye sığınması kadar normal bir şey yok aslında. Ama aynı anda bir evin içinde iki dil ile büyüyen bir çocuk gelecekte de bu iki dil arasında artık hangi duyguyu ifade etmek istediğine göre bir seçimde bulunabiliyor. Olaylara farklı perspektiflerden bakma yeteneğine sahip oluyor.

Bu durumda çok dille büyüyen yazarlar olarak daha fazla şey anlatabilir miyiz sorusu ortaya çıkıyor.

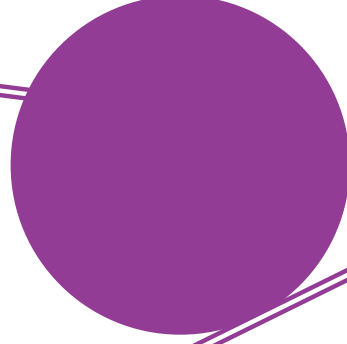
Moderatör:

Yani dil dünyamız tek dil bilen, tek dil düşünen, tek dil yazanlara göre çift dil bilen, çift dil düşünen, çift dil yazarların dil dünyası, kavramları, düşünme havzası daha mı geniş oluyor?

Şöyle aslında, bir soru sorduğunuzda birinin zihninde iki dilde bir cevap gerçekleşebiliyor ve bazen o cevap aynı bile olabiliyor.

Bu bir zenginlik mi yoksa bu kişi için sıkıntı mı? Yani bu sonuçta bir tereddüt oluşturuyor. Hani o dilden düşünebileceğin varsayım farklı iken bir başka dilde o soruya verebileceğin cevap farklılaşabilir.

Verebileceği cevap zenginleşiyor aslında. Hatta o soruyu etraflı düşünmesini de sağlıyor olabilir.

Mesela Édouard Glissant, “Diller bizim manzaralarımızdır.” diyor. Her dil farklı manzaralar ve perspektifler veriyor. Bir de eğer biz konuşurken veya dinlerken iki dilde bir perspektif sağlayabiliyorsak bizim gibi yazarlar için “Çevirinin yeri nerde ve nasıl olmalı?” sorusu zihinlerde yankılanıyor. Zaten simültane bir şekilde iki dilde düşünüyoruz ve konuşuyoruz. Ama mesela yazar Triolet, Rusça yazdığı yazıyı çevirmek istediğinde kendisine yabancıymış gibi hissettiğini dile getiriyor ve

“Bunu gerçekten ben mi yazdım?” sorusunu soruyor. Çünkü yazıyı çevirdiğinde söylemek istediğinin aslında farklı olduğunu söylüyor. Burada da Nancy Houston’un paralel sesler dediği kavramı inceleyebiliriz. Mesela ben şu an Türkçe konuşurken zihnimde durmadan Fransızca sesler oluşuyor. “O paralel sesler benim şu an konuştuğum şeylerle eşit mi ve ben direkt o dili değiştirirsem şu an size acaba aynı şeyi söyler miyim? Şu an mesela Fransızca anlarsanız ve aynı meseleyi Fransızca konuşsam aynı kelimelerle mi kendimi ifade ederdim?” soruları ortaya çıkıyor. Beynimizde sanki durmayan bir orkestra var ve o sesleri susturamıyoruz. İki farklı enstrüman aynı anda çalıyor gibi.

Moderatör:

Şimdi mesela edebiyat ya da öykü üzerinden konuşacak olursak bence yazarın en büyük faydalarından birisi ötekini kavrayabilmesi. Bir insanın başkasını anlayabilmesi, ötekini kendisi gibi bir hâle getirebilmesi, onu yakından hissedebilmesi ve bu edebiyat dışında çok fazla bir alanda mümkün değil.

Evet. Diyelim ki öykü yazıyorsunuz. Karakterleriniz zihninizde geziniyor. Zıt bir karakteri nasıl yazacaksınız? Doğal olarak zihniniz düşünmeye başlıyor. Bende olmayan, bir başkasında olan özellik nedir? Yani karşınıza birisini alıyorsunuz. O insan sizin gibi düşünmüyor. Sizin gibi hareket etmiyor, sizin gibi davranmıyor. Dolayısıyla onu kavramaya çalışıyorsunuz. Çünkü yazacaksınız onu. Bence

edebiyatın yazara en büyük faydalarından birisi budur. Ötekini kavrayabilme düşüncesi. Dil konusunda da ikinci veya öteki dilin kullanıldığında insana kazandırabileceği en büyük şey ötekini kavrayabilmek ve anlamaktır.

Moderatör: Teşekkürler. Merve Hanım sizinle devam edelim.

Merve Fatma Ören:

Ben bu konu için yabancı bir dilde kitap okumanın avantajı hakkında düşündüm biraz. Diyelim ki Alman bir yazarın eserini Almanca okursam ne gibi bir faydası olur? Dil varlığın evi diyoruz. Bu hâlde yazarın evine misafir olmuş oluyoruz. Çeviri okuduğumuz zaman ise bir başkası o evi bize anlatmış oluyor. O eve girdiğim zaman belki bir tablo dikkatimi çekecek ama odayı bana anlatan kişinin tabloyu belki önemsemediğinden yanlış veya eksik anlatma olasılığı da vardır.

İnsan ve dil birbirini etkiler. Aslında toplumları birbirinden ayıran önemli unsurlardan biri dildir. İnsanın dili etkilediği gibi dil de insanı etkiler. Dolayısıyla sahip olduğumuz her dil bize başka bir dünyanın kapılarını açar. Dili bir anahtar olarak düşünebiliriz burada. Düşünce, fikir ve bakış açısı, her türlü zihinsel faaliyet dilin çeşitlenmesiyle zenginliğe uğrar.

Diller arasında seçim yapabilme özgürlüğüne sahip olduğumuzu söyledik. Birden fazla dilde düşünüp yazabilmek bir yazarın alanını ve hayal etme gücünü önemli bir ölçüde özgürlük sağlar.

Moderatör:

Şöyle diyebilir miyiz? Dil üzerinden zihnimizin sönmüş taraflarını da harekete geçirebiliyoruz.

Evet. Sönmüş taraflarını da aydınlatıyoruz. Veya iki dilin imkânlarını da kullandığımızda tek dil konuşsak bile yeni bir alan oluşturuyoruz aslında. Üçüncü bir yol da diyebiliriz.

Moderatör:

Teşekkür ederiz. Duygu Hanım sizinle devam edelim.

Duygu Er Quilinch

Biraz kendi iki dilliliğimden bahsetmek istiyorum. Ben 18 yaşından sonra İtalyanca öğrendim. Çok kolay olmadı. Zaten burada da dikkate anılması gereken kavram dil edinimiyle dil öğrenimi. Yani Avrupa’da yaşayan Türkler iki dilli, hatta iki dillilik değil, çok dillilik söz konusu. Aslında bir dil edinimi söz konusu. Yani ailede, Türk anne baba ya da işte ebeveynlerden bir tanesinin Türk olduğu ailelerde çocuklar dünyaya geliyorlar ve doğdukları andan itibaren o dili öğrenmiyorlar, o dili ediniyorlar. Ardından anaokuluna gitmeye başlıyorlar. Orada da aynı şekilde dili öğrenmiyorlar. Dili arkadaşlarından, öğretmenlerinden ediniyorlar. Bu ikisi çok farklı, bunların bilişsel süreçleri de çok farklı. Zaten arkadaşımız da bahsetti bunlardan. Ben dili öğrenenlerdenim. Üniversitede başladım İtalyanca öğrenmeye. 2013 yılında Erasmus’la İtalya’ya gittiğimde orası benim için bir kırılma

noktasıydı. Çünkü hiç bu kadar uzun bir süre kendi ana dilim dışında bir dil konuşulan yerde bulunmamıştım. Hiç bu kadar uzun süre başka bir dile maruz kalmamıştım. 8 ayın sonunda gerçekten çok farklı bir insan olduğumu söyleyebilirim.

Moderatör: Ne fark vardı?

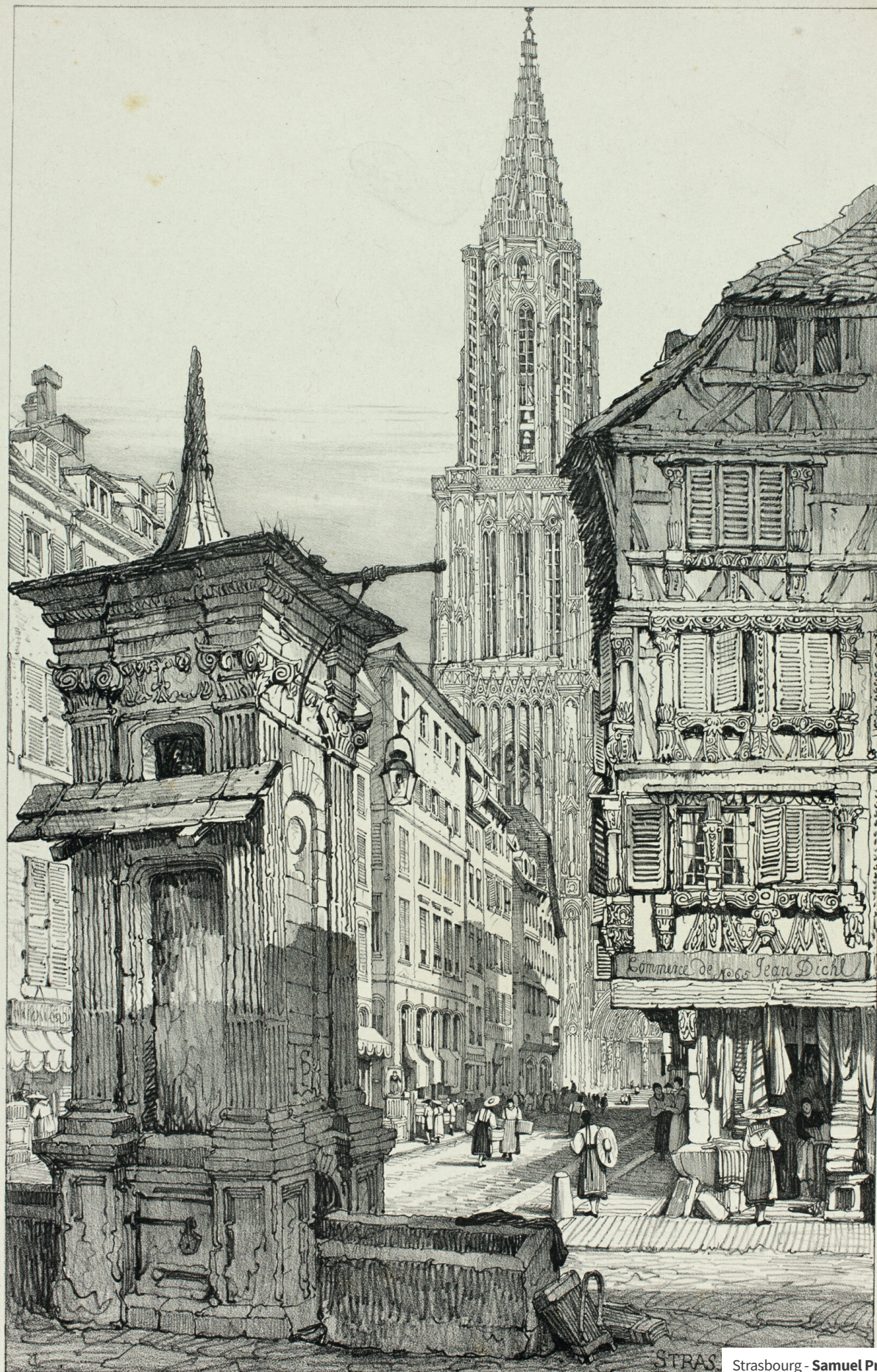
Nasıl bir fark vardı? Bir kere bir genişleme söz konusu var zihnimde. Yani zihin açılıyor. Hani derler ya çocuklara okula giderken “Allah zihin açıklığı versin.” diye. O zihin açıklığı dil sayesinde oluyor. Yani ben bunun bir örneğiyim. Tabii hiç kolay olmuyor. Ama biliyorum ki İtalyanca benim için hiçbir zaman Türkçe kadar olmayacak. Neden? Çünkü bu dil öğrenimiydi benim için. Dil edinimi değildi.

Peki, ne oldu bu öğrenimden sonra? Bir çeviri yapabilirim düşüncesi geldi aklıma. Çeviri de bana çok şey öğretti. İlk çevirdiğim romanı hâlâ hatırlıyorum. Onun bende yarattığı, zihnimde yarattığı o imge, o renkler, o mekânlar, kişiler, konuştukları diyaloglar, söyledikleri sözler hâlâ çok net bir şekilde zihnimde. Emin olun yazarının bu kadar zihninde değildir bu roman. Çeviri böyle bir şey. Ve yeniden yaratım. Yani Türkçe seslenme. Bir esere Türkçe seslenme olarak bakıyorum çeviriden ziyade.

Moderatör:

Duygu Hanım çok teşekkür ederiz.

Ertuğrul Sabuncu

VALS

ya beni konuştur ya geceden çıkart adımı
 kalmadı yüzüm şu utanç duvarının dibinde
 elimi avucumu ovuşturup
 nefesimi koklamaktan yoruldum
 yürekten bir valse kaldırıp gölgemi
 keskin nişancıları ipe dizmek bile
 tat vermiyor insan hakları
 benzinlikte fullendiğinden beri

ya beni konuştur ya geceden çıkart adımı
 kalmadı uykum kaçıyor işte böyle gecelerde
 pılımı pırtımı toplayıp
 telsizleri dinlemekten yoruldum
 yazık
 yine bir yangın, yeniden bir yangın evi bura
 külünü tükürdü pencere: "du sche*ß Ausländer"
 tat vermiyor artık cinayetler
 dördüncü sayfaya taşındığından beri

ya adımızı konuştur ya geceden çıkart bizi
 kalmadı korkumuz ecele faydası yok nasılsa
 şahidiz fakat ifadesi alınmıyor özgürlüğü yok nasılsa
 en iyisi biz şöyle keyifler gıcır
 eve geçeriz terlik, pijama, kumanda falan
 çünkü demokrasilerde çare tükenmez
 haydi şekerim şimdi üçten geriye
 üç iki bir:
 "AMERICANO BEKLEYEN!?"

ERTUĞRUL SABUNCU

Almanya - Berlin

Talib Ensar Dutak**ESİNTİDE KALANLAR**

Demir parmaklık olmuşuz Galata'ya
Ağlayan bir şehir, denizin seviyesini yükseltir mi hiç?
Acılar kendine değil mi?

Hisselerden erlik yağar, yalpalayarak edindiğim
Fermanım çalgıların devamı
Bir bankta sessiz bir yaprak misali

Sokak lambaları yapışmış karanlığın yakasına
Bilincin yüce baltasıyla
Şadırvanda yüklendiğimiz ruhun sıcaklığıyla

El pençe olmuşuz zulüm karşısında
Sağlamlık karşı koyanda olur düşüncesiyle
Değil dünyayı, bir can yaksan yetmez mi?

TALİB ENSAR DUTAK

Almanya-Herne

Aslıhan İnce**ÇEYREK ASIR FISILTISI**

toprağıyla ağaçtır
/ kim bilir
belki bir çınar

zaman, esrik esinti
ürpertisi dalların
bunca mevsim, bunca seher
aşkın tellerine siner

bir pencere buldumdu
ki parmaklar saydım
bütün gölgesiz dallara değer
uzanır bestesi aşkın
enginine suskunların
akarsa,
dilsizlerin kuytusuna siner

işitmezse körler, avareler
payesince gözlerin
akmaz yalan suyu
evveli gibi ahiri de susmaktır
saatlerin biricik avuntusu
işitmezse kehanet avcıları
ve kalbi mühürlüler
aşıklar yine de onu söyler

ASLIHAN İNCE

Almanya - Hamburg

Nüket Durur

YAŞAMANIN ACISI

Önümde bir pencere
Seyre daldım
Gördüklerim durmamakta
Hayat doğduğumdan beri sığ bir hızda
Her canlının yaşadığı hakikat
Geçer de acıtır
Olmayan, oldurulamayan, sana direnen acıtır

Acıdır çile
O sana acımaz
Pencereden alev sıçrar
Verir sana ateşini ilacı saklar
Sır gibi değil ama sabrın arkasına koyar
O, kendini hatırlatır

Biriken sayfalar çığ gibi
İnsan hızını bir hayli aşmakta
Olan belki başkasına derman
Tek harf bir tuğla
Ev yap desen usta olmalı
Ben çırak olmadan...

Önüme perde çektim
Baka baka görünen eskidi
Kör etti
Bir de kaldırımlar, ağaçlar bakayım gerçek mi
Yıllardır sabit duran o görüntü
Eski bir hayal, donmuş bir anı
Toprağa karışmış değersiz bir çakıl taşı
Çaldı zamanımı

En acısı
Zincirleri tene yapışan ahtapot misali
Yokladım kalbimi onu da çekip aldı
Fırlattım üzerimden
Öyle bir yapışmış ki
İnsana bürünmüş
Bağıra çağıra çözüldü
Küstah bu
Allayıp beni acımdan utandırdı

Yasemin Kelkit**EVE DÖNÜŞ**

Benim olmayan bir sabahın
Seksenleriydi saatler
Üzerime düşeni kaldırmadan vardım
Alnım benden önce vardı, varması gereken yere
On altı dilden biriydi, işittirildiğim ses
Sonra aldım başımı kuşların yoluna koydum
Kim okşadıysa saçımı sen bildim
Tüttü içimde çığırılmamış o türkü
Ciğerlerimle üfledim, yetmedi
Seni senden de öte bildim.
Düşseydim böyle düşerdim ancak
Ben koşarak sana geldim
Elimde avucumda kelimelerim, mazur gör
Bu şehrin çiçekçileri uyanmamış hâlâ
Çehrende bir ay büyüyor
Gözlerin her sabah geçtiğim sokak
Pusulası yitik bir çocuğun eve varması gibi
Zaman ormanında bir deste gül
Bir ümit, seni deriyorum fallarda.

Fatih Maraşlıoğlu**ÂDEMOĞLU İNSANIM**

Gün olur çok zor gelir
Gün olur her şey kolay
Bazen dünya bir kafes
Bazen odam bir saray

Gün olur güler yüzüm
Gün olur ki ağlarım
Bazen çöllerde susuz
Bazen nehir çağlarım

Kâh pehlivan meydanda
Sererim düşman yere
Kâh çocuğum kundakta
Savrulurum her yele

Bilmek istersen beni
Âdemoğlu insanım
Kimi melekten üstün
Kimi edna hayvanım

FATİH MARAŞLIOĞLU

Almanya - Nürnberg

Verâ Tezcan

ALÇIDAN PERDE

Dualar akıtıyorum perdelenmiş diyarlara
 Sisli puslu gökleri delip geçen dualar
 Bedenimin varamadığı beldelere ruhumu
 süzüyorum

Gölgemi salıyorum zalimlerin üzerine
 Tüm ihtişamıyla karanlığımı indiriyorum
 ... hainlerin
 ... tepesine tepesine!

Bir çocuk ağlamaya koyuluyor
 Göz bebeğimde
 Hurmaya benzettiği gözümün en iç safhasından
 Kötüyle kötü olunmaz diye sesleniyor anneannem
 İnlercesine
 Kötünün derdi zor diye sızlanıyor sonra
 O perdeleri yırtıp geçen incecik ah çekişinde

Hâllerimin çelişkisinden kavrayarak sesleniyor durmaksızın bendeki bana:

*karanlığa bulama kendini
 bulandırma aydınlık diye tepinen
 ruh evini*

Sol yanımlı sızlıyor yine
 Anneanne acılarına mesken bellediğim
 Senelerdir çürümeye nasır tutmuş o yanımdan
 Acı bir çiçek açıyor
 Tohumlar diyarı düşüyor sonra
 Seyrime
 Ev bellediğim papatya kırları beliriyor
 Zihnimde
 Karanlığımı beyaza boyuyor
 Sarı, yeşil ve maviye evriliyorken
 Siyahım

Davet ediyorum!

Davet ediyorum çocukları ve kadınları papatyalar şehrine
Hariç tutuyorum er kişileri
üzüle üzüle

Omuzlarındaki yükleri sıvazlıyorum
babamı kucaklarcasına
Ve fakat: değişmem binbir papatya bahçesine
Haram toprakların tek bir zerresini

Onlara yüklemişken Rabb bu onurlu direnişi
Çoluk çocuk ve kadınların tesbihinden dökülen
Dualara emanet ediyorum her birini

Perdesiz diyarlardan sesleniyorum kimselere
Annemin kucağından dökülen dua ile:
Kimseleri havale ediyorum
Kimseleri emanet...

Anne eteğinden dökülen duaların şaşmayacağını bilerek
Sisli puslu gökleri delerek
Dualar akıtıyorum
Kubbeler diyarına
Perdesiz diyarlardan dua perdeleri
İndiriyorum
Çoluk çocuk ve kadınlarla
Ve anımsıyorum bir cam kenarı seyrimi:

*Alçıdan perde yapsan boş
Dua perden olmadıktan gayri*

Zeynep Zuhâl Kılıç

AZADE

Azade,
 Hürriyetime düşkünlüğü senden öğrendim
 Kaç mevsim geçti gözlerimi açalı, bilmiyorum
 Sonsuzluk sayılardan uzakmış,
 Ve O'nun katında, zamansız bir özgürlük varmış.

Azade,
 Saçlarıma yorgunluk karları yağar,
 Üşürüm sokaklarda, ellerim boşluklarda gezinir
 Tutunacak hiçbir dalım kalmamış,
 Gözlerden beri bırakır beni yaratan, bellidir.

Azade,
 İçimdeki yorgun kuşu salıverdim artık
 Tutmak boşuna, gitmek isteyen
 Nasılsa sinemdeki ıstırap hep vardır
 Ve karanlığı, ancak sadıklar aydınlatır

Azade,
 Sen ağlama, bırak, hayatlarında bir kez bile
 Gözyaşını samimiyetle dökmeyenler ağlasın
 Savrulsun bütün ümitsizliklerin gökyüzüne doğru

Unutma ki şifası yalnızca ahirettedir yalnızların

El Vedûd varsa Azade
 Genişlikte de darlıkta da yalnız değildir kimse,
 Gülümse...
 Ellerinden asıl tutanı, gerçekten tutanı
 Gör Azade,
 Gülümse
 Ağlamakla incinmekle vakit kaybetme...

ZEYNEP ZUHAL KILIÇ

Belçika- Genk

Tuana Yüksel

ÖZ ÖZE

*Mihenge vurmada koparıyorlar
Koparak arıyorlar, aradıkları o şeye dönüşüyorlar.*

Deryadil gözlerden tedirgin harfler akıyor
Her süzülüşünde dalgın damlanın toprağa
Bir yıldız daha kayıyor
Kımıldanıyor bir hakikat daha

Dokunuyorsa arşın hilali
Kırpiklerin nemli uçlarına
Delil gerekir mi artık anlamaya?
Bak ve gör, kimin kulağı ne vakit çınlayacak?
Hangi yola yolu bilmeden çıkılacak?

Az, uz, soğuk dere, pıtraklı tepe
Gazel olsa, papatya beyazı kuş konsa
Dilin تنها ucuna ve çırpına çırpına
Göğü yüceltecek bir söz doğsa

TUANA YÜKSEL

Almanya - Stuttgart

Alper Tunçyürek

BİR ALİ'YE

Sen Mustafa'yı tanımazsın Ali, Mustafa iyi şairdir.
Bazen iyi şairler satırlarını hibe ederler.

Yirmisinden sonra büyümüyor insan
İnsan büyümüyor yirmisinde
sonra biraz hep içine
büyüse de yalnız başınadır hep bu büyüme.
İnsan evvela bahanedir
sonra geç kalır kendine
yaş almak ömrü kısaltıyor Ali,
yaş almak unutturuyor kalbimi, kadrime.
Yirmilerimden önce büyürdüm Ali yirmilerimden geriye
su dökebilirim Ali şimdi, senin o nakıs ellerine.
Hep yalnız başına küsülür ölüme
bir demet ahu koyabilirler mi ömrüm önüne?
O kısalan ömrüme, Ali
bekledikçe gelmeyen.
Herkesten önce özleyen
dokunaklı hüznünü rüzgâra serpiştiren
süslerse dağları süsler senin çehren
çünkü insan bahaneden yaratıldı
kazayla oldu çok güzel.
Sitemimi unutma Ali
Giderken gözlerinde Ali, bana da yer ver.

Ölümcül bir şey söyledimse Ali, affola.
Bilmeyerek öldürdüm, öldürmüş oldumsa.

ALPER TUNÇYÜREK

Almanya - Stuttgart

Ana Dili Baba Malı

SEVDA BAYRAKTAR

Mimarlık okulunun atölyelere açılan iç av-lusu... Dakikalar geçmek bilmiyor. Zaman sanki geçici bir süre kapsama alanı dışına alınmış, sigara dumanı ve tütün kokuları gibi boşlukta asılı duruyor. Okul binasını çevreleyen ormandaki kayınların arasından süzüle süzüle içeriye sızan ikinci vaktinin son ışıkları muzip bir inatla gözlerimi kamaştırıyor. Kıyıda köşede her biri kendi dünyasında birkaç öğrenci. Kimi gerginlikten yerinde duramıyor kimi umursamaz bir edayla telefonunu kurcalıyor.

Zaten alçak olan tavan sanki milim milim üzerime iniyor. Sessizlik beynimde uğulduyor, âdeta ruhum daralıyor. Neden bilmiyorum, daha konuşmaya başlamamışken boğazımın düğümlendiğini hissediyorum. Korkmuyorum, hiçbir telaşım yok, heyecanlı da değilim. Tek isteğim bir an önce sıramın gelmesi. Herhangi bir beklenti içinde olduğumdan değil hayır. Bir an evvel gerçekleşeceğinden adım gibi emin olduğum sahne ve diyalogların yaşanması akabinde arkama bakmadan oradan uzaklaşma isteği.

O an, uzun bir gecenin sabahında derslerle cebelleştigiime bininci kez şahitlik eden anacığım geliyor aklıma: “Ne vardı sanki sen de herkes gibi kolay bir meslek seçseydin! Öğretmen olsaydın!” diye hayıflanmış sonra usulca mutfığa geçip kahvaltı hazır-

lamaya koyulmuştu. Herkes kimdi? Öğretmenlik hakikaten de vehmettiği gibi kolay bir meslek miydi? Çizim kâğıdının üzerine bulaştırdığım mürekkebe dalgın ve küskün bakarken aklımdan bunlar geçiyordu.

Altı üstü üç sayfalık “Mimarlık Alanına Olan İlginizin Kaynağı” konulu lisans bitirme teziydi benden beklenen. Proje ve mimarlık tarihi hocalarımız defaten uyarıp “Aman ha küçükken oynadığınız yapı oyunlarını sebep gösterip kendinize güldürmeyin!” diye tembihlemişlerdi yarı şaka yarı ciddi. Demek bu mantıkla hareket edecek olsak o pahalı ve rengârenk oyuncaklarla oynayamayanlarımız, çamur ve çakılla oynadıkları için de kendilerini bu bölümde bulduklarını öne süremeyeceklerdi. Zira bu da kuvvetle muhtemel hocalarımızın zihninde tersten ve fakat aynı etkiyi yaratacak lüzumsuz ve arzu edilmeyen birtakım duyguları depreştirecekti. Anlaşılan bu durum da istenmeyen bir hâldi.

İçeriden gelen kakhaha sesleriyle irkiliyor, beynime üşüşen bunca efkârla nasıl başa çıkacağımı ve dahası ne yapacağımı bilemeden kendime geliyorum. Niha-yet benden önceki öğrencinin mülâkatı -bitmek bil-meyen muhabbete bakılırsa- olumlu bir şekilde sona eriyor. Proje hocamla göz göze geliyorum; “Gir.” der

gibi kafasını sallıyor. Yüzündeki tebessümün sinsice soğuyuşuna, yüz hatlarının gerilerek silikleşmesine şahit oluyorum. Kendisinin çalışmalarımı ilgili kayıtsızmış gibi davranışını ve eleştirel bakışını, hep bir mantık ve tarafsız bir sebep sonuç ilişkisi içerisinde algılamaya, anlamaya çalıştım. Ancak son zamanlarda bundan vazgeçtim; bazen olmuyor, olması da gerekmiyordu. Diğer jüri üyesiyle aralarında konuşmaya devam ediyorlar. Bugün ilk defa gördüğüm hoca başını kaldırmadan önündeki tezleri düzenliyor. Nihayet bekleyecek bahane bulamıyor, çaresiz içeri giriyorum.

“Merakımı mazur görün; isminize bakılırsa yabancı uyruklu bir öğrencisiniz sanırım.” diye konuya giriyor kendisini felsefe hocası olarak tanıtan kişi. Beklemediğim bu başlangıç karşısında şaşkınlığımı fırsat bilip ekliyor: “Çok temiz ve güzel bir yazı hazırlamışsınız, bir üslubunuz bile var! Fransızca’yı nerede nasıl öğrendiniz merak ettim doğrusu?”

Son sorusuyla ima etmeye ve anlamaya çalıştığı hususun ne olduğunu kavırıyorum. “O kadar da olsun hocam! Fransız Cumhuriyeti’nin laik, sosyal ve herkese açık okulları bu kadarını da başarmış olsun!” diyemiyorum pek tabii. Daniel Pennac’la tanışmadım henüz. İşin aslı, anın keyfini çıkarmak istemiyor da

değilim ancak bu tavır ve duruşun bile beni yormaya başladığını, bıkkınlık verdiğini hissediyorum. Düz ve sade olanı seçiyor, aslen Türk olduğumu ve tüm eğitimimi Fransız okullarında aldığımı anlatıyorum.

Yüzünde beliren memnuniyet sesinin tonuna yansımış ve yaşadığım bu toplumda çok nadir rastladığım sevecen ve müşfik bir tavırla beni tebrik etmişti. Başlarda, daha küçücük bir çocukken, gayretkeşçe kusursuz Fransızca konuşmaya çalışmak arkadaşlarımızın alaylarına masum bir karşılık, zararsız bir tepkiydi. Bir kelimenin cinsiyetini bilmemek, hatırlayamamak bu kadar da mühim değildi. Zamanla bu masumiyet evrildi, yerini bambaşka duygu ve düşüncelere sevk etti.

O zamanlar bilmiyordum noksansız ve akıcı bir Fransızca konuşmanın göçmen olduğum algısını değiştirmeyeceğini. Tenimin yansıttığı ve temsil ettiği renk skalasının beni daima kelimelerimden önce ele vereceğini. Ama ne hikmetse nafile olduğunu adı gibi bilse de insan muhatap alınmak, kabul görmek, mensup olmak, dâhil edilmek istiyordu. Bazen bir gruba, bazen bir topluma, bazen bir millete ve fakat çok kere de sadece insanlığa.

Aradan yıllar geçti; bu bakış açısının, muhataplarımla bu garip hayretinin değiştiğini göremedim maa-

lesef. Pazarda, fırında, sokakta adres soran yabancıyla, veli toplantısında öğretmenle, bir kasiyerle veya bir doktorla... Bakışlar daima şaşkın ve sorgulayıcı, kimi defa yargılayıcıydı. Bunca zaman sonra sanırım değişen tek şey benim olayları değerlendirme biçimim oldu. Eskiden beni mutlu eden, beyhude gururlanmama sebep olan bu durumun yersiz ve anlamsız olduğunu, hatta bir miktar ırkçılık barındırdığını düşünür oldum. Bundan da öte, aslında diğer uçtaki bakış açısından çok da farksız olmadığını görmeye başladım. Yaşadığımız ülkenin lisanına vâkıf olmak daima o topluma uyum sağlamış olduğumuzu mu gösterir? Gramer ve imlâ kurallarından bihaber olmak bilakis bizi bu kaynaşmadan mahrum mu bırakır?

Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması da O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır. buyuruluyor Rum suresinde. Buna rağmen, ibret almak şöyle dursun, insan kısır ve ahmakça bir üstünlük duygusuna kapılıyor.

Esasında yüce kelim neyi salık veriyor? Dillerimiz de bütün varlığımız gibi O'na ait, O'ndan geliyor. Öyleyse insan neden her güzelliğin yegâne sahibiymiş, onu hakkıyla ancak ve sadece kendisi kavrayabilirmiş hissine kapılır, yerinde kullanırmış gibi davranır? Neden birileri dil mefhumunu babalarının malıymış gibi sahiplenir? Neden onu kof ve bencil bir milliyetçilik üzerine inşa etmeye çalışmadan gösterişsiz ve iddiasız değerlendirmek ve benimsemek bunca imkânsız görünür? Yoksa ona varlık amacından ziyade bir anlam mı yüklüyoruz? Milletlerin tapulu malı mıdır zeban?

Bir dilin sadece iletişim kurma aracı olmadığını o zamanlar idrak ettim ancak bir kültürel tahakküm aracına dönüşebileceğini çok sonraları öğrenecektim.

Bir ülkenin vatandaşları kadar yadırgamıyor dil, kıyasıyla eleştirmiyor, acımasızca davranmıyor. Bilakis, üzerinde yaşamaya, var olmaya çalıştığı topraklardan daha çok vatan hissettiriyor kendini. Ona sokulup sığındıkça güvende hissediyor yabancı. Fransızcaya karşı iştihak ve muhabbetim öz vatanıma duyduğum samimiyet ve bağlılık kadar coşkulu değil muhakkak ancak “yuva” gibi hissettiriyor olması yadsınamaz bir gerçek.

Hülasa, insanın duygu ve düşüncelerini ifade ederken iki dil arasında biteviye salınıp durması, kâh bir nehir gibi coşkun, bazen sıradağlar gibi uyumlu, yeri geldiğinde bir orman misali sessiz, durgun ve huzurlu hissedebilmesi olağanüstü bir keyif. Sınırların yok olduğu, mülkiyet mefhumunun esamesi okunmadığı, üçüncü şahıs ve kurumlara geçit vermeyen bir lisan hükümdarlığı kurmuştum kendime. Bunu, söyleyeceklerime kulak kesilmiş hocalarıma anlatabilsem acaba ne değiştirdi?

SEVDA BAYRAKTAR

Fransa-Dunkerque

Émile-Alain Ségué

Yanılsama

SENA ŞEKER

insanı çağıran görkemli yerler vardır. Adım atar atmaz kendine çeken sanki başka bir dünyanın eşiğindeki gibi hissettiren yerler. Doğa bu mekânların başında gelir. Tepeden tırnağa cetvelle çizilmiş gibi duran ormanlar... Koca koca çam, huş, meşe, kavak ağaçları... Ağaçlar arasında yürümek, seslere kulak kesilmek... Bu yerler insanı dünyadan tecrit ederek özünü keşfetmeye davet ederler.

Ağaçlar doğumu, yaşamı, ölümü ve dirilişi en saf hâliyle yansıtır. Yazın yeşile bürünerek kınalanır, sonbaharda yağmurla kınası akan yapraklar kıvılcık olarak kurban olmaya hazırlanır. Ardından her şey sona ermiş gibi kefenin beyazına teslim olur. Sessizce bütün neşelerini ve yaşam belirtilerini derinliklerine saklayıp kenara çekilir. Yıkılmadan yılmadan dimdik, “hazır ol”da beklerken teslim olurlar ölüme. Tam her şey bitti derken kurumuş dallardan içlerine gömdükleri yeşili dışarı salarak yeniden tomurcuklanırlar. Tekrar uyanırlar. Kurdun kuşun hakkını

vererek envaiçeşit canlıya kucak açıp ev sahipliği yaparlar ve yeniden hayat bulurlar. Varlıkları sadece kendilerine değil tüm ekosisteme hayat verir. Bu döngüde her şey birbirine bağlıdır, birbirini besler ve yeniden doğurur. Doğa, kendi ritminden şaşmadan her şeyi vaktinde yaşar ve yaşatır. Ne acele eder ne de ağırdan alır. Her şeyin yerli yerinde tam zamanında var olmasına olanak sağlar. Aynı zamanda insanın yaşamını yansıtan bir metafor gibidir doğadaki bu döngü. Herman Hesse bu durumu şu sözleriyle özetler: “Bir ağaç kesildiğinde ve çıplak, ölümcül yarısını güneşe gösterdiğinde, gövdesinden geriye kalan o ak kütüğünden, o mezar taşından tüm tarihi okunabilir: Yaş halkaları ve yumrularında birebir yazılıdır tüm mücadeleler, tüm acılar, tüm hastalıklar, tüm mutluluk ve serpişler, kurak yıllar, bereketli yıllar, savuşturulmuş saldırılar, atlatılmış fırtınalar.”

Ağaçlar gövdelerinde yılların izini taşır, insanlar gibi. Her bir iz, bir yaşamışlığın belirtisidir. Tıpkı insanın vücudunda oluşan izler gibi. Yaş aldıkça

yüzümüzde beliren çizgiler, ellerimizde oluşan kırışıklıklar veya bir kaza sonrası izi kalan yaralar geçmişin ve deneyimlerimizin birer yansıması değil midir aslında? İşte ağaçların kabuklarındaki çatlaklar da benzer şekilde doğanın geçirdiği yılları ve zorluklara karşı gösterdiği direnci simgeler. Bu izler sanki her tecrübenin zaptını tutuyor verilen her mücadelelerin tanıklığını yapıyor gibi dururlar. Ağaçlar da tıpkı insanlar gibi yaşadıkları yenilenmelerle, acılarla yani yaşanmışlıklarla birlikte olgunlaşır. Köklerinden yukarıya doğru uzanan her bir ayrıntı, yılların birikimini simgeler.

Ruhun beslenmesi için en temel kaynaklardan biri *sanattır*. İnsanın ruhu, estetikten güzellikten ve anlamdan beslenir. Sanat, bir duygu aynası olarak iç dünyamıza ışık tutar, ona yeni anlamlar katar. İnsan kalbinde ilahi olanın yansımalarını bulur. Bir tablo, bir müzik eseri, bir şiir ya da bir tilavet. Hepsisi ruhun daha önce dokunulmamış taraflarına ulaşmamıza olanak tanır. Allah (c.c.) insanı yaratırken *bedeni, ruhu* ve onu çevreleyen *dünyayı* kusursuz bir uyumla var etmiştir. Sanat sadece estetik bir şevk barındırmaz aynı zamanda ruhun açlığını doyuran bir ihtiyaçtır. *Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık.* (Kamer, 54:49) ayeti sanatın/doğanın düzenini ve ilahi ahengini keşfetme çabasına nasıl eşlik ettiğini hatırlatır.

Sanat, doğanın döngüsünü bir tuvale sığdırma çabası olarak da görülebilir. Van Gogh'un "Buğday Tarlası ve Kargalar" tablosunu düşünürsek doğanın içindeki hareket, canlılık ve belirsizlik duygusunu nasıl yansıttığını görürüz. Ya da Bob Ross'un tuvaline çizdiği bir manzarayı izlerken de doğanın kendisinden bir kesiti nasıl yansıttığını izleriz. Her fırça darbesi, doğanın özünü yakalama arayışının bir yansımasıdır. Ancak sanat, doğanın varlığını her ne kadar tüm saflığıyla aktarmaya çalışsa da onu yalın güzelliğini tamamıyla kavrayamaz. Onun sunduğu gerçekliğin yalnızca bir parçasını sunabilir. Fakat bu eksiklik sanatın gücünden bir şey götürmez; hatta doğanın içindeki saklı olanı ortaya çıkarmaya çalışırken bilinçli olarak bu eksikliği bir anlamda kutlar ve izleyiciyi mana arayışına davet eder. Çünkü eksiklik, bir anlatım biçimidir; bir boşluk, bir anlam katmanıdır. Buna binaen birçok kez denk geldiğimiz manzaralara karşı söylenen "tablo gibi" benzetmesini eleştirmeden geçemeyeceğim. Bunu söylerken doğanın kendisinin sanata ilham kaynağı olduğunu gözden kaçırmız. Çünkü manzaralar tablolardan etkilenmez,

aksine tablolar manzaralardan ilham alır. Gördüğümüz manzara doğanın özgün hâlidir. Tablolarla doğayı yeniden yorumlayan bir versiyonudur. Ne kadar çaba gösterilirse gösterilsin, insan elinden çıkan bir eserin, ilahi olanın mükemmel ve noksan tasarımını tam anlamıyla taklit etmesi imkânsızdır. Bu sebepten yanlış kullanılan bu söylemi "Tablolar manzara gibidir." diye değiştirmek daha doğrudur. Zira sanat bir yanılgı gibi görünse de insanı ilahi olana daha da yakınlaştırır.

Ağaçlar insanın yaşam yolculuğunu yansıtan doğal izlerdir, tıpkı onların kabuklarında taşıdığı yaralar gibi, insan da bedeninde ve ruhunda geçmişin izlerini taşır. Gövdelerindeki çatlaklar, yılların bıraktığı halkalar ve izler, onların kök saldıkları toprağa hikâyesini nasıl kazıyorsa insanın bedenindeki izler, ruhundaki anılar da onun yaşadığı tecrübeleri mühürler. Sanat bu izlerin bir anlatımı, insanın kendi doğasına kök salma arayışının bir yansımasıdır. Tıpkı ağaçların her yıl yeniden yeşermesi gibi sanat da zamanın izlerini taşıyarak her seferinde yeniden anlamlar sunar. Bir ressamın tablosunda, bir şairin dizelerinde, bir tilavetin derinliğinde ya da bir müzisyenin ezgisinde insanın kendi izlerini araması hatta karşılık bulması da bundandır. Sanat, insanın ilahi olanla buluşma arayışında ağaçların sessiz bilgeliği gibi, kendine kök saldığı yerle bağ kurmasına aracılık eder. İnsan, doğada gördüğü o kusursuz izleri taklit etme çabasıyla bir yandan da kendi izlerini bırakır. Bunu kimi zaman sanat aracılığıyla yapar, kimi zaman da sevdiklerinde ya da toplumsal hafızada bıraktığı izlerle. Doğanın izlerini gövdesinde biriktiren ağaçlar gibi, insan da yaşamını hatıralarını ve duygularını kalıcı kılmak adına dünyaya kazır. Böylece varlığı, ilahi döngünün bir parçası olarak onu anlamlı kılar.

SENA ŞEKER

Avusturya – Bregenz

Sonbahar

ESRA DEMİR

İnsan için önüne çıkan bütün yollar “yürünebilir” yollar ise o insan artık kaybolmuştur. Kaybolmak nereye gideceğini bilememek, yani her yere gidebilmektir.

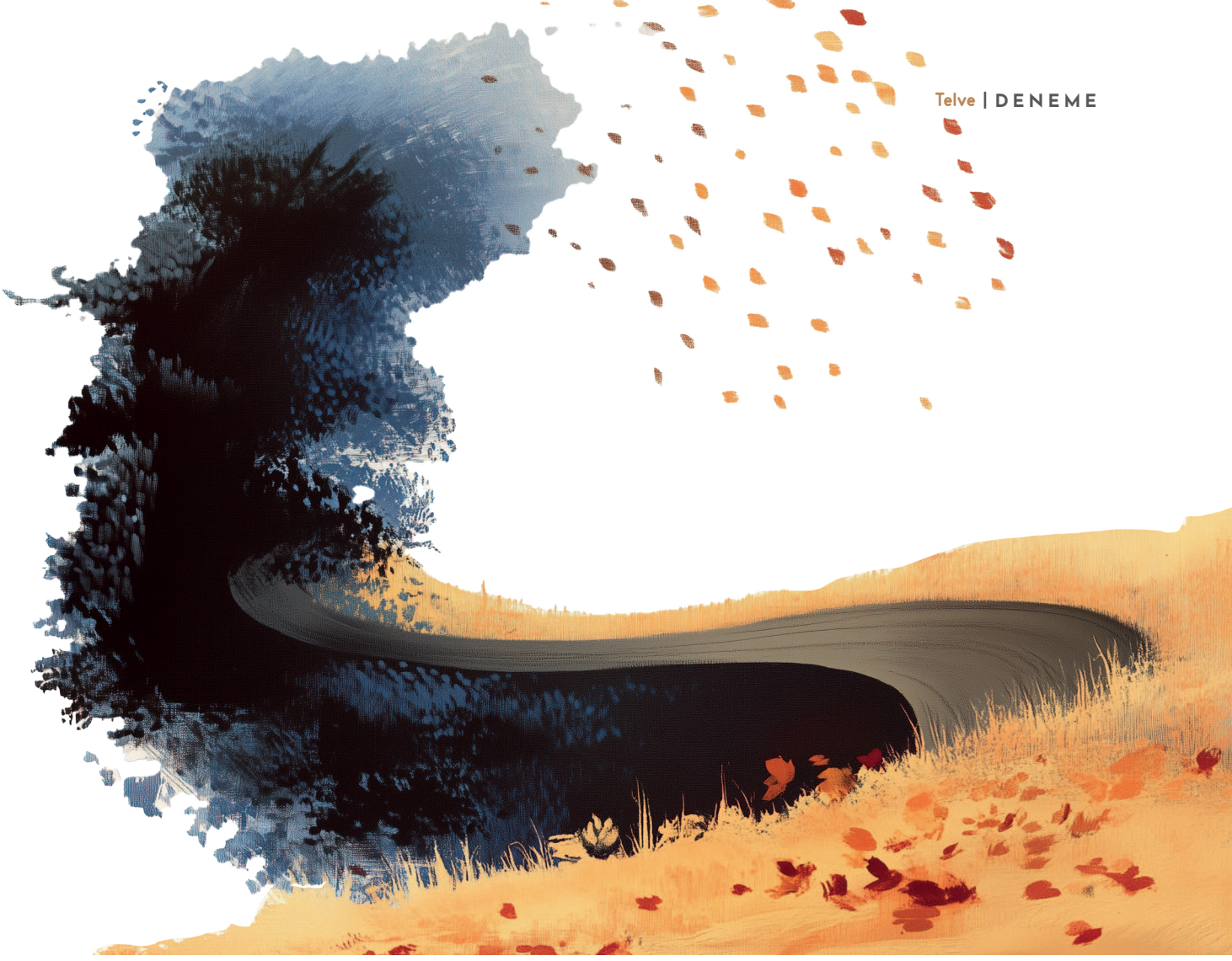
İsmet Özel

Kasım ayına günler kala, satır aralarında buluyorum ruhumun kaybolan parçalarını. Her şey içimdeki sessizliğe gömülmüş gibi ve ben onları gün yüzüne çıkarmak için en ufak bir çaba bile göstermiyorum. Hayatın telaşı dünyama öyle ağır geliyor ki zihnim mühürlenmiş kelimelerle, dile dökemediğim düşüncelerle dolup taşıyor. Yazmanın mucizesine sığmıyorum her defasında. Yazamasaydım ne olurdu, nasıl üstesinden gelirdim bu kargaşanın, bilmiyorum. “Garip bir şeymiş bu yazmak.” diyorum, “Şifa gibi bir şey.” Her seferinde bunun bir lütuf olduğunun yeniden farkına varıyorum.

Sonbahar mı hüznün mevsimi, yoksa ben mi içimdeki hüznü bu mevsime yüklemeyi bekliyorum? Emin değilim. Rüzgârın esintisi ruhumu okşarken kulaklarımı yaprakların hışırtısı dolduruyor ve ruhumu yine farklı diyarlara sürüklüyor. Taze kahve kokusundan, kalemimden ve defterimden başka bir sığınağım yokmuş gibi hissediyorum. Huzuru arıyorsan eğer, bu tabloyu anlatırım sana; derin derin sohbet ederiz,

beraber ararız kaybettiğimiz ne varsa. İşte yine böyle bir günde kendimle uzun bir yolculuğa çıkıyorum. Kendimi bulacağıma öylesine inanıyorum ki aksinin olmasına ihtimal dahi vermiyorum. Ama bu defa yol nereye götürüyor, bilmiyorum. Sadece yürüyorum... Sanki aramak değil, kaybolmak istiyormuşum gibi...

Kendimi bulmak, ait olduğum yeri bulmak gerçekten mümkün mü diye defalarca soruyorum kendime. Ait olduğum bir yer var mı, onu bile bilmiyorum. Bu çağa ait olmadığımı hissediyorum, sadece günleri devirmek benimkisi belki de. Samimiyeti, vefayı ve saf sevgileri arıyorum. Ruhumun eskilerde kaldığına inandırıyorum kendimi. Bir yandan bu çağda eksik kalan güzellikleri ararken diğer yandan bunca yokluğun arasında var olmaya çalışıyorum. Tam kendimi buldum derken bir kez daha kaybolmanın korkusunu taşıyorum yanımda. Yol mu yanlış, ben mi? Bilmiyorum. “Hangi yolun sonunda kendim olarak var olabileceksin o yola hasretim, o yola hayranım.”

diyorum. Her geçen gün o yolun özlemi büyüyor içimde, sessiz ama derin bir şekilde.

Zamanın akışı bile garip geliyor artık. Bazı anlar su gibi akıp giderken bazen saliseler takılı kalıyor sanki. Her şey bir boşlukta sürükleniyor. Belki de her şey fazlasıyla anlam yüklü ama ben hiçbir şeyin farkına varamıyorum. Asıl mucize zamanda mı, yoksa yaşadığımız bir anda mı, çözmeye çalışıyorum. Bazen geçmeyecek bir hüznün, hep var olacak bir korkunun içinde kalakalmış gibi hissediyorum. Sanki ne yaparsam yapayım, varacağım yer o noktadan öteye gitmiyor. Sonra herkese şefkatle yaklaşırken kendime böylesine acımasız oluşumu anlamlandıramıyorum. Tekrarı olmayan günlerimi böyle belirsizliklerle yaşamamın kendime haksızlık olduğuna karar veriyorum.

Bir an yolumu buldum sanıyorum. Yol değişiyor ve bildiğim bütün doğruların dışına çıkıyorum. Fakat nasıl oluyor da omuzlarımda taşıdığım yükler bu ka-

dar ağırlaşıyor, bilmiyorum. Kendimi sorguladığım her noktada yeniden başladığımı daha iyi anlıyorum. Yaşamın bir sorgulamalar bütünü olduğunu anlıyorum ve yolun sonunda neyle karşılaşacağımı bilmeden yürümeye devam ediyorum. Her kayboluşumda yeni bir “ben” bulmanın umudunu taşıyorum. Kayboluşumun, içimde saklı olan özümü keşfetmenin bir diğer adı olduğunu bir kez daha kavırıyorum.

ESRA DEMİR

Almanya - Stuttgart

Yabancı Bir Dünyada Kök Arayışı

NAZLI BALCI

Gurbet... Yalnızlığın, özlemin ve sessizliğin en derin köşelerinde yankılanan bir kelime. Avrupa'nın taş sokaklarında yürüyen bir çocuğun her adımında, ana vatanın izlerini görmek mümkündür. Bu çocuk, iki dünya arasında sıkışmış bir ruhun yansımasıdır. Ne bu toprağa tam olarak kök salabilmiş ne de memleketine geri dönebilmiştir. Onun kalbinde, iki kültürün ritmiyle atan bir melodi vardır; bir yanı doğup büyüdüğü toprakların ezgileriyle hüzünlenir, diğer yanı yeni bir dünyanın vaatleriyle umutlanır.

Avrupa, parlak ışıkları ve düzenli caddeleriyle ilk başta bir rüya gibi gelir gurbetçiye. Ancak bu rüyanın ardında görünmez bir soğukluk gizlidir. Modernliğin büyüğü içteki boşluğu dolduramaz, memleketin silüeti zihinde belirsizleşse de kalpte tüm canlılığıyla yerini korur. Bu iki dünya arasında asılı kalan çocuk-

lar, yeni bir dil öğrenirken bile evde ana dillerinde masallar dinlerler. Okulda öğrendikleri tarihler, evde anlatılan hikâyelerle çelişir; bir yanda Batı'nın modernliği, diğer yanda Doğu'nun gelenekleri arasında gidip gelirler.

Bu çocuklar için gurbet, yalnızca fiziki bir uzaklık değildir; ruhlarında taşınan bir yük, içlerinde büyüyen bir eksikliktir. Onlar, memleketin türkülerini belki bilmezler ama içlerinde o türkünün hüznünü taşırlar. Anne babalarının gözlerinde özlemi, sessiz akşam dualarında ise hissettikleri kederi görürler. Bu keder onların da yüreklerine işler, zamanla onlarla beraber yaşayan bir parça hâline gelir.

Her bayramda eski fotoğraflar açılır, memleket hikâyeleri anlatılır. Bu hikâyelerde kaybolan çocuklar, bir zamanlar ait oldukları ama tam anlamıyla görmedikleri bir dünyayı hayal ederler. Zamanla Avrupa'nın

soğuk taş kaldırımlarında yürürken memleketin mavi gökleri, burnuna gelen o eski zamanların kokusu gibi hatırlanır. Ancak bu anılar sisli bir hatıradan öteye geçmez, Avrupa seni kollarıyla sarmalarken ruhunu da o sert kollar arasında sıkar.

Gurbetçi çocuklar kimliklerini ararken iki ülkenin izlerini taşırlar yüreklerinde. Bir tarafı vatan hasretiyle yanarken diğer tarafı yeni bir hayatın getirdiği özgürlükten beslenir. Kimi zaman dilini, kültürünü kaybetme korkusu sarar onları; kimi zaman da yaşadıkları ülkede yabancı olmanın verdiği huzursuzluk. Ne tam buradadırlar ne de tam orada. Kendi kimliklerini oluştururken aidiyet duygusunu sorgularlar; kimim ben, nereye aitim?

Sonuçta gurbetin derin anlamı, insanın kendi iç dünyasında kaybolmasıdır. Avrupa'nın soğuk taşları arasında o kaybolmuşluğu yeniden bulmaya çalı-

şırsın. Bu iki zıt kutup arasında bir gurbetçi olarak yaşamayı öğrenirsin. Avrupa'nın soğuk sabahlarında yürürken içindeki sıcak memleketi yeniden keşfetmeye çalışırsın. Çünkü insan nerede olursa olsun aslında hep kendi içindeki eve dönmeyi arzular.

NAZLI BALCI

Danimarka - Kopenhag

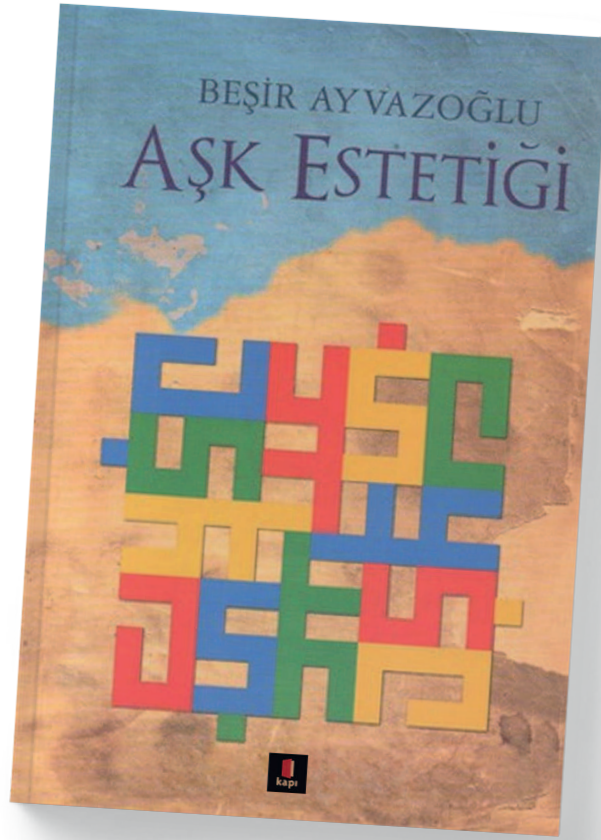
Beşir Ayvazoğlu'nun Aşk Estetiği Üzerine

Yakut Ayvazoğlu

Beşir Ayvazoğlu, özellikle kültürel ve sanatsal konularda yaptığı derin incelemelerle edebiyat dünyasının önemli isimlerinden biridir. 1953 yılında Sivas'ın Zara ilçesinde doğan yazar edebiyat, sanat ve düşünce dünyasında iz bırakan makaleleri, denemeleri ve biyografi çalışmalarıyla dikkat çeker. Ayvazoğlu, aynı zamanda klasik Türk edebiyatına ve modern edebiyat dünyasına olan hâkimiyeti ile de ön plana çıkar. Necip Fazıl Kısakürek, Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Haşim ve Tanpınar gibi şairlerin yaşamlarını ve eserlerini mercek altına alarak onları derinlemesine inceleyen Ayvazoğlu, Türkiye'nin kültürel mirasını gelecek nesillere taşımada önemli bir role sahiptir. *Dergâh*, *Kubbealtı Akademi*, *Hareket*, *Türk Edebiyatı*, *Yeni Türkiye* gibi dergilerde birçok makale ve deneme yayımlamıştır. Yazar ayrıca Türk televizyon kanallarında kültürel/ eğitici programlar hazırlayıp belgesel metni yazarlığı da yapmıştır.

Aşk Estetiği Beşir Ayvazoğlu'nun tasavvuf felsefesine ve aşk kavramına dair derinlikli analizler sunduğu önemli bir eserdir. Ayvazoğlu, bu eserde aşkı yalnızca duygusal bir durum olarak değil, aynı zamanda estetik bir olgu olarak da ele alır. Aşkın edebî ve sanatsal temsillerini inceleyerek hem tasavvufun hem de divan edebiyatının önemli isimlerine ve eserlerine değinir. Kitap, aşkın insanı yücelten ve güzelleştiren yönlerine dair ilham verici bir bakış açısı sunar. Ayvazoğlu'nun kitabında kullandığı trajik ve epik unsurlar, özellikle aşkın derin anlamlarını ve aşkın farklı şekillerde tezahür edişini ele alırken öne çıkar. Bu iki kavram, Ayvazoğlu'nun aşkı hem ilahi hem de beşerî yönleriyle analiz etmesine katkıda bulunur.

Özellikle tasavvuf ve divan edebiyatındaki trajik aşk hikâyelerine, yani karşılık bulamayan veya ulaşılmaması imkânsız aşka odaklanır. Beşir Ayvazoğlu'nun *Aşk Estetiği* kitabında aşk ve ölüm, özellikle tasavvuf

geleneğinde derin bir bağ ile ele alınır. Ölüm, aşkın en yüce noktası ve ilahi olana kavuşma olarak görülür. Tasavvufta aşk, Allah’a duyulan özlemle beslenir ve ölüm, bu aşkın zirveye ulaştığı fanilikten kurtulup ilahi hakikate kavuşma anıdır. Divan edebiyatında da aşk ve ölüm teması iç içe geçmiştir. Âşıklar dünyada kavuşamayıp ancak ölümle sevgiliye ya da ilahi olana erişirler. Bu şekilde ölüm aşk için son değil yeniden doğuş olarak yorumlanır. Tasavvufta yer alan “fenafillah (Allah’ta yok olma)” kavramı da bu trajik deneyimin bir parçası olarak görülür. Âşık, bir yandan aşkın derin acısını yaşarken diğer yandan bu acı aracılığıyla ruhsal bir arınmaya ve yükselmeye ulaşır.

Epik aşk ise kahramanca duyguların aşk ile buluştuğu anları ifade eder. Bu bölümde aşkın insan ruhunu güçlendiren, onu bir mücadele ve kahramanlık alanına çeken yönleri ele alınır. Divan ve tasavvuf edebiyatındaki bazı kahramanlık şiirleri ve aşk hikâyeleri,

bu epik duygunun güçlü birer örneği olarak sunulur. Ayvazoğlu, aşkın bu iki boyutunu birbirinden ayırmadan onların iç içe geçtiğini ve bir bütün olarak ele alınması gerektiğini savunur. Trajik olanın içinde epik bir yolculuk, epik olanın içinde ise trajik bir derinlik barındığını gösterir. Bu açıdan *Aşk Estetiği* aşkın insan ruhunda ve sanatında yarattığı bu derin izleri ortaya koyar.

Ve nitekim:

Kahraman her zaman âşıktır ve onun hikâyesi her zaman, epiktir. (s. 184)

Kitabın önemli bir yönü de aşkın tasavvufi derinliğinin modern dünyadaki yansımalarını ve sanat üzerindeki etkilerini anlamaya çalışmasıdır. Ayvazoğlu, aşkın insan ruhunda ve sanatında nasıl bir evrensellik kazandığını onun estetik boyutlarını derinlemesine irdeleyerek ortaya koyar. Ayvazoğlu, kitabında soyut kavramları somut örneklerle işle-

yerek hem edebiyat hem de tasavvuf meraklıları için zengin bir içerik sunar. Kitap, dili bakımından da oldukça akıcıdır; okuyucunun kolayca takip edebileceği bir üslup kullanılmıştır. Bunun yanında kitabın akademik bir ağırlığı da vardır; okuyucu eser boyunca pek çok edebî, felsefî ve sanatsal referansla karşılaşır. Özellikle sanatın somutlaşması ve aşkın sanattaki tezahürü üzerine etkileyici analizler bulunmaktadır. Ayvazoğlu sanatın, ilham kaynağını aşkta bulan bir yaratım süreci olduğuna işaret eder ve bunu farklı edebî, tasavvufî ve estetik perspektiflerden değerlendirir. İtrî'nin *Tekbiri* ile Süleymaniye arasındaki irtibatı daha iyi kurabilmek, Ayasofya'yı itmam eden unsurlardan birinin Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin yazısı olduğunu hatırlamak, çinilerde tüllenmiş bahçeler teşne olduğumuz ebedî baharın teşhiriymiş meğer diyebilmek, firuze kubbeler gönül kubbelerimizin mihenk taşıymış ve kavrayamadığımız ne çok şey birbiri ile iç içeymiş bilincini idrak etmek *Aşk Estetiği* kitabının satır aralarında gezinirken size sunulan güzelliklerden yalnızca birkaçı. Zira sanat görülenden, işitilenden hissedilene geçişin güzergâhı. Sanat gösteren parmak. Gösterene değil, gösterilene bakmak iktiza ediyor.

Kitabın son bölümü “Şiir ve Nesir”, “Belâgat”, “Mecazın Boyutları” ve “Ritmin Büyüsü” alt başlıklarını taşımaktadır. Bu bölümlerde şiirin ve şairin İslam'daki yeri, teşbihin veya sembolizmin, musikinin şiire katkısı açıklanmıştır.

Belagat (rhetorique), şüphesiz bir bilgi dalı olarak Arap dili ve edebiyatı çevresinde doğmuştur. (s. 198)

Üzerimde ciddi tesir uyandıran bir kitap olmakla beraber Batı'nın ve Müslümanların sanata dair bakış açısını derinlemesine inceleyen ve okuyucuya birçok farkındalık sağlayacak bilgi barındıran aydınlatıcı

ve ufuk açıcı bir eser. İslam'ın sanat anlayışını güzel bir şekilde aksettirip ve burada estetik kelimesinin felsefî bir disiplin olarak açıklanması esastır. Ezcümle, güzelliği edebî yolla araştırmak söz konusu da diyebiliriz.

Aşk Estetiği başta edebiyat olmak üzere sanatın her dalı için temel kavram olan “estetik” kavramına farklı bakış açılarıyla yeni anlamlar ve boyutlar kazandırıyor. 1986 yılında yayımlanan bu eser aynı zamanda Ayvazoğlu'nun ilk eseri olarak yıllar evvelinden sanat alanında ilerlemek isteyenler için bir yol haritası sunarak çok önemli bir yeri doldurmuş dedirtiyor.

Kitabın bana hatırlattığı en önemli hususlardan biri de menfaatin yahut cismaniyetin ağır bastığı yerlerde aşk kavramından bahsedilemez kaidesidir. Ve eminim ki her okuyucunun zihninde de bu şekilde yer edinecek müthiş değerli bir eser *Aşk Estetiği* kitabı.

Örneğin kitapta Osmanlı'da evlerin ahşaptan yapılma sebeplerini açıklarken kullandığı argümanlar o zamanın insanının hayata nasıl baktığını bize göstermektedir. Ahşap çabuk eskien bir madde olduğu için o maddenin kullanımı insanoğlunun yaptığı şeylerin ve kendilerinin geçiciliğini de hatırlatmış oluyor. Bu ve bunun gibi örnekler tarihî süreçte estetiğe bakış açılarını da bize sunmaktadır.

...ve bu güzelliğin görünen âlemdeki içkinliğidir (immanent oluşudur). Müslüman sanatçı için sözgelişi gül, kendiliğinden güzel olmadığı gibi, bizim onda kelimizi yaşamamız (einfühlung) da değildir. Gülün güzelliği, Tanrı'nın, 'cema' sıfatının ondaki görünüşüdür (tecilli). (s. 221)

Sanatçıların neyi nasıl anlattıklarının ziyadesinde hangi sanatsal ve estetik kaidelerden beslendiklerini örneklerle gözler önüne seren Beşir Ayvazoğlu'nun bu eserinin daha uzun yıllar okunmaya devam edecek ve değerini koruyacak bir eser olduğun fikrinde-

yim. Evrensel temaların, edebî derinliğin ve kültürel değerlerin bir miras olarak gelecek nesillere aktarıl-maya devam etmesini de kişisel bir temennim olarak kalben ve fikren ifade etmek istiyorum. Bu eser Hayâlî'nin de sözlerini aklıma düşürdü. Şöyle ki:

*Cihân ârâ cihân içindedir, ârâyı bilmezler
O mâhiler ki deryâ içredir, deryâyı bilmezler.*

Anlamı: Cihanı süsleyen, bezeyen ve onu var eden yaratıcı, cihanın içindedir. Herkes onu aramayı bilmez. İnsanlar, dua ederken ellerini ve gözlerini göğe yükseltirler. Hâlbuki o gökte değildir. O'nun arşı, yerle göğü doldurmuştur. Ama aynı zamanda cihanın kendisi değildir. Mekânı yoktur. Ama her mekân O'nun varlığı ile doludur. Nitekim denizdeki balıklar da denizin ne olduğundan haberdar değildir. Deniz olmadan bir an yaşayamaz. Cihanı var edenin gücü de tüm cihanı sarmıştır. Her varlık ve eşyayı anbean yeniden var eder. İnsana şahdamarı kadar yakındır. O yüzden onu uzakta aramaya, varlığını ötelemeye gerek yoktur. Balık, deniz olmadan yaşayamadığı gibi şahdamarı kadar yakın olan “cihan hükümdarı”nın kudreti olmadan yani “deniz” olmadan bir an bile nefes alamaz. O, yarattığı her şeyde görünür. Ama her göz O'nu ve cihandaki işleyişini göremez. Zira bakmak gözlerin yüzeyde dolaşmasıdır, bir şeyin yalnızca varlığını fark etmektir. Görmek ise derine inmektir, bakılanın içindeki hikâyeyi sezmek, ayrıntılarda gizli anlamları yakalamaktır. Bakarken dünyaya göz ucuyla temas ederiz ama gördüğümüzde o dünyaya ruhumuzun izini bırakırız. Esas olan da budur.

Ayvazoğlu bu eserle bize bakmanın ötesine geçip görmeyi öğretmekle beraber, kaybolan/kıyıda köşede kalmış ayrıntıları ruhun derinliklerinde bulup her şeyde saklı olan mutlak güzelliği ve anlamı keşfetme cesareti kazandıracağına inanıyorum.

YAKUT AYVAZOĞLU

Almanya— Regensburg

GÖNLÜNDEN GEÇENLERİ YAZ, GÖNDER! SOSYAL MEDYADA PAYLAŞALIM.

Sosyal medya paylaşımlarınız için #telvedergi
Yazı göndermek için: dergitelve@gmail.com

MUNICH AIRPORT

*Apronda bekliyorum seni,
Orhan gökyüzünü maviye boyuyor
Akciğerlerime akıyor hava sahası
İçimde kuşlar, uçaklar uçuşuyor.*

*İçimde ülkesiz bir hava sahası
Bu gülistan, bu arı, bu bal
Şairane gönlüm kaçın kurası
Bu motor, bu ses, bu bal
Touchdown.*

*Apronda bekliyorum seni,
Orhan gökyüzünü maviye boyuyor
Saçlarımda rüzgârın eli
Ve telsizden Mihriban çalıyor.*

*Yaklaş biraz daha, ah tüten bu koku
Boram boram 8.10 Vapuru
Sonra uyanan bir martı, simitçinin sesi
Sana varmak sonunda
Adalarda dinlenen bir tay gölgesi.*

*Apronda bekliyorum seni,
Orhan gökyüzünü yine maviye boyuyor.*

NEZAHAT CEYLAN